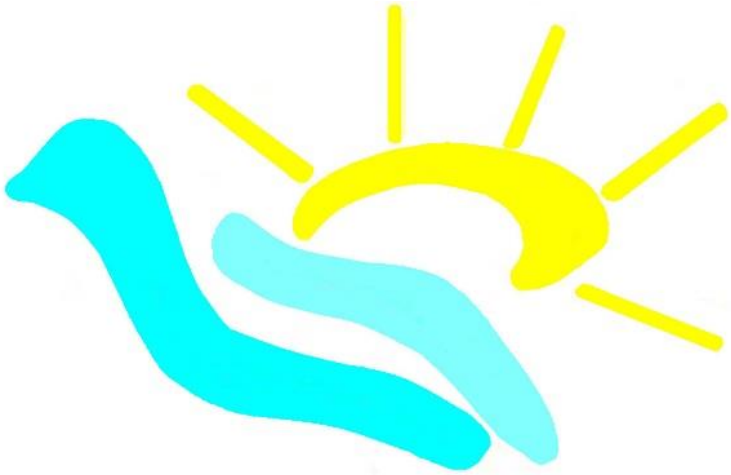
Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017 - 2023

GMINA KOTUŃ
POWIAT SIEDLECKI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

ZAMAWIAJĄCY	GMINA KOTUŃ
WYKONAWCA OPRACOWANIA	WESTMOR CONSULTING
SPRAWDZAJĄCY	BARBARA WOJCIECHOWSKA
PODPIS SPRAWDZAJĄCEGO	

KOTUŃ 2017

Spis treści

1. Wstęp 5

2. Metodyka opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń 7

3. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi 9

4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych Gminy Kotuń 18

4.1. Ogólne informacje o gminie 18

4.2. Sfera społeczna 19

4.3. Sfera gospodarcza 36

4.4. Sfera środowiskowa 38

4.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna (infrastrukturalna) 43

4.6. Podsumowanie diagnozy 47

5. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego 55

6. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizowanego 60

6.1. Metodyka wyboru obszaru rewitalizowanego 60

6.2. Obszar rewitalizacji gminy 60

6.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji 63

7. Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji 78

8. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych 79

9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne 81

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji 98

11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji 103

12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych 109

13. System zarządzania realizacją Programu Rewitalizacji 114

14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu 119

15. Spis tabel 126

16. Spis rysunków 127

17. Spis wykresów.....127

Wykaz skrótów

PR – Program Rewitalizacji

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

FS – Fundusz Spójności

JST - Jednostka Samorządu Terytorialnego

UE – Unia Europejska

MŚP – Małe i średnie przedsiębiorstwa

RPO – Regionalny Program Operacyjny

RPO WM– Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

SZOOP – Szczegółowy opis osi priorytetowych

TIK – Technologie informacyjno-komunikacyjne

UP – Umowa Partnerstwa

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. Wstęp

Problemy społeczno-gospodarcze występujące w ostatnich latach na terenie Polski są następstwem dokonujących się zmian politycznych i gospodarczych. Sytuacja ta stawia przed władzami samorządowymi nowe wyzwania, które mają prowadzić do łagodzenia skutków tych niekorzystnych zjawisk. W efekcie, dużego znaczenia zaczęło nabierać planowanie, opracowywanie i realizowanie kompleksowych i wieloletnich Programów Rewitalizacyjnych, mających na celu rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów występujących szczególnie na zdegradowanych obszarach.

Zgodnie z definicją rewitalizacji umieszczoną w art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji (Dz.U. 2017 poz. 1023 z późn. zm.): „*Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzonych w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki*, *skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji*”.

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023 (zwany dalej: PR dla Gminy Kotuń)*,* opracowany został zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 poz. 446 z późn. zm.), *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* oraz *Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego*. Jest spójnym, strategicznym dokumentem, zawierającym wieloletni program działań prowadzących do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego i stworzenia odpowiednich warunków do ich rozwoju.

Celami i oczekiwanymi efektami rewitalizacji w Gminie Kotuń jest:

- wzrost aktywności społecznej i uczestnictwa w życiu publicznym;
- zmniejszenie poziomu bezrobocia;
- wzrost zadowolenia mieszkańców z wszystkich grup wiekowych z miejsca, w którym żyją.

Rewitalizacja to nie tylko odbudowa, renowacja czy też przywracanie stanu pierwotnego lub minimum stanu używalności określonego obiektu lub terenu, lecz przede wszystkim dążenie do przywrócenia ożywienia społeczno-gospodarczego danego regionu. Rewitalizacja jest procesem kompleksowym oraz długotrwałym, w związku z czym dotyczy wybranych

obszarów zamieszkanych przez grupę społeczną dotkniętą określonymi problemami. Wyznaczone w jej ramach działania, muszą być konsekwentnie realizowane przez władze gminy. Tylko takie podejście wpłynie na osiągnięcie wyznaczonych celów i pobudzi rozwój społeczno-gospodarczy gminy.

Ponadto, rewitalizacja ma umożliwić na obszarach zdegradowanych tworzenie warunków lokalnych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej i edukacyjnej, w tym także podniesienie kwalifikacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem działań obejmujących:

- poprawę estetyki przestrzeni gminnej;
- porządkowanie „starej tkanki" urbanistycznej poprzez odpowiednie zabudowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem;
- rewaloryzację obiektów infrastruktury społecznej oraz budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym;
- zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez budowę i przebudowę infrastruktury (dróg, budynków, parkingów) aby dostosować się do działalności i potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny;
- współpracę różnych środowisk i instytucji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, poprawy bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości;
- aktywizację organizacji kulturalnych, edukacyjnych, turystycznych dla rozwoju czy usprawnienia ich działalności poprzez remont lub przebudowę obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego lub kulturalnego.

Program Rewitalizacji (PR) to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.), wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturalnej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Źródło: Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie, Warszawa 2016

Program Rewitalizacji powinien charakteryzować się następującymi cechami:

- **KOMPLEKSOWOŚĆ**
  - działania całościowe i wielowymiarowe, uwzględniające aspekty: społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe,
  - włączenie środków z EFRR, EFS, FS, innych publicznych oraz prywatnych.
- **KONCENTRACJA**
  - koncentracja na obszarach najbardziej zdegradowanych, tj. obszarach gminy gdzie skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa.
- **KOMPLEMENTARNOŚĆ**
  - wzajemne oddziaływanie między projektami rewitalizacyjnymi,
  - powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy,
  - efektywny system zarządzania projektami rewitalizacyjnymi (współdziałanie instytucji, spójność procedur itp.).
- **PARTYCYPACJA**
  - nierozerwalnie wpisane w proces rewitalizacji uczestnictwo we współdecydowaniu,
  - musi mieć realny charakter,
  - stanowi fundament działań na każdym etapie procesu rewitalizacji: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i oceniania.

Program Rewitalizacji podlega strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (opiniowaniu przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, a także konsultacjom społecznym przez 21 dni). Po zakończeniu procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dokument jest przyjmowany uchwałą Rady Gminy.

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń jest dokumentem planistycznym, określającym cele i programy działań, przy założeniu, że znamionuje się on „żywym" charakterem oraz możliwością aktualizacji. Stanowi on także podstawę do ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

2. Metodyka opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023 został opracowany zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. Ponadto*, Program* spełnia wymogi *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* oraz jest zgodny z *Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych*

w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego.

Prace związane z opracowaniem Programu Rewitalizacji, realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu, aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców. Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych i partnerów społecznych spoza JST przebiegało na etapie uzgadniania zapisów dokumentu strategicznego m.in. w zakresie identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych (wywiady z mieszkańcami, udział w spotkaniach konsultacyjnych). Ponadto, dokument został opracowany we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy Kotuń oraz władzami Gminy Kotuń.

Metodologia opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* obejmowała następujące etapy:

1. Diagnoza stanu obecnego Gminy Kotuń – analiza i ocena potrzeb gminy na podstawie obecnie panującej sytuacji społeczno-gospodarczej;
2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego – wskazanie obszaru gminy znajdującego się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk;
3. Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego – wskazanie obszaru zdegradowanego, na którym podjęte zostaną działania wspierające, rewitalizacyjne;
4. Wyznaczenie wizji obszaru rewitalizowanego – określenie wizerunku obszaru rewitalizacji w 2023 r.;
5. Sformułowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych – określenie priorytetowych działalności i kierunków rozwoju Gminy w celu wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego;
6. Opracowanie harmonogramu realizacji *Programu Rewitalizacji* i określenie źródeł jego finansowania;
7. Przedstawienie sposobów monitorowania i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych;
8. Przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz z udziałem społeczeństwa.

Na poszczególnych etapach opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* zapewniono wszystkim interesariuszom dokumentu możliwość partycypacji w jego przygotowaniu. Konsultacje społeczne miały na celu poznanie potrzeb społeczeństwa oraz oczekiwań interesariuszy wobec opracowywanego dokumentu. Dzięki konsultacjom możliwy

był właściwy wybór obszaru rewitalizacji, określenie odpowiednich kierunków rozwoju Gminy oraz zaplanowanie adekwatnych działań rewitalizacyjnych.

Zastosowano następujące narzędzia partycypacji społecznej:

- ankietyzacja wśród mieszkańców Gminy;
- spotkania konsultacyjne z mieszkańcami Gminy;
- spotkania z pracownikami Urzędu Gminy oraz władzami Gminy Kotuń.

Program Rewitalizacji jest narzędziem służącym do planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych form aktywności w zakresie rewitalizacji. Jego przyjęcie odbywa się poprzez podjęcie uchwały przez samorząd gminny na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy o samorządzie gminnym. Etapem finalnym, kończącym prace nad dokumentem, jest uchwalenie *Programu Rewitalizacji* przez Radę Gminy Kotuń.

3. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU „EUROPA 2020"

Strategia UE została przyjęta przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010 r. Dokument wskazuje trzy priorytety, których realizacja odbywa się na szczeblu unijnym oraz krajowym:

1. Wzrost inteligentny (wiedza, innowacja, edukacja, społeczeństwo cyfrowe),
2. Wzrost zrównoważony (efektywne wykorzystywanie zasobów w produkcji przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności),
3. Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji).

W ich ramach określone zostały następujące cele nadrzędne, które są wzajemnie powiązane:

1. wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%;
2. na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczyć 3% PKB Unii;
3. należy osiągnąć cele „20/20/20" w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki);
4. liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie;
5. liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20.

Realizacja przedmiotowego *Programu Rewitalizacji*, przyczyni się do realizacji Priorytetu III i Celów 1, 4 i 5. Zaplanowane w jego ramach działania są komplementarne z założeniami Strategii Europa 2020, i wpływają na efektywniejszą ich realizację.

NARODOWY PLAN REWITALIZACJI 2022

Wizją Narodowego Planu Rewitalizacji jest zapewnienie mu możliwie powszechnego charakteru. Związane jest to z działaniem, aby jak najszersze grono obywateli i podmiotów mogło zacząć utożsamiać się z ideą naprawy środowiska miejskiego i włączać się lub podejmować działań w tym zakresie.
Głównym celem Planu jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacja tego celu ma służyć tworzeniu korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położeniu nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Zgodnie z założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z roku 2014 – Program Rewitalizacji ma stanowić podstawię prowadzenia działań rewitalizacyjnych, tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań. Program Rewitalizacji musi zawierać co najmniej:

- diagnozę i identyfikacje potrzeb rewitalizacyjnych,
- określenie terytoriów wymagających wsparcia,
- wizję wyprowadzenia obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej ze wskazaniem kierunków działań i wynikających z nich najważniejszych przedsięwzięć,
- mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na danym obszarze zdegradowanym,
- opis zaangażowania społeczności i innych partnerów w przygotowanie i realizację programu,
- ramy finansowe, z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania tj. oprócz finansowania unijnego także finansowanie krajowe czy środki prywatne,
- system monitorowania zmiany i skuteczności działania.

Narodowy Plan Rewitalizacji to główny scalający dokument rządowy określający całościowo tytułowy plan rewitalizacji, jego cele i mechanizmy działania, w związku z czym przedmiotowy *Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023* jest zgodny z jego założeniami oraz spełnia jego wymagania.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO ROKU 2030 INNOWACYJNE MAZOWSZE

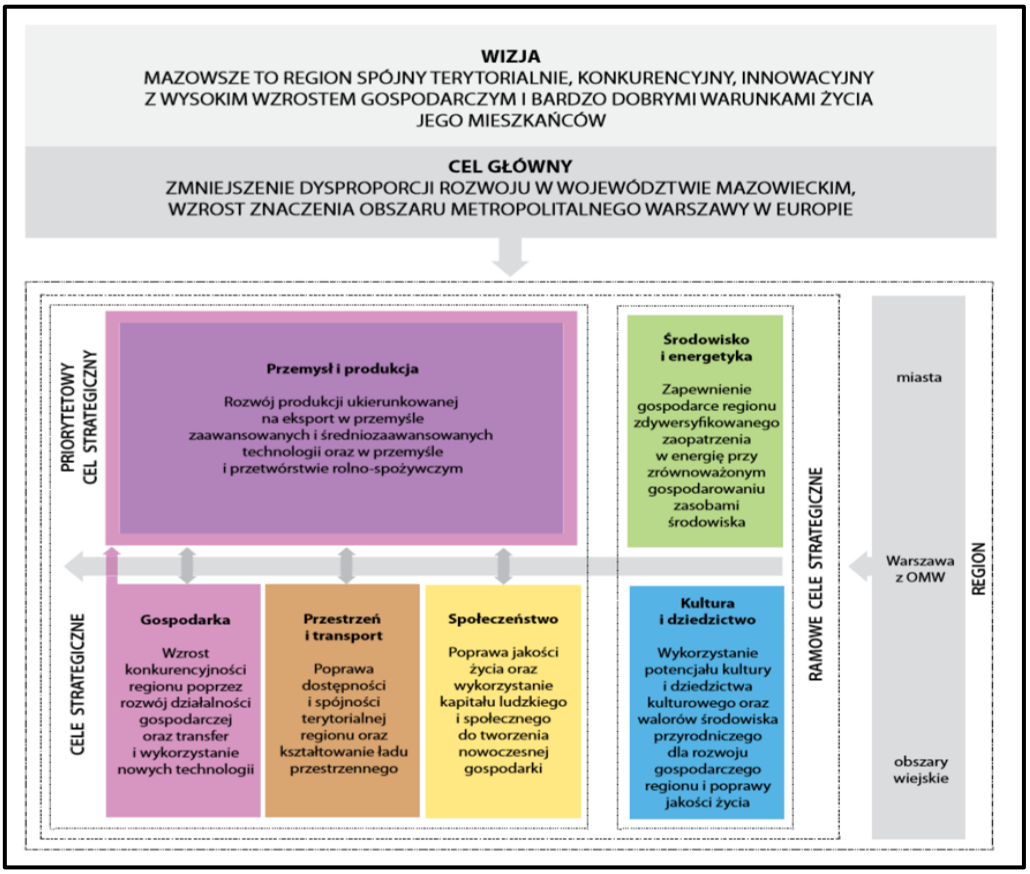
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego Innowacyjne Mazowsze stanowi *Załącznik do Uchwały nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.*

Strategia jest dokumentem, którego zapisy powinny mieć wpływ na kształt przyszłego rozwoju przez określenie długookresowych procesów rozwojowych w regionie

Nadrzędnym celem *Strategii* jest spójność terytorialna, rozumiana jako *zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim* oraz *wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie,* co w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez przyspieszenie wzrostu gospodarczego, generowanego przez rozwój produkcji i przemysłu ukierunkowanego na eksport, szczególnie w branży średniozaawansowanych i zaawansowanych technologii.

W układzie celów *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku* zastosowano wielowymiarowe podejście, które uwzględnia złożoność wszystkich sfer działalności człowieka.

Rysunek 1. Struktura celów rozwojowych województwa mazowieckiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze

Wszystkie inwestycje zaplanowane do realizacji w ramach przedmiotowego opracowania są zgodne z celami wyznaczonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego*, ponieważ zmierzają do poprawy warunków życia na terenie Gminy Kotuń.

Przedmiotowy *Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* wpisuje się w priorytety określone dla województwa mazowieckiego. Działania rewitalizacyjne wymagają kompleksowych działań mających na celu aktywizację społeczeństwa i modernizację przestrzeni wsi i miast. W związku z powyższym, realizacja *Programu* zapewni wzrost aktywności w sferze gospodarczej, społecznej oraz materialno-przestrzennej Gminy Kotuń.

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2023 DLA OBSZARU OBJĘTEGO DZIAŁANIEM LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA ZIEMI SIEDLECKIEJ

Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej działa w województwie mazowieckim, na obszarze obejmującym gminy: Domanice, Kotuń, Mokobody, Mordy, Siedlce, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn.

W Strategii Rozwoju Lokalnego sformułowano trzy cele główne:

I. Wzmocnienie kapitału społecznego oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego.
   1. Kształtowanie tożsamości lokalnej w szczególności poprzez zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, historycznego i kulturowego
   2. Aktywizacja i integracja mieszkańców oraz poprawa samoorganizacji i zarządzania na poziomie społeczeństw lokalnych

II. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz wzrost zatrudnienia
   1. Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby z zachowaniem zasad ochrony środowiska
   2. Promocja współpracy i przedsiębiorczości społecznej

III. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD ZS oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców
   1. Wsparcie dla rozwoju infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
   2. Tworzenie i rozwijanie oferty obszaru LGD oraz jego promocja.

Działa ujęte w przedmiotowym *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń*, prowadzone będą na obszarze Lokalnej Grupy Działania Ziemi Siedleckiej, gdyż obejmują teren gminy wiejskiej Kotuń. Ponadto, zrealizowane w ramach Programu projekty, przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonych celów głównych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru objętego działaniem Lokalnej Grupy Działania Ziemi Siedleckiej.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU SIEDLECKIEGO NA LATA 2015-2020 Z PERSP. DO 2025 R.

Dokument został przyjęty uchwałą nr XIII/92/2015 przez Radę Powiatu w Siedlcach w dniu 18 grudnia 2015 r. Strategia Rozwoju Powiatu Siedleckiego to dokument zawierający proces planowania i wyboru celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań.

Realizacja wizji odbywać się będzie dzięki wyznaczonym strategicznym obszarom działania oraz poszczególnym celom operacyjnym.

I. **Cel strategiczny: Rozwój potencjału gospodarczego powiatu siedleckiego.**
   1. Rozwój i usprawnienie układu komunikacyjnego na terenie Powiatu.
   2. Wsparcie konkurencyjności gospodarczej Powiatu.
   3. Przyjazna i nowoczesna administracja.
   4. Środowisko i energetyka.
   5. Promocja gospodarcza Powiatu.

II. **Cel strategiczny: Podniesienie potencjału społecznego i edukacyjnego mieszkańców powiatu siedleckiego.**
   1. Poprawa dostępności do poradnictwa specjalistycznego.
   2. Aktywizacja społeczności lokalnych w ramach organizacji pożytku publicznego.
   3. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i edukacyjnej osób niepełnosprawnych.
   4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
   5. Przeciwdziałanie bezrobociu i łagodzenie skutków bezrobocia.
   6. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
   7. Podniesienie poziomu kształcenia zawodowego.

III. **Cel strategiczny: Promocja i ochrona dziedzictwa kulturowego.**
   1. Zachowanie tożsamości kulturowej i tradycji w społeczności Powiatu.
   2. Rozwój zaplecza instytucjonalnego kultury.

IV. **Cel strategiczny: Promocja i ochrona walorów turystycznych Powiatu.**
   1. Rozwój infrastruktury turystycznej.
   2. Powiat siedlecki – zielony zakątek Mazowsza.
   3. Promocja oferty turystycznej powiatu siedleckiego w kraju i zagranicą.

V. **Cel strategiczny: Bezpieczny Powiat.**
   1. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego
   2. Likwidacja potencjalnych zagrożeń powodziowych.
   3. Ochrona środowiska i odtwarzanie jego potencjału

Działania określone w *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* są komplementarne do działań zaplanowanych w *Strategii Rozwoju Powiatu Siedleckiego*. W związku z tym, przedmiotowy *Program Rewitalizacji* przyczyni się do realizacji celów określonych w strategii powiatowej.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KOTUŃ DO ROKU 2025

Strategia Rozwoju Gminy Kotuń do roku 2025 została przyjęta do realizacji Uchwałą Nr XVII.118.2015 Rady Gminy Kotuń z dnia 28 grudnia 2015 r. Jest dokumentem określającym główne cele i kierunki przyszłego rozwoju gminy, uwzględniającym potrzeby społeczności lokalnej.

Zgodnie z zapisami Strategii, do najpoważniejszych problemów Gminy Kotuń należy:

- Bezrobocie – (str. 39-40) „sytuacja na rynku pracy dla mieszkańców gminy Kotuń nie jest satysfakcjonująca z uwagi na ograniczoną liczbę miejsc pracy oraz problemy związane z niedostosowaniem poziomu i rodzaju kształcenia z wymaganiami rynku pracy. Innym problemem jest praca dużej grupy mieszkańców "na czarno", niedostrzeganie potrzeby zabezpieczenia emerytalno-rentowego w przyszłości oraz obawa przed utratą świadczeń socjalnych";
- Niewystarczająca liczba przedszkoli – problem ten wiąże się również z brakiem wystarczającej oferty edukacyjnej i oferty spędzania wolnego czasu dla najmłodszych mieszkańców Gminy. Str. 41 „zapotrzebowanie na przedszkola jest duże. Nie wszystkie dzieci z naszego terenu mogą. korzystać z przedszkoli w związku z ograniczeniem ilości miejsc jakie placówki mogą zapewnić". W sołectwach Koszewnica oraz Cisie-Zagrudzie szkoły podstawowe zostały zlikwidowane. Na terenie Gminy brakuje miejsc edukacji i spędzana wolnego czasu;
- Brak domu kultury – Gmina Kotuń należy do nielicznych gmin w województwie mazowieckim, w których nie ma domu kultury. W związku z tym istniejąca oferta kulturalna Gminy jest niewystarczająca w stosunku do istniejących potrzeb. Str. 42 „dotychczasowa działalność zarówno jednostek gminnych jak i organizacji pozarządowych pokazała z jednej strony ogromny potencjał w zakresie pobudzania aktywności kulturalnej, a z drugiej bardzo dużą potrzebę takiej aktywności w lokalnym społeczeństwie".

W przeprowadzonej na potrzeby opracowania Strategii ankiecie, mieszkańcy wskazali na następujące problemy, wymagające najszybszego rozwiązania (str. 59): brak integracji społeczeństwa, słaby stan infrastruktury technicznej i drogowej, ograniczona działalność jednostek oświatowych, zły stan bezpieczeństwa publicznego, niekorzystne warunki dla rozwoju rolnictwa i przedsiębiorczości, nikła możliwość znalezienia pracy, słaba dostępność i jakość przedszkoli, brak warunków dla uprawiania sportów amatorskich, zły stan infrastruktury oświatowej.

Ponadto, w ramach przeprowadzonej analizy SWOT, wskazano m.in. na następujące słabe strony Gminy Kotuń (str. 60-61): brak wystarczającej ilości miejsc pracy, niedostateczny stan

techniczny infrastruktury drogowej i okołodrogowej, olbrzymi deficyt miejsc przedszkolnych, niedostatecznie urządzona przestrzeń publiczna, niewystarczająca ilość i jakość terenów rekreacyjnych, słabo rozwinięta kultura czasu wolnego dorosłych mieszkańców.

Ww. zdiagnozowane liczne problemy Gminy Kotuń, głównie w sferze społecznej, ale również technicznej i przestrzenno-infrastrukturalnej dowodzą, iż niezbędne jest na terenie przedmiotowej jednostki przeprowadzenie procesu rewitalizacji.

W strategii określono wizję i misję rozwoju Gminy Kotuń do 2025 r. Wizja rozwoju Gminy stanowi stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa.

Gmina Kotuń, dzięki wspólnemu zaangażowania władz samorządowych gminy, jak również partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, to atrakcyjne i przyjazne miejsce do życia, pracy i inwestycji

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej wizji jest misja, która określa nadrzędny cel rozwoju Gminy Kotuń. Misja Gminy Kotuń brzmi następująco:

Gmina stanie się miejscem gwarantującym atrakcyjne warunki życia, pracy oraz wypoczynku wszystkim jej mieszkańcom, inwestorom oraz gościom

Dla każdego z głównych obszarów rozwoju został opracowany został cel strategiczny, który uszczegółowiony jest celami operacyjnymi. Cele sformułowane w Strategii Rozwoju Gminy Kotuń stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy i dążą do ich ograniczenia lub całkowitego wyeliminowania.

Cel strategiczny: **Wysoka jakość życia mieszkańców Gminy**

Cele operacyjne:

- Podnoszenie poziomu kształcenia w placówkach oświatowych
- Wzrost tożsamości lokalnej poprzez ofertę kulturalną
- Budowa i urządzenie terenów rekreacyjnych i sportowych
- Dostosowanie infrastruktury publicznej do standardów, w tym w zakresie efektywności energetycznej

Cel strategiczny: **Dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego**

Cele operacyjne:

- Stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju
- Współorganizowanie szkoleń

- Promowanie produktów lokalnych

Cel strategiczny: **Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko**

Cele operacyjne:

- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej
- Drożny lokalny układ drogowy
- Ochrona środowiska naturalnego, promocja OZE
- Zwiększenie atrakcyjności terenów inwestycyjnych

Program Rewitalizacji, podobnie jak Strategia Rozwoju dąży do zagwarantowania wysokiej jakości życia mieszkańców. Przedmiotowy *Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* przyczyni się do osiągniecia celów postawionych w Strategii Rozwoju Gminy Kotuń oraz będzie stanowił jej uzupełnienie i rozszerzenie. Wspólnie, dokumenty te przyczynią się do likwidacji lub ograniczenia skali zdiagnozowanych problemów Gminy Kotuń, głównie w sferze społecznej, ale również w sferze przestrzenno-infrastrukturalnej, środowiskowej czy technicznej, co pozwoli na kompleksowe wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego. Program Rewitalizacji przyczyni się także do sprawniejszej realizacji założeń Strategii i skuteczniejszego wdrażania zaplanowanych przedsięwzięć.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY KOTUŃ

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kotuń jest dokumentem określającym uwarunkowania, kierunki i zasady gospodarowania przestrzenią Gminy. Ponadto, wyznacza obszary, które objęte są planami miejscowymi, ze względu na przepisy szczególne lub istniejące na tych terenach uwarunkowania.

Studium uwarunkowań dla Gminy Kotuń określa uwarunkowania rozwoju Gminy, jako gminy o charakterze rolniczym, w którym coraz większego znaczenia nabiera funkcja mieszkaniowa. W Studium wyróżniono 3 zasadnicze obszary o wykrystalizowanych funkcjach:

- Wsie położone między linią kolejową a projektowaną autostradą, wzdłuż drogi krajowej lub w bezpośrednim jej zasięgu – Grzęzów, Broszków, Polaki, Kotuń, Mingosy, Sionna, Jagodne, Bojmie, Żdżar, Kępa, Pieńki, Wilczonek. Mieszka tu ok. 57% ludności gminy. Zlokalizowane są zakłady produkcyjne i usługowe, oczyszczalnia ścieków, gimnazjum, ośrodek zdrowia, bank, urząd gminy, inne obiekty obsługi ludności. Coraz większa jest presja na inwestycje, głównie na zabudowę jednorodzinną, usługową i produkcyjną.

- Wsie położone na południu i południowym–zachodzie gminy to tereny rolnicze z rozwijającą się rekreacją i turystyką.
- Wsie położone na północ od projektowanej autostrady: Tymianka i Czarnowąż. Obszar typowo rolniczy. Charakterystyczny jest trend powstawania lub rozbudowy specjalistycznych gospodarstw.

Ponadto, Studium wskazuje na następujące problemy do rozwiązania:

- poprawa stanu szlaków komunikacyjnych oraz infrastruktury okołodrogowej;
- budowa oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacyjną,
- przebudowa linii energetycznych niskiego napięcia,
- budowa nowego przedszkola,
- budowa ośrodka kultury w miejscowości gminnej,
- budowa gminnego ośrodka sportowo–rekreacyjnego,
- budowa melioracji zabezpieczających niskie tereny przed ich podtapianiem.

Ww. problemy świadczą o degradacji Gminy Kotuń w sferze technicznej i przestrzenno-infrastrukturalnej. *Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* będzie się przyczyniał do ograniczenia ww. problemów w ramach zaplanowanego, kompleksowego procesu rewitalizacji. W związku z tym, przedmiotowy dokument jest zgodny z założeniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kotuń i przyczynia się do realizacji jego założeń. Wdrożenie projektów rewitalizacyjnych spowoduje zwiększenie ładu przestrzennego i estetyki Gminy, co sprawi, że wzrośnie jej atrakcyjność w oczach mieszkańców i pojawi się zadowolenia z miejsca, w którym żyją.

MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Na terenie Gminy Kotuń obowiązują następujące Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego:

- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla części wsi Polaki - teren usługowo-mieszkaniowy (Uchwała Nr XXXIII/224/2013 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 9 grudnia 2013 r.);
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego części wsi Kotuń dla przebiegu linii elektroenergetycznej 400 kV - część 1 (Uchwała Nr XXXIII/225/2013 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 9 grudnia 2013 r.);
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego części wsi Polaki dla przebiegu linii elektroenergetycznej 400 kV (Uchwała Nr XXXIII/223/2013 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 9 grudnia 2013 r.);

- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego części wsi Bojmie, Jagodne, Sionna, Mingosy, Wilczonek, Chlewiska i Pieróg dla przebiegu linii elektroenergetycznej 400 kV (Uchwała Nr XXXIII/222/2013 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 9 grudnia 2013 r.);
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Grężów, Broszków, Polaki (Uchwała Nr XIX/117/04 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 29 listopada 2004 r.);
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Kotuń przyjęty (Uchwała Nr XXX/197/02 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 13 maja 2002 r.);

W trakcie opracowywania przedmiotowego *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń,* zostały wzięte pod uwagę ustalenia zawarte w ww. miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych Gminy Kotuń

Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych Gminy Kotuń jest podstawowym elementem służącym do późniejszej delimitacji obszarów zdegradowanych. Została ona opracowana na podstawie dostępnych informacji, dokumentów i opracowań o charakterze diagnostyczno-strategicznym, a przede wszystkim na podstawie danych statystycznych zgromadzonych na potrzeby niniejszego dokumentu. Jej przeprowadzenie jest niezbędne dla ustalenia celów i kierunków działań w ramach rewitalizacji.

Niniejsza diagnoza obejmuje swym zakresem zagadnienia społeczne i gospodarcze dotyczące Gminy Kotuń w latach 2010 – 2015. Sytuacja Gminy została ukazana na tle powiatu siedleckiego oraz województwa mazowieckiego.

Przeprowadzona analiza podzielona została na cztery sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, funkcjonalno – przestrzenną oraz techniczną. Zaprezentowane w tej części dokumentu analizy obrazują sytuację panującą w całej Gminie Kotuń oraz w podziale na poszczególne sołectwa.

4.1. Ogólne informacje o gminie

Gmina Kotuń jest gminą wiejską położoną w województwie mazowieckim, w powiecie siedleckim. Gmina graniczy z gminami: Grębków, Kałuszyn, Mokobody, Mrozy, Siedlce, Wodynie i Skórzec. Powierzchnia Gminy Kotuń wynosi ok. 15 047 ha i stanowi 9,38% powierzchni powiatu siedleckiego. Na terenie gminy znajdują się 32 miejscowości, z których wydzielono 32 sołectwa: Albinów, Bojmie, Broszków, Cisie-Zagrudzie, Chlewiska, Czarnowąż, Grężów, Jagodne, Józefin, Kępa, Koszewnica, Kotuń, Łączka, Łęki, Marysin,

Mingosy, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Oleksin, Pieńki, Pieróg, Polaki, Rososz, Ryczyca, Sionna, Sosnowe, Tymianka, Trzemuszka, Wilczonek, Żdżar, Żeliszew Duży, Żeliszew Podkościelny.

4.2. Sfera społeczna

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA GMINY KOTUŃ

Zgodnie z danymi GUS, na koniec roku 2015 Gminę Kotuń zamieszkiwało 8 515 mieszkańców, co stanowiło 10,46% ludności powiatu siedleckiego i 0,16% ludności województwa mazowieckiego. W całym analizowanym okresie w stosunku do roku bazowego (2010), odnotowano spadek liczby ludności Gminy o 0,66%. Spadek liczby mieszkańców w roku 2015 w stosunku do roku 2010 dla powiatu wyniósł 0,48%, a dla województwa nastąpił wzrost liczby ludności o 1,56%. Struktura ze względu na płeć mieszkańców wskazuje na niewielką przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (w 2015 r. – 50,43% kobiet). Na terenie województwa sytuacja kształtowała się podobnie, w powiecie siedleckim więcej jest zaś mężczyzn.

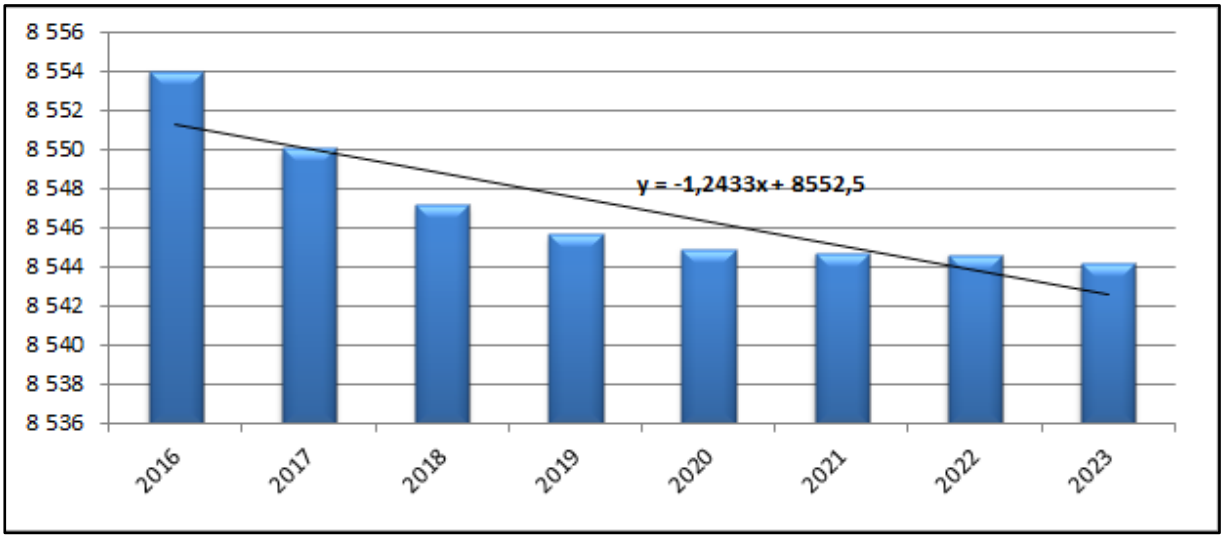
Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Kotuń	**RAZEM**	**8 572**	**8 594**	**8 612**	**8 606**	**8 563**	**8 515**
	kobiety	4 313	4 321	4 331	4 337	4 311	4 294
	mężczyźni	4 259	4 273	4 281	4 269	4 252	4 221
powiat siedlecki	**RAZEM**	**81 796**	**81 811**	**81 924**	**81 792**	**81 590**	**81 403**
	kobiety	40 661	40 614	40 738	40 612	40 495	40 435
	mężczyźni	41 135	41 197	41 186	41 180	41 095	40 968
województwo mazowieckie	**RAZEM**	**5 267 072**	**5 285 604**	**5 301 760**	**5 316 840**	**5 334 511**	**5 349 114**
	kobiety	2 745 457	2 755 948	2 765 094	2 773 078	2 782 420	2 789 873
	mężczyźni	2 521 615	2 529 656	2 536 666	2 543 762	2 552 091	2 559 241

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Na poniższym wykresie przedstawiono szacowaną liczbę ludności Gminy Kotuń w latach 2016-2023. Zgodnie z prognozą dla terenów wiejskich powiatu siedleckiego, liczba mieszkańców Gminy w przyszłości będzie systematycznie spadać. Zjawisko to może niekorzystnie wpłynąć na rozwój społeczno-gospodarczy tego terenu.

Wykres 1. Prognoza liczby ludności na terenie Gminy Kotuń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Prognoza ludności na lata 2014-2050, województwo mazowieckie, powiat siedlecki

W związku z prognozowanym spadkiem liczby ludności Gminy Kotuń, niezbędne jest prowadzenie odpowiednich działań rewitalizacyjnych na wybranych terenach Gminy, w celu zapewnienia poprawy warunków zamieszkania oraz zachęcania potencjalnych mieszkańców do osiedlania się na tym terenie. Realizacja *Programu Rewitalizacji* poprzez wdrożenie szeregu projektów rewitalizacyjnych m.in. rozwój aktywności społecznej, poprawa estetyki miejscowości, zwiększenie możliwości uprawiania sportu i rekreacji itd., wpłynie pozytywnie na wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy Kotuń.

Ze względu na strukturę populacji Gminy Kotuń, najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym – 62,1% ogólnej liczny ludności w 2015 roku. W latach 2010-2015 zaobserwowano spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Sytuacja ta, razem ze wcześniej przedstawionymi negatywnymi prognozami demograficznymi, świadczy o zjawisku starzenia się społeczeństwa lokalnego. Sukcesywny wzrost liczebności osób starszych, prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotykających tę grupę społeczną. Ponadto, może to spowodować wzrost wydatków w zakresie opieki społecznej. Gmina Kotuń powinna dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej ukierunkowanej do tej grupy. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej. Podobna tendencja występuje na obszarze powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego.

Tabela 2. Ludność Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w latach 2010-2015

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla Gminy							
w wieku przedprodukcyjnym	%	21,7	21,3	20,9	20,7	20,2	19,8
w wieku produkcyjnym	%	61,4	61,8	61,6	61,8	62,0	62,1
w wieku poprodukcyjnym	%	16,9	17,0	17,4	17,5	17,8	18,1
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla powiatu							
w wieku przedprodukcyjnym	%	22	21,6	21,2	20,9	20,5	20,1
w wieku produkcyjnym	%	60,9	61,3	61,5	61,7	61,9	61,9
w wieku poprodukcyjnym	%	17,1	17,1	17,3	17,4	17,6	18
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla województwa							
w wieku przedprodukcyjnym	%	18,7	18,6	18,6	18,5	18,5	18,6
w wieku produkcyjnym	%	63,5	63,3	62,9	62,4	62	61,4
w wieku poprodukcyjnym	%	17,7	18,1	18,6	19	19,5	20

Źródło: Dane GUS, Bank danych lokalnych

W poniższej tabeli przedstawiona została szczegółowa charakterystyka mieszkańców w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w sołectwach znajdujących się na terenie Gminy Kotuń. W 2015 roku na terenie Gminy zarejestrowano 1 729 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, 5 632 mieszkańców w wieku produkcyjnym i 1 210 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W 2015 roku:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,17% ludności Gminy Kotuń,
- ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 65,71% ludności Gminy Kotuń,
- ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 14,12% ludności Gminy Kotuń.

W 2015 roku na terenie Gminy Kotuń nastąpił spadek przyrostu naturalnego w porównaniu z latami poprzednimi. W latach 2010-2012 przyrost naturalny na terenie Gminy osiągał wartości dodatnie. W 2015 roku wyniósł on -11 osób. Ujemna wartość przyrostu naturalnego świadczy o przewadze liczby zgonów nad liczbą urodzeń na danym terenie w danym roku kalendarzowym. Na terenie powiatu wartość wskaźnika była ujemna tylko w 2013 roku, w pozostałych latach kształtowała się na dodatnim poziomie. W 2015 roku przyrost naturalny osiągnął dodatnią wartość na poziomie 23 osób w powiecie siedleckim. W poniższej tabeli przedstawiono kształtowanie się przyrostu naturalnego Gminy na tle powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015.

Tabela 3. Kształtowanie się przyrostu naturalnego dla Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Kotuń	8	10	33	-9	0	-11
powiat siedlecki	91	31	53	-33	22	23
województwo mazowieckie	7 367	4 178	2 827	1 140	3 645	2 426

Źródło: Opracowane na podstawnie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Wskaźnik migracji na obszarze Gminy ulegał wahaniom. W 2015 roku osiągnął wartość dodatnią (4 osoby), co świadczy o większej liczbie zameldowań niż wymeldowań na tym terenie i jest sytuacją korzystną. Nadal jednak jest to wartość niewielka. W powiecie siedleckim wskaźnik ten ulegał wahaniom i przyjmował zarówno wartości dodatnie jak i ujemne. W województwie mazowieckim przez cały analizowany okres saldo migracji przyjmowało wartości dodatnie.

Tabela 4. Saldo migracji na terenie Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego, województwa mazowieckiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
gmina Kotuń	-26	12	2	-10	-19	4
powiat siedlecki	101	-16	69	-118	-164	-69
województwo mazowieckie	13 377	14 354	13 287	13 353	13 108	12 385

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczbę mieszkańców Gminy w podziale na grupy produkcyjne oraz w podziale na poszczególne sołectwa prezentuje Tabela 5. W Tabeli 5 zawarto również wartości dla wskaźnika społecznego: Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%), który obrazuje natężenie problemu dominującego udziału osób w wieku poprodukcyjnym w poszczególnych sołectwach.

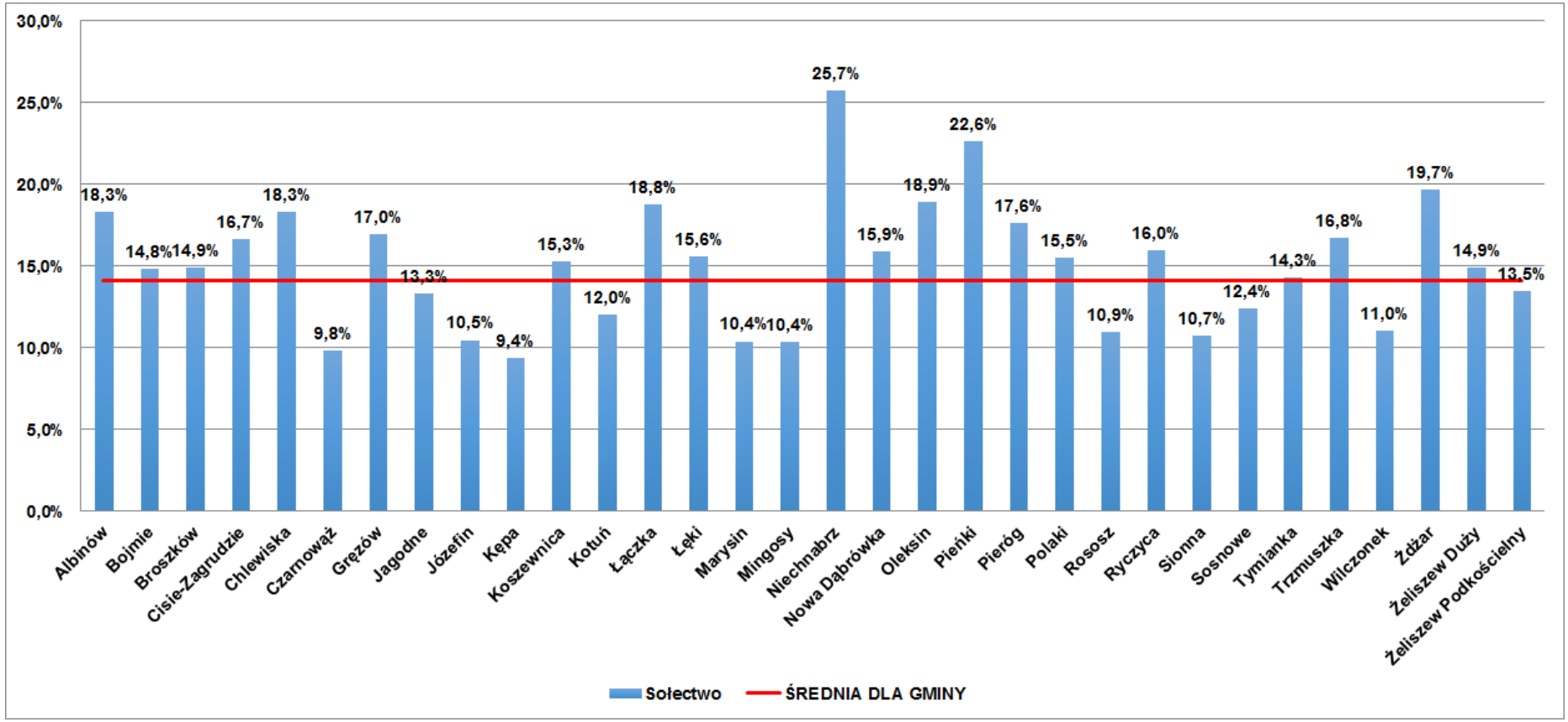
Tabela 5. Sytuacja demograficzna Gminy Kotuń

WYSZCZEGÓLNIENIE	DANE				WSKAŹNIK
	Liczba mieszkańców Gminy Kotuń ogółem	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)
Albinów	120	16	82	22	18,3%
Bojmie	351	57	242	52	14,8%
Broszków	483	79	332	72	14,9%
Cisie-Zagrudzie	126	23,00	82	21	16,7%
Chlewiska	82	16,00	51	15	18,3%
Czarnowąż	102	30,00	62	10	9,8%
Grężów	512	88,00	337	87	17,0%
Jagodne	158	34,00	103	21	13,3%
Józefin	105	27,00	67	11	10,5%
Kępa	266	62,00	179	25	9,4%
Koszewnica	131	26,00	85	20	15,3%
Kotuń	2450	509,00	1647	294	12,0%
Łączka	208	33,00	136	39	18,8%
Łęki	109	17	75	17	15,6%
Marysin	125	35	77	13	10,4%
Mingosy	183	40	124	19	10,4%
Niechnabrz	101	22	53	26	25,7%
Nowa Dąbrówka	126	33	73	20	15,9%

WYSZCZEGÓLNIENIE	DANE				WSKAŹNIK
	Liczba mieszkańców Gminy Kotuń ogółem	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)
Oleksin	185	33	117	35	18,9%
Pieńki	115	17	72	26	22,6%
Pieróg	193	26	133	34	17,6%
Polaki	354	64	235	55	15,5%
Rososz	192	49	122	21	10,9%
Ryczyca	100	20	64	16	16,0%
Sionna	252	61	164	27	10,7%
Sosnowe	169	35	113	21	12,4%
Tymianka	28	6	18	4	14,3%
Trzmuszka	173	39	105	29	16,8%
Wilczonek	236	49	161	26	11,0%
Żdżar	188	31	120	37	19,7%
Żeliszew Duży	522	130	314	78	14,9%
Żeliszew Podkościelny	126	22	87	17	13,5%
SUMA	**8571,000**	**1 729,00**	**5 632,00**	**1 210,00**	**-**
ŚREDNIA	**-**	**-**	**-**	**-**	**14,1%**

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

Wykres 2. Wskaźnik WS1 – Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Zgodnie z Tabelą 5 i Wykresem 2, wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na terenie poszczególnych sołectw Gminy Kotuń świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla gminy. Pozwala on ocenić, czy społeczeństwo na danym terenie się starzeje wskazując na zachodzące zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na powyższym wykresie, obszarami gdzie występuje problem starzenia się społeczeństwa są sołectwa: Albinów, Bojmie, Broszków, Cisie-Zagrudzie, Chlewiska, Grężów, Koszewnica, Łączka, Łęki, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Oleksin, Pieńki, Pieróg, Polaki, Ryczyca, Tymianka, Trzmuszka, Żdżar, Żeliszew Duży.

Podsumowując, największym problemem Gminy Kotuń w zakresie sytuacji demograficznej są niekorzystne prognozy dotyczące liczby mieszkańców w przyszłości. Sytuacja ta jest spowodowana starzeniem się społeczeństwa oraz wyludnianiem Gminy. W związku z tym, konieczne jest podejmowanie działań mających na celu aktywizację społeczną, która umożliwi powrót do życia społecznego i publicznego mieszkańców w różnym wieku i dotkniętych różnymi problemami oraz ich integrację. Ponadto, aby Gmina Kotuń mogła się rozwijać i zwiększać swoją przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin, musi podejmować działania zmierzające do pozyskiwania nowych mieszkańców (zwłaszcza osób młodych i młodych rodzin) oraz dostosowywania panujących warunków do potrzeb osób starszych. Aby to osiągnąć i jeszcze bardziej przyczynić się do niwelacji problemów demograficznych, należy również zwiększyć atrakcyjność mieszkaniową Gminy poprzez rozwój podstawowej infrastruktury. W związku z tym, w ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano kompleksowe działania społeczne powiązane z projektami infrastrukturalnymi m.in. rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej, modernizacja i doposażenie budynków użyteczności publicznej. Celem niniejszych zadań jest zachęcanie obecnych, jak i potencjalnych mieszkańców do osiedlania się na tym terenie. Efektem zaplanowanych działań będzie wzrost przyrostu naturalnego oraz salda migracji, a w konsekwencji wzrost liczby mieszkańców Gminy.

RYNEK PRACY

W analizowanych latach 2010-2015 sytuacja na rynku pracy w Gminie Kotuń ulegała wahaniom – naprzemiennie rosła i malała. Ostatecznie, w roku 2015, w porównaniu do roku 2010, nastąpił spadek liczby osób bezrobotnych o 10,07%. W 2015 roku bezrobotni w Gminie Kotuń stanowili 5,1% liczby ludności w wieku produkcyjnym, czyli więcej niż w powiecie siedleckim, a liczba bezrobotnych kobiet przewyższała liczbę bezrobotnych mężczyzn.

Tabela 6. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Kotuń na tle powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie			2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani wg płci								
ogółem	**osoba**	**Gmina Kotuń**	298	270	310	363	294	268
		powiat	3 143	3 111	3 539	3 897	3 083	2 723
		województwo	238 341	246 739	271 927	283 196	249 777	216 527
mężczyźni	**osoba**	**Gmina Kotuń**	159	122	145	188	155	124
		powiat	1 599	1 505	1 794	2 092	1 642	1 365
		województwo	123 262	124 535	141 904	149 396	130 268	111 843
kobiety	**osoba**	**Gmina Kotuń**	139	148	165	175	139	144
		powiat	1 544	1 606	1 745	1 805	1 441	1 358
		województwo	115 079	122 204	130 023	133 800	119 509	104 684
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								
ogółem	**%**	**Gmina Kotuń**	5,7	5,1	5,8	6,8	5,5	5,1
		powiat	5,9	5,5	6,5	7,5	5,9	4,9
		województwo	7,1	7,4	8,2	8,5	7,6	6,6
mężczyźni	**%**	**Gmina Kotuń**	5,6	4,3	5,1	6,6	5,4	4,3
		powiat	5,9	5,5	6,5	7,5	5,9	4,9
		województwo	7,1	7,2	8,2	8,7	7,6	6,5
kobiety	**%**	**Gmina Kotuń**	5,7	6	6,7	7,1	5,7	5,9
		powiat	6,8	7	7,6	7,9	6,3	6
		województwo	7,1	7,6	8,1	8,4	7,6	6,7

Źródło: Dane GUS, Bank danych lokalnych

Wg danych na rok 2015, liczba bezrobotnych na terenie Gminy wynosiła 268 osób, z czego:

- liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku – 40
- liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12-24 miesiące – 40
- liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy – 42
- liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych – 18
- osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki - 17.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach

Pomimo spadkowej tendencji bezrobocia widocznej w latach 2010-2015, problem ten jest nadal powszechny na terenie Gminy Kotuń. Potwierdzają to zapisy zawarte w *Strategii Rozwoju Gminy Kotuń do roku 2025* oraz konsultacje z mieszkańcami Gminy, którzy zwracają uwagę, że problem bezrobocia jest jednym z najbardziej zauważalnych problemów Gminy w sferze społecznej. Przyczyn bezrobocia jest wiele, ponieważ jest to problem złożony. Może to być brak chęci podjęcia pracy, brak odpowiedniego wykształcenia lub brak wystarczającej liczby miejsc pracy. Na terenie Gminy Kotuń funkcjonuje niska liczba podmiotów gospodarczych (Rozdział 4.3), co może być przyczyną utrzymywania się problemu bezrobocia na przedmiotowym terenie.

Skutkiem bezrobocia może być szereg kolejnych problemów w sferze społecznej, czyli ich nawarstwianie tj. rosnąca liczba beneficjentów pomocy społecznej i nasilenie postaw roszczeniowych, pojawianie się zjawisk patologicznych (alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość). Długotrwałe utrzymywanie się skutków bezrobocia w konsekwencji wpłynie bezpośrednio na wzrost wydatków Gminy Kotuń na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych negatywnych zjawisk społecznych, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej oraz inwestycyjnej Gminy. Sytuacja materialna mieszkańców zmusza ich bardzo często do pracy „na czarno" lub do wyjazdów za granicę. Ponadto, coraz częściej bezrobocie dotyka ludzi młodych. Wielu młodych ludzi m.in. z powodu zakończenia edukacji na wczesnym etapie nie znajduje pracy. Trzeba też zauważyć, że dane statystyczne Powiatowego Urzędu Pracy nie do końca odzwierciedlają faktyczną sytuację w sferze bezrobocia na terenie Gminy. Oprócz faktycznie stwierdzonej liczby osób bezrobotnych, wiele jest osób, które nie są zarejestrowane.

Sytuacja ta wymaga podjęcia interwencji w celu poprawy sytuacji materialnej mieszkańców oraz ich aktywizacji pod względem zawodowym. Konieczne jest zatem podejmowanie działań, zmierzających do ograniczenia bezrobocia (szkolenia, staże, praktyki itp.). Aktywizacja osób bezrobotnych przyczyni się do zmniejszenia liczby mieszkańców dotkniętych bezrobociem i innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi. Przełoży się to z kolei na spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej. Ponadto, zaplanowane działania infrastrukturalne mające na celu zachęcenie i ułatwienie mieszkańcom udziału w planowanych projektach społecznych, przyczynią się również do poprawy estetyki przestrzeni publicznej i poprawy stanu środowiska. Ta sytuacja może mieć również wpływ na osiedlenie się nowych mieszkańców na tym terenie oraz pozyskanie nowych inwestorów, podmiotów gospodarczych, których przyciągnie atrakcyjna przestrzeń i aktywne społeczeństwo lokalne. Podniesienie kwalifikacji mieszkańców i zwiększenie szans na rynku pracy, poza zmniejszeniem bezrobocia może również przyczynić się do pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości, co wpłynie na wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Kotuń w przyszłości. W celu rozwiązania problemu bezrobocia na terenie Gminy Kotuń,

zaplanowano realizację projektów z zakresu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych. Prognozuje się, że różnego rodzaju kursy podnoszące kwalifikacje spowodują spadek liczby osób bezrobotnych wśród mieszkańców Gminy Kotuń.

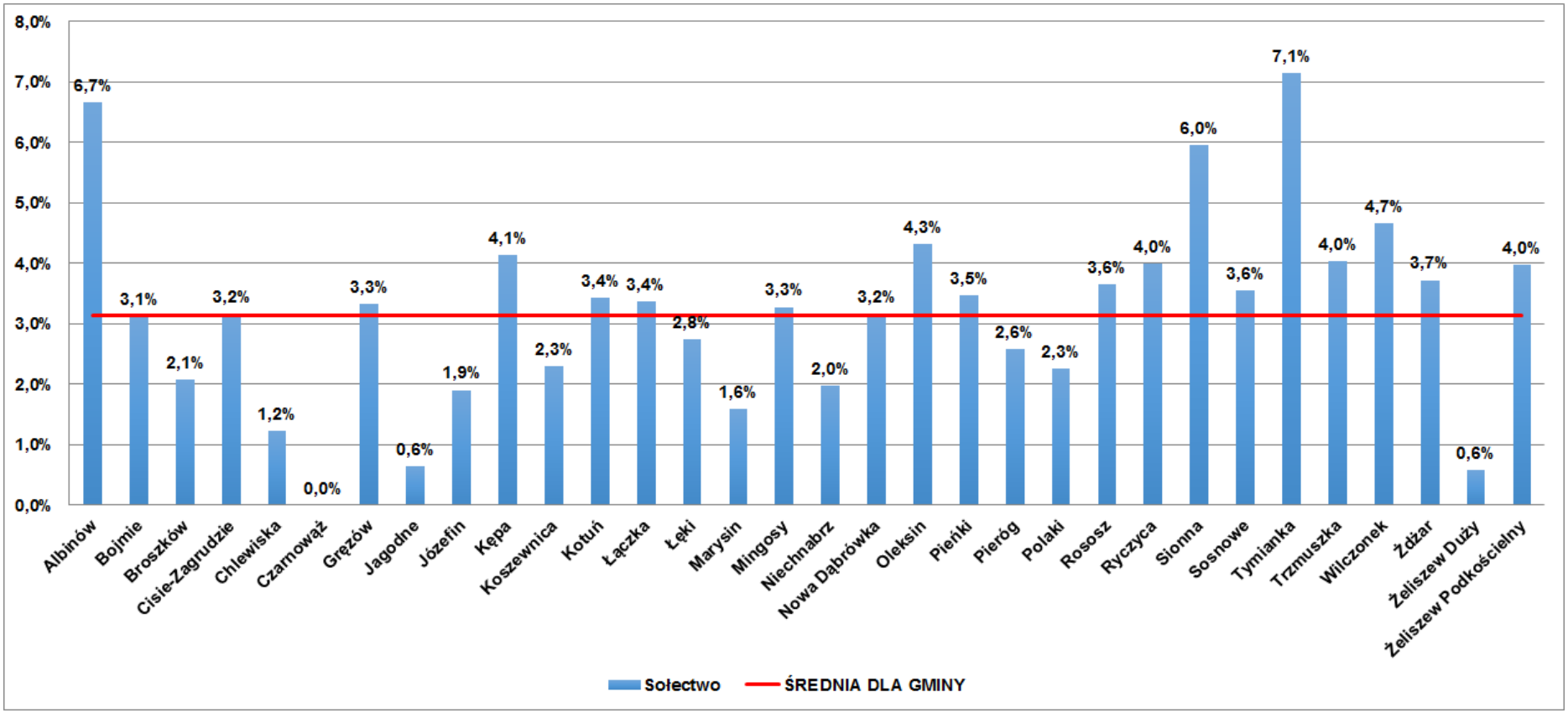
Natężenie problemu bezrobocia w poszczególnych sołectwach Gminy Kotuń przedstawia Tabela 7.

Tabela 7. Charakterystyka problemu bezrobocia na terenie Gminy Kotuń

WYSZCZEGÓLNIENIE	DANE						WSKAŹNIK
	Liczba mieszkańców Gminy Kotuń ogółem	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące	Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu: bezrobocia	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)
Albinów	120	8	2	1	0	5	6,7%
Bojmie	351	11	3	0	3	3	3,1%
Broszków	483	10	4	1	0	4	2,1%
Cisie-Zagrudzie	126	4	1	1	1	5	3,2%
Chlewiska	82	1	0	0	0	0	1,2%
Czarnoważ	102	0	0	0	0	0	0,0%
Grzęzów	512	17	8	3	2	9	3,3%
Jagodne	158	1	0	0	0	0	0,6%
Józefin	105	2	0	0	1	0	1,9%
Kępa	266	11	4	2	2	16	4,1%
Koszewnica	131	3	0	0	0	16	2,3%
Kotuń	2450	84	17	8	18	111	3,4%
Łączka	208	7	5	3	1	8	3,4%
Łęki	109	3	2	1	0	7	2,8%
Marysin	125	2	0	0	0	9	1,6%
Mingosy	183	6	3	2	2	1	3,3%
Niechnabrz	101	2	0	0	0	8	2,0%

WYSZCZEGÓLNIENIE	DANE						WSKAŹNIK
	Liczba mieszkańców Gminy Kotuń ogółem	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące	Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu: bezrobocia	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)
Nowa Dąbrówka	126	4	3	2	1	6	3,2%
Oleksin	185	8	3	2	1	14	4,3%
Pieńki	115	4	3	1	0	7	3,5%
Pieróg	193	5	1	1	0	4	2,6%
Polaki	354	8	3	3	1	9	2,3%
Rososz	192	7	2	1	1	13	3,6%
Ryczyca	100	4	3	2	1	12	4,0%
Sionna	252	15	7	4	1	19	6,0%
Sosnowe	169	6	2	1	1	7	3,6%
Tymianka	28	2	0	0	0	6	7,1%
Trzmuszka	173	7	1	0	0	13	4,0%
Wilczonek	236	11	1	1	2	3	4,7%
Żdżar	188	7	2	1	0	5	3,7%
Żeliszew Duży	522	3	2	1	0	20	0,6%
Żeliszew Podkościelny	126	5	0	0	1	0	4,0%
SUMA	**8571,000**	**268,00**	**82,00**	**42,00**	**40,00**	**340,00**	**-**
ŚREDNIA	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**3,1%**

Wykres 3. Wskaźnik WS2 – Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Wskaźnik udziału osób bezrobotnych w ludności ogółem na terenie poszczególnych sołectw Gminy Kotuń świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla gminy. Zgodnie z danymi na powyższym wykresie, obszarami, gdzie występuje negatywne zjawisko związane z wysokim poziomem bezrobocia są sołectwa: Albinów, Cisie-Zagrudzie, Grężów, Kępa, Kotuń, Łączka, Mingosy, Nowa Dąbrówka, Oleksin, Pieńki, Rososz, Ryczyca, Sionna, Sosnowe, Tymianka, Trzmuszka, Wilczonek, Żdżar, Żeliszew Podkościelny.

UDZIAŁ W ŻYCIU PUBLICZNYM

Mieszkańcy Gminy Kotuń mają możliwości uczestnictwa w życiu publicznym, jednak oferta Gminy w tym zakresie nie jest dostatecznie rozbudowana. W chwili obecnej poziom udziału mieszkańców w życiu społecznym jest niski, a możliwości integracji niewielkie, dostępne w największym stopniu tylko dla najmłodszych. Przyczyn tego stanu można upatrywać w:

- niedostatecznym dostępie do bazy sportowo-rekreacyjnej – mieszkańcy mają zapewniony dostęp do bazy sportowo-rekreacyjnej, jednak jest on niewystarczający. Konsultacje z mieszkańcami Gminy wykazały potrzebę w zakresie jej rozbudowy, modernizacji, doposażenia i zwiększenia dostępności. Należy zauważyć, że obecna oferta rekreacyjna skierowana jest wyłącznie dla dzieci i młodzieży;
- niedostatecznym stanie technicznym budynków publicznych umożliwiających integrację (głównie świetlic wiejskich) – na terenie Gminy Kotuń obecne są liczne świetlice wiejskie, jednak cieszą się one niskim zainteresowaniem. Stan techniczny obiektów jest często zły (brak ocieplenia), brakuje odpowiedniego wyposażenia w sprzęt biurowy lub audio-wizualny, brak systematycznie organizowanych zajęć/spotkań dla mieszkańców z różnych grup wiekowych. Sytuacja ta obniża znacznie atrakcyjność obiektów, powodując również niskie zainteresowanie uczestnictwem w zajęciach i uniemożliwiając integrację mieszkańców;
- kryzysie społecznego zaufania do systemu politycznego, niskim poczuciu zaangażowania w sprawy wewnętrzne Gminy, braku zadowolenia z poziomu własnej egzystencji – odzwierciedleniem tych przyczyn niskiego poziomu udziału w życiu publicznym mieszkańców Gminy Kotuń jest frekwencja w wyborach. Wyniki frekwencji w wyborach prezydenckich w 2015 r, w podziale na poszczególne miejscowości Gminy wskazują, że frekwencja nigdzie nie przekroczyła 65% (średnio 52,3%).

Tabela 8. Udział w życiu publicznym mieszkańców Gminy Kotuń na podstawie frekwencji w wyborach prezydenckich w 2015 r.

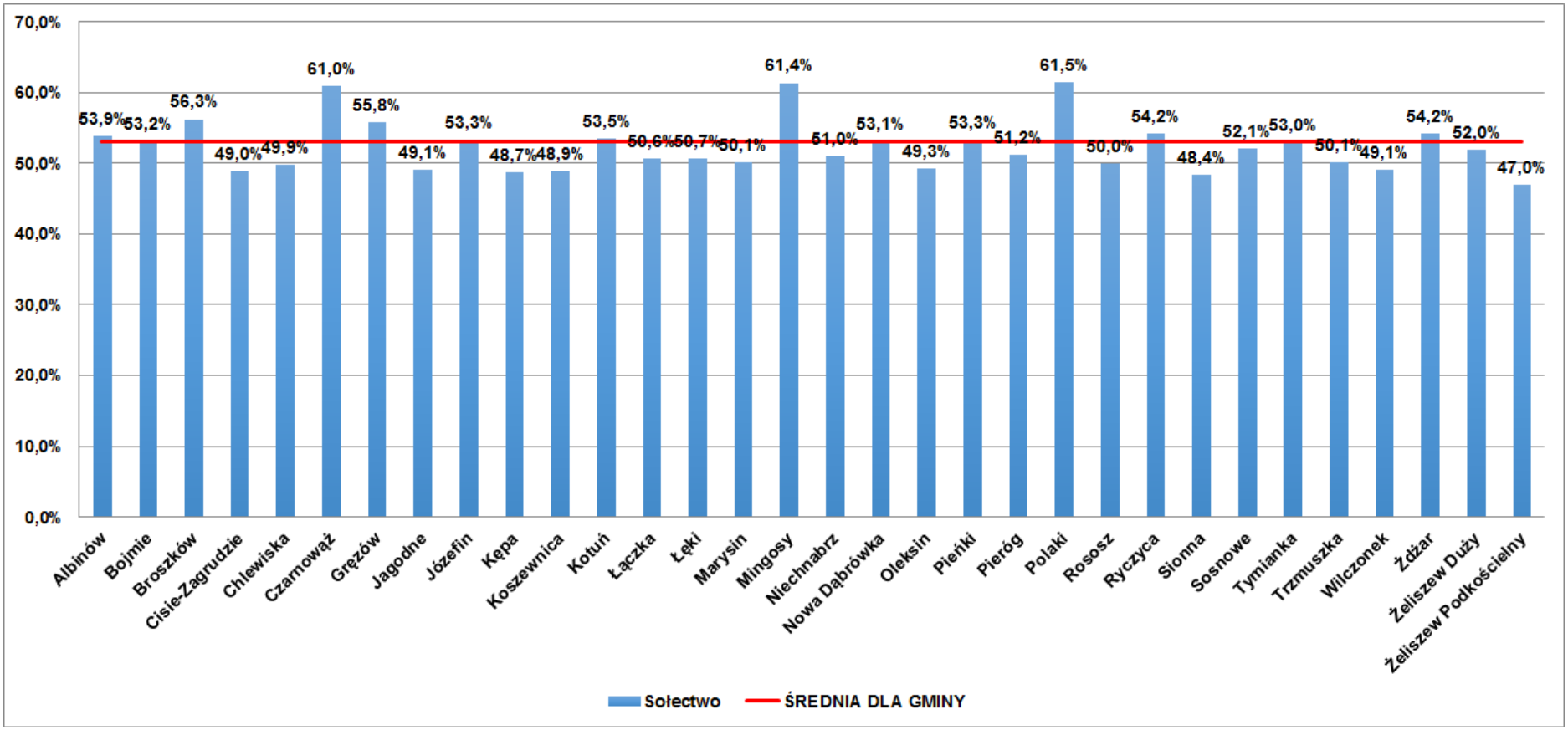
WYSZCZEGÓLNIENIE	DANE		WSKAŹNIK
	Liczba mieszkańców Gminy Kotuń ogółem	Liczba osób biorąca udział w wyborach prezydenckich	Frekwencja w wyborach prezydenckich 2015 (%)
Albinów	120	65	53,9%
Bojmie	351	187	53,2%
Broszków	483	272	56,3%
Cisie-Zagrudzie	126	62	49,0%
Chlewiska	82	41	49,9%

WYSZCZEGÓLNIENIE	DANE		WSKAŹNIK
	Liczba mieszkańców Gminy Kotuń ogółem	Liczba osób biorąca udział w wyborach prezydenckich	Frekwencja w wyborach prezydenckich 2015 (%)
Czarnowąż	102	62	61,0%
Grężów	512	286	55,8%
Jagodne	158	78	49,1%
Józefin	105	56	53,3%
Kępa	266	130	48,7%
Koszewnica	131	64	48,9%
Kotuń	2450	1311	53,5%
Łączka	208	105	50,6%
Łęki	109	55	50,7%
Marysin	125	63	50,1%
Mingosy	183	112	61,4%
Niechnabrz	101	52	51,0%
Nowa Dąbrówka	126	67	53,1%
Oleksin	185	91	49,3%
Pieńki	115	61	53,3%
Pieróg	193	99	51,2%
Polaki	354	218	61,5%
Rososz	192	96	50,0%
Ryczyca	100	54	54,2%
Sionna	252	122	48,4%
Sosnowe	169	88	52,1%
Tymianka	28	15	53,0%
Trzmuszka	173	87	50,1%
Wilczonek	236	116	49,1%
Żdżar	188	102	54,2%
Żeliszew Duży	522	271	52,0%
Żeliszew Podkościelny	126	59	47,0%
SUMA	**8571,000**	**4545**	**-**
ŚREDNIA	**-**	**-**	**53,0%**

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

Niski poziom udziału w życiu publicznym obserwowany u mieszkańców Gminy Kotuń, wymaga podjęcia działań, które poprawią ten stan. Zwiększenie możliwości integracji, a także poprawa zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją, jest osiągalna poprzez m.in. organizację różnego rodzaju systematycznych zajęć/spotkań, zapewnienie komfortowych miejsc dla tego typu spotkań, poprawę warunków integracji poprzez rozszerzenie możliwości uprawiania sportu i rekreacji oraz poprawę stanu technicznego infrastruktury publicznej (świetlice wiejskie).

Wykres 4. WS3 – Frekwencja w wyborach prezydenckich (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Przedmiotowy wskaźnik frekwencji w wyborach prezydenckich świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość niższą od średniej dla gminy. Zgodnie z danymi na powyższym wykresie, obszarami, gdzie występuje negatywne zjawisko związane z niskim poziomem frekwencji w wyborach prezydenckich są sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Chlewiska, Jagodne, Kępa, Koszewnica, Łączka, Łęki, Marysin, Niechnabrz, Oleksin, Pieróg, Rososz, Sionna, Sosnowe, Tymianka, Trzmuszka, Wilczonek, Żeliszew Duzy, Żeliszew Podkościelny.

Analizując powyższą sytuację, trzeba stwierdzić, że aktywność społeczno-obywatelska, uwidaczniająca się w wyborach nie jest zadowalająca. Przyczyną tego stanu może być obecność zjawiska wykluczenia społecznego, zniechęcenie, brak wiary w możliwość zmiany swojej sytuacji, apatia spowodowana dotychczasowym poziomem życia obywatela.

W związku z powyższym, niezbędne jest podjęcie odpowiednich działań uświadamiających mieszkańców, że im większy jest poziom aktywności społecznej i im więcej obywateli jest zaangażowanych w życie publiczne, tym demokracja i społeczeństwo obywatelskie są dojrzalsze i sprawniejsze. W tym celu zaplanowano realizację projektów rewitalizacyjnych z zakresu wzrostu udziału mieszkańców w życiu publicznym (spotkania o różnej tematyce, rozwój zainteresowań i wiedzy, podnoszenie świadomości ekologicznej).

4.3. Sfera gospodarcza

Podstawową funkcjonowania Gminy Kotuń jest produkcja rolna.

W 2015 roku na terenie Gminy Kotuń funkcjonowały 463 podmioty gospodarcze. Podobnie jak w powiecie siedleckim przeważają tu podmioty prywatne – w 2015 stanowiły one 95,46% wszystkich podmiotów działających na obszarze Gminy Kotuń (w powiecie – ponad 96%). W badanym okresie liczba podmiotów gospodarki ogółem na terenie Gminy ulegała wahaniom, w porównaniu do roku 2010, w roku 2015 liczba podmiotów wzrosła o 14,32%. Tendencja ta jest zgodna z sytuacją zaobserwowaną na terenie powiatu siedleckiego – wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 8,99%. Wśród podmiotów sektora prywatnego największy udział mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co jest zgodne z tendencją w powiecie.

Tabela 9. Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Kotuń oraz powiatu siedleckiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	Obszar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON							
Ogółem	Gmina Kotuń	405	417	450	461	459	463
	powiat	4 948	4 954	5 050	5 263	5 333	5 393
sektor publiczny							
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Gmina Kotuń	21	21	21	21	20	20
	powiat	197	198	201	201	200	200
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	Gmina Kotuń	18	18	18	18	17	17
	powiat	164	164	167	167	166	166

Wyszczególnienie	Obszar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Spółki handlowe	Gmina Kotuń	-	-	-	-	-	-
	powiat	0	0	0	1	1	1
Sektor prywatny							
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Gmina Kotuń	384	396	429	440	439	442
	powiat	4 751	4 756	4 849	5 062	5 133	5 179
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Gmina Kotuń	322	330	360	370	367	370
	powiat	4 097	4 083	4 133	4 305	4 349	4 400
Spółki handlowe	Gmina Kotuń	17	17	18	18	18	18
	powiat	116	125	137	162	170	174
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	Gmina Kotuń	2	2	2	2	2	2
	powiat	16	15	17	17	17	19
Spółdzielnie	Gmina Kotuń	2	2	2	2	2	2
	powiat	31	31	35	34	34	35
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	Gmina Kotuń	16	19	21	24	25	26
	powiat	203	212	220	229	233	242
Fundacje	Gmina Kotuń	1	1	1	1	1	1
	powiat	9	9	9	9	9	10

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Biorąc pod uwagę liczbę przedsiębiorców w sektorze prywatnym według sekcji PKD 2007 funkcjonujących na terenie Gminy Kotuń można zauważyć, że największa liczba podmiotów gospodarczych działa w sekcji G - handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (w 2015 roku – 25,79%), sekcji F - budownictwo (w 2015 roku – 17,19%), oraz w sekcji C - przetwórstwo przemysłowe (w 2015 roku – 10,41%).

Niewielka liczba podmiotów gospodarczych zmusza mieszkańców, przede wszystkim młodych ludzi, do poszukiwania pracy w większych miejscowościach i miastach, a także za granicą. Ma to swoje odzwierciedlenie przede wszystkim w niskim saldzie migracji i przyroście naturalnym, co bezpośrednio wpływa na niekorzystne prognozy liczby ludności Gminy Kotuń w kolejnych latach. Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych jest również jedną z przyczyn powstawania bezrobocia. Opisany w rozdziale 4.2. problem

bezrobocia wymaga podjęcia działań w kierunku podniesienia kwalifikacji mieszkańców i zwiększenia szans na rynku pracy. Działania te mogą również przyczynić się do pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości, co wpłynie na wzrost liczby podmiotów gospodarczych w przyszłości, a tym samym na pobudzenie rozwoju gospodarczego Gminy Kotuń. Obecnie, czynnikami wpływającymi na niechęć mieszkańców do zakładania własnych biznesów mogą być m.in. brak odpowiedniego przygotowania/ wykształcenia, trudności administracyjne, obawy przed wysokimi kosztami (kredyt, podatki). Konieczne jest także podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie inwestorów na teren Gminy, jak również zachęcenie obecnych mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej (w tym przede wszystkim przez osoby bezrobotne). Działania te pozwolą na ograniczenie bezrobocia oraz liczby beneficjentów pomocy społecznej, z drugiej zaś strony przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy i jej możliwości inwestycyjnych, a także do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego (jednym z głównych czynników branych pod uwagę przy wyborze miejsca zamieszkania jest możliwość znalezienia pracy oraz odległość od zakładu pracy).

4.4. Sfera środowiskowa

Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, przeprowadzona przez WIOŚ w Warszawie w 2015 r., wykazała, że w strefie mazowieckiej, do której należy Gmina Kotuń, odnotowano przekroczenia zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, co świadczy o obecności problemu niskiej emisji na przedmiotowym terenie, w tym na obszarze całej Gminy Kotuń. Badania stanowią świadectwo umiarkowanego stanu powietrza atmosferycznego na niniejszym obszarze. Brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów odnotowano dla zanieczyszczeń: SO_2, NO_2, C_6H_6, CO, O_3 oraz metali: Pb, Cd, Ni, As. Natomiast przekroczenia odnotowano dla: pyłu PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu.

Tabela 10. Stan powietrza atmosferycznego Gminy Kotuń

WYSZCZEGÓLNIENIE	Występowanie zjawiska niskiej emisji
Albinów	TAK
Bojmie	TAK
Broszków	TAK
Cisie-Zagrudzie	TAK
Chlewiska	TAK
Czarnowąż	TAK
Grzęzów	TAK
Jagodne	TAK

WYSZCZEGÓLNIENIE	Występowanie zjawiska niskiej emisji
Józefin	TAK
Kępa	TAK
Koszewnica	TAK
Kotuń	TAK
Łączka	TAK
Łęki	TAK
Marysin	TAK
Mingosy	TAK
Niechnabrz	TAK
Nowa Dąbrówka	TAK
Oleksin	TAK
Pieńki	TAK
Pieróg	TAK
Polaki	TAK
Rososz	TAK
Ryczyca	TAK
Sionna	TAK
Sosnowe	TAK
Tymianka	TAK
Trzmuszka	TAK
Wilczonek	TAK
Żdżar	TAK
Żeliszew Duży	TAK
Żeliszew Podkościelny	TAK

Źródło: Dane z WIOS

Problem niskiej emisji (nagromadzenia szkodliwych substancji w powietrzu) na przedmiotowym terenie jest spowodowany głównie spalaniem w kotłowniach domowych dużych ilości paliw kopalnych (węgiel kamienny, miał) oraz drewna. Nierzadko w piecach spalane są również śmieci. Pozostałe przyczyny to niska efektywność energetyczna budynków, przestarzała instalacja grzewcza. Widocznymi skutkami niskiej emisji jest przede wszystkim utrzymujące się zadymienie (smog), zwłaszcza w miesiącach zimowych, kiedy budynki są ogrzewane. Skutki niskiej emisji mogą być wielorakie: spadek dobrego samopoczucia, rozwój chorób układu oddechowego, spadek estetyki Gminy.

W celu rozwiązania problemu niskiej emisji na przedmiotowym terenie, wskazana jest termomodernizacja budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, co wpłynie na

poprawę ich efektywności energetycznej. Zaplanowane w ramach procesu rewitalizacji prace termomodernizacyjne świetlic wiejskich tj. ocieplenie ścian, podłóg, stropów, poddaszy, wymiana stolarki (okiennej i drzwiowej) na bardziej szczelną, modernizacja kotłowni (wymiana pieców na nowsze, zmiana materiału grzewczego na bardziej ekologiczny) spowodują ograniczenie problemu niskiej emisji na obszarze Gminy.

Innym istotnym problemem obserwowanym na terenie Gminy Kotuń, który stanowi zagrożenie dla stanu sanitarnego Gminy (głównie dla wód powierzchniowych, podziemnych oraz gleb), jest obecność licznych zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe, czyli szamb. Gmina Kotuń jest skanalizowana w niewielkim stopniu (sieć obecna jest tylko w sołectwach Kotuń – 15,80 km, Polaki – 5 km, Wilczonek – 4,10 km). Budowa kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, gdzie dominuje zabudowa rozproszona, jest często przedsięwzięciem nieopłacalnym i ekonomicznie nieuzasadnionym. W tej sytuacji mieszkańcy są zmuszeni do korzystania z szamb lub przydomowych oczyszczalni ścieków. W Gminie Kotuń dominującym typem odprowadzania ścieków są szamba, których liczba została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 11. Liczba zbiorników bezodpływowych (szamb) na terenie Gminy Kotuń

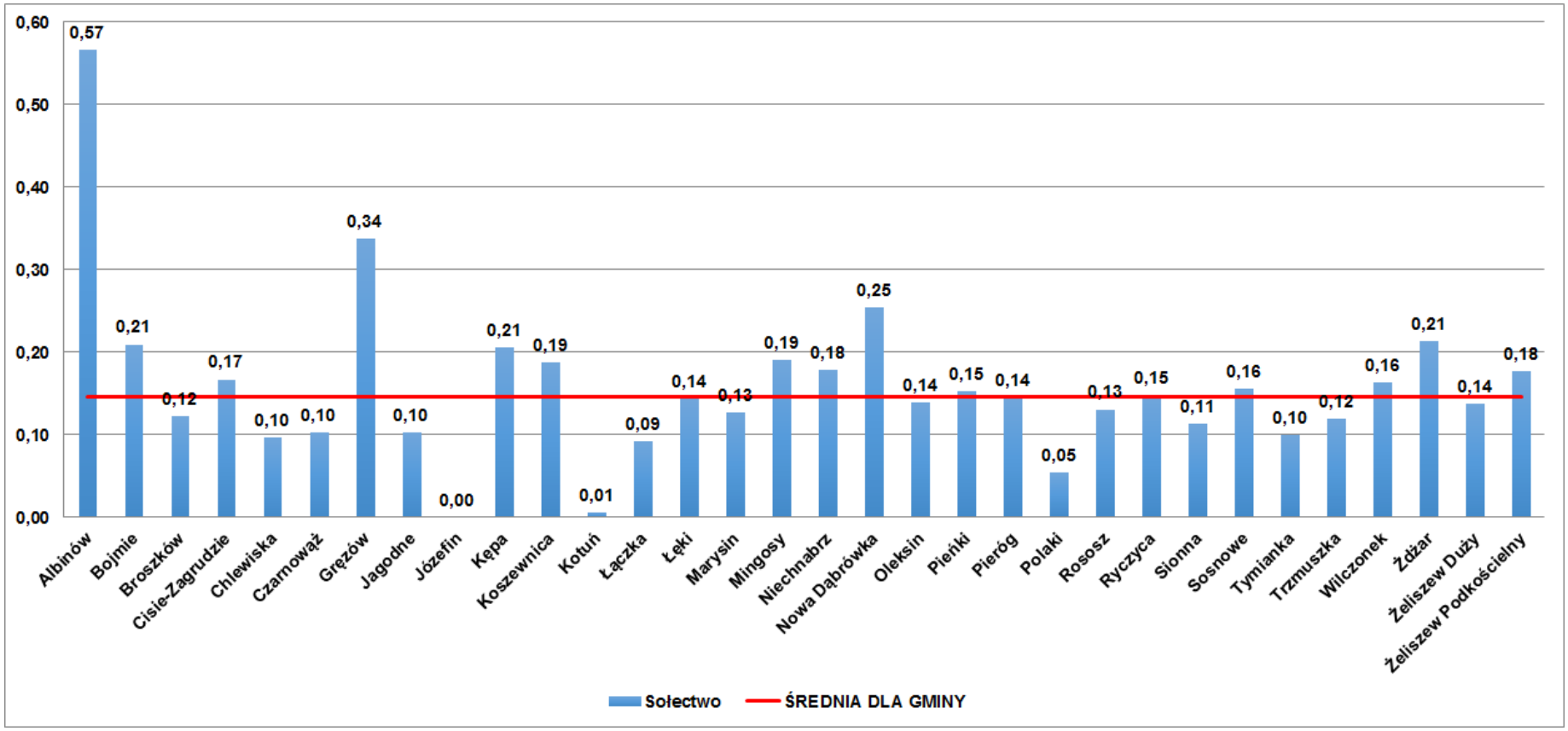
WYSZCZEGÓLNIENIE	DANE		WSKAŹNIK
	Liczba zbiorników bezodpływowych (szt.)	Powierzchnia sołectwa (ha)	Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) na danym terenie (szt./ha)
Albinów	55	97,04	0,57
Bojmie	135	644,13	0,21
Broszków	173	1 413,00	0,12
Cisie-Zagrudzie	98	586,49	0,17
Chlewiska	36	375,02	0,10
Czarnowąż	40	390,81	0,10
Grężów	201	596,26	0,34
Jagodne	48	469,34	0,10
Józefin	66	0,00	0,00
Kępa	63	306,42	0,21
Koszewnica	61	325,12	0,19
Kotuń	5	818,89	0,01
Łączka	83	907,08	0,09
Łęki	52	361,66	0,14
Marysin	30	235,97	0,13

WYSZCZEGÓLNIENIE	DANE		WSKAŹNIK
	Liczba zbiorników bezodpływowych (szt.)	Powierzchnia sołectwa (ha)	Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) na danym terenie (szt./ha)
Mingosy	44	230,79	0,19
Niechnabrz	43	240,43	0,18
Nowa Dąbrówka	40	157,20	0,25
Oleksin	35	251,72	0,14
Pieńki	29	190,43	0,15
Pieróg	78	539,31	0,14
Polaki	40	740,23	0,05
Rososz	70	535,54	0,13
Ryczyca	50	338,39	0,15
Sionna	63	554,49	0,11
Sosnowe	86	553,71	0,16
Tymianka	20	201,74	0,10
Trzmuszka	68	566,56	0,12
Wilczonek	70	428,03	0,16
Żdżar	80	375,25	0,21
Żeliszew Duży	180	1 303,44	0,14
Żeliszew Podkościelny	55	309,76	0,18
SUMA	**2 197,00**	**15 044,24**	**-**
ŚREDNIA	**-**	**-**	**0,15**

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

Należy zaznaczyć, że szamba, często nieszczelne, stanowią ogromne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, a także dla zdrowia mieszkańców, na skutek możliwości zanieczyszczenia ujęć wody pitnej bakteriami lub kumulacji w glebie szkodliwych związków chemicznych, takich jak azotany i azotyny. W celu ochrony środowiska przyrodniczego, na terenach wiejskich rekomenduje się korzystanie z przydomowych oczyszczalni ścieków, które charakteryzują się znacznie mniejszym negatywnym wpływem na stan sanitarny wód i gleb niż szamba.

Wykres 5. WSR - Wykorzystanie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamba) w szt./ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Przedmiotowy wskaźnik zagęszczenia zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla gminy. Obszarami, gdzie najwięcej osób wykorzystuje bezodpływowe zbiorniki na nieczystości ciekłe (szamba) i gdzie jest ich największe zagęszczenie są sołectwa: Albinów, Bojmie, Cisie-Zagrudzie, Grzęzów, Kępa, Koszewnica, Mingosy, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Pieńki, Sosnowe, Wilczonek, Żdżar, Żeliszew Podkościelny.

Należy zaznaczyć, że jakość środowiska przyrodniczego ma szczególne znaczenie w kontekście atrakcyjności mieszkaniowej i rekreacyjno – turystycznej. Gmina Kotuń może poszczycić się wysokimi walorami przyrodniczymi, jednak na jej terenie zdiagnozowano problem niskiej emisji oraz zagrożenie stanu sanitarnego wód i gleb. Aby walory przyrodnicze Gminy nie uległy pogorszeniu i mogły zachęcać mieszkańców do osiedlania się na jej obszarze, a turystów do zwiedzania zakątków niniejszej jednostki samorządu terytorialnego, należy przedsięwziąć kroki zmierzające do ograniczenia niskiej emisji oraz poprawy stanu sanitarnego Gminy. Na poprawę jakości powietrza z pewnością wpłyną działania termomodernizacyjna, natomiast na poprawę stanu sanitarnego wód i gleb wpłynie zastępowanie szamb oczyszczalniami przydomowymi.

4.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna (infrastrukturalna)

ZAGOSPODAROWANIE TERENU

Odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni należy rozumieć jako ukształtowanie, tworzące harmonijną całość i uwzględniające uporządkowane uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Ośrodkiem administracyjnym i rozwoju Gminy jest miejscowość Kotuń. Struktura osadnicza na terenie Gminy charakteryzuje się w znacznym stopniu typem zabudowy rozproszonej. Zabudowa mieszkalno-usługowa wykształciła się w większych i bardziej skupionych rejonach. Sytuacją, która ogranicza możliwości rozwoju Gminy Kotuń jest fakt przeważającego udziału użytków rolnych w strukturze użytkowania gruntów. Największy udział mają grunty orne, a także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Użytki rolne na terenie Gminy stanowią 72,18% jej ogólnej powierzchni, natomiast tereny leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 23,11%. Podobnie, na terenie powiatu siedleckiego największą powierzchnię zajmują użytki rolne stanowiące 76,65% powiatu.

Tabela 12. Struktura użytkowania gruntów na terenie Gminy Kotuń i powiatu siedleckiego w 2014 roku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Gmina	Powiat
użytki rolne:	**ha**	**10 861**	**122 911**
grunty orne	ha	6 250	84 699
sady	ha	113	1159
łąki trwałe	ha	2 236	20 885
pastwiska trwałe	ha	1380	9 494
grunty rolne zabudowane	ha	459	4 872
grunty pod stawami	ha	320	1 124

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Gmina	Powiat
grunty pod rowami	ha	103	678
lasy i grunty leśne	**ha**	**3 477**	**30 915**
grunty pod wodami	**ha**	**28**	**418**
pozostałe grunty i nieużytki	**ha**	**681**	**6 104**
Razem	**ha**	**15 047**	**160 348**

Źródło: Dane z GUS, Bank Danych Lokalnych

Szczegółowe dane dotyczące powierzchni na terenie poszczególnych sołectw zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 13. Powierzchnia poszczególnych sołectw Gminy Kotuń w 2015 roku

Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)
Albinów	97,04
Bojmie	644,13
Broszków	1 413,00
Cisie-Zagrudzie	586,49
Chlewiska	375,02
Czarnoważ	390,81
Grężów	596,26
Jagodne	469,34
Józefin	0 - leży w obrębie ewid. Kotuń
Kępa	306,42
Koszewnica	325,12
Kotuń	818,89
Łączka	907,08
Łęki	361,66
Marysin	235,97
Mingosy	230,79
Niechnabrz	240,43
Nowa Dąbrówka	157,20
Oleksin	251,72
Pieńki	190,43
Pieróg	539,31
Polaki	740,23
Rososz	535,54

Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)
Ryczyca	338,39
Sionna	554,49
Sosnowe	553,71
Tymianka	201,74
Trzemuszka	566,56
Wilczonek	428,03
Żdżar	375,25
Żeliszew Duży	1 303,44
Żeliszew Podkościelny	309,76
RAZEM	**15 044,24**

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Infrastruktura komunikacyjna na terenie Gminy Kotuń jest dobrze rozbudowana, jednak część szlaków komunikacyjnych znajduje się w złym stanie technicznym i wymaga modernizacji. Na sieć dróg składają się jedna droga krajowa, drogi powiatowe i gminne:

- droga krajowa nr 2, III klasy technicznej o funkcji międzyregionalnej (międzynarodowej) realizująca powiązania na kierunku Warszawa-Siedlce, a także prowadząca ruch w kierunku granic: wschodniej (na Białoruś) i zachodniej (Niemcy). Droga ta posiada nawierzchnię bitumiczną w dobrym stanie o długości na terenie gminy 17,270 km;
- 11 dróg powiatowych o łącznej długości 58,405 km, wszystkie sklasyfikowane jako drogi V klasy technicznej;
- 45 dróg gminnych, wszystkie sklasyfikowane jako drogi V klasy technicznej.

Odpowiedni stan infrastruktury drogowej i około-drogowej jest niezbędny do zapewnienia bezpieczeństwa poruszania się mieszkańców na terenie Gminy. Brak podstawowej infrastruktury stanowi dużą uciążliwość dla ludności. Na terenie Gminy Kotuń nawierzchnia dużej liczby dróg gminnych znajduje się obecnie w złym stanie technicznym. Ponadto, na terenie większości sołectw brak jest chodników, ścieżek rowerowych, przystanków autobusowych i przejść dla pieszych.

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

Na terenie Gminy Kotuń nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy. Gospodarka cieplna na omawianym obszarze ma zdecentralizowany charakter, oparty o kotłownie lokalne oraz

paleniska indywidualne, zasilane głównie paliwami kopalnymi tj. węglem, drewnem, olejem opałowym oraz gazem propan-butan.

W Gminie brak rozdzielczej sieci gazowej. Gazyfikację wsi gminnej Kotuń planuje się z magistrali gazowej wysokiego ciśnienia średnicy 700 mm „Kobryń–Warszawa" poprzez budowę gazociągu wysokiego ciśnienia o długości około 10 km – odgałęzienia w/w magistrali z punktu zaporowo–upustowego w gminie Grębków. Na terenie Kotunia projektowana jest budowa stacji redukcyjno–pomiarowej I stopnia, skąd siecią gazową średniego ciśnienia gaz doprowadzany będzie do odbiorców. Brak dostępu do sieci gazowej ogranicza zastosowanie nowoczesnych i ekologicznych systemów grzewczych na terenie Gminy.

Gmina Kotuń jest dobrze zaopatrzona w energię elektryczną. Obecna jest stacja systemowa przetwarzania energii elektrycznej WN 110 kV. W podstawowym układzie zasilania Gmina Kotuń korzysta z dwóch transformatorów 110/15 kV o mocach znamionowych po 10 MVA z maksymalnym szczytowym obciążeniem w wysokości 40% mocy znamionowej. Zapas mocy w wysokości 60% mocy znamionowych transformatorów, oraz rezerwa pól odpływowych w rozdzielniach po stronie SN 15 kV daje perspektywicznie możliwość lokalizacji w niewielkich odległościach (40 do 50 km) odbiorców z zapotrzebowaniem mocy rzędu kilkuset kilowatów. Powiązanie liczną siecią SN 15 kV z sąsiednimi gminami pozwala na rezerwowanie zasilenia odbiorców Gminy Kotuń w przypadku awarii sieci zasilania podstawowego. Rezerwowe zasilanie ze stacji 110/15 kV w Siedlcach i Mrozach. Stacje te również posiadają znaczne rezerwy mocy, co powinno zabezpieczyć bezproblemowe dostawy energii.

INFRASTRUKTURA WODNO-ŚCIEKOWA

Sieć wodno-kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów mających wpływ na rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na danym terenie, zapewniającym wysoką jakość życia. Zgodnie z danymi GUS, na koniec 2015 roku na terenie Gminy funkcjonowała sieć wodociągowa o łącznej długości 166,6 km z 2 238 szt. czynnych przyłączy wodociągowych, do których podłączonych było 6 598 osób. Znacznie gorzej wygląda zaś sytuacja zaopatrzenia w sieć kanalizacyjną (zgodnie z GUS: długość sieci - 24,2 km; 755 szt. przyłączy; 2220 odbiorców). Należy zaznaczyć, że budowa kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, z racji dominującego typu zabudowy rozproszonej, nie zawsze jest uzasadniona i opłacalna ekonomicznie. W takiej sytuacji mieszkańcy korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych (tzw. szamb). Na terenie Gminy Kotuń istnieje zagrożenie dla stanu sanitarnego wód podziemnych i powierzchniowych oraz gleb z tytułu znacznego zagęszczenia szamb (opisane w rozdziale 4.4.).

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA BUDYNKÓW

Znaczący problem w sferze technicznej dotyczy budynków komunalnych i użyteczności publicznej. Większość z nich znajduje się w złym stanie technicznym np. brak ocieplenia, co wpływa negatywnie na środowisko przyrodnicze (problem niskiej emisji – Rozdział 4.4.) oraz niski komfort przebywających w nim osób, a co za tym idzie, także na obniżoną chęć korzystania z ich usług.

4.6. Podsumowanie diagnozy

W niniejszym podrozdziale zawarto syntetyczne informacje, dotyczące kluczowych potencjałów i barier rewitalizacji Gminy Kotuń. Ich uszczegółowienie w zależności od lokalizacji zostało przedstawione w podrozdziale 6.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.

IDENTYFIKACJA BARIER ORAZ LOKALNYCH POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH

W poniższej tabeli w sposób syntetyczny przedstawiono bariery oraz potencjały rozwojowe Gminy Kotuń. Bariery rozwojowe stanowią poważną przeszkodę w rozwoju Gminy, natomiast poprzez identyfikację lokalnych potencjałów można przezwyciężyć stan kryzysowy na danym obszarze. Bez takiego podejścia nie ma szans na powodzenie procesu rewitalizacji oraz na trwałą i realną poprawę jakości i warunków życia społeczności lokalnej. Można zauważyć, że często występowanie problemów w jednej sferze powoduje ich nawarstwianie się i utrwalanie w pozostałych obszarach. Często również potencjał jednej sfery jest barierą w innej sferze.

Tabela 14. Identyfikacja barier oraz potencjałów rozwojowych Gminy Kotuń oraz wzajemne się ich przenikanie

Sfera	Zidentyfikowane potencjały	Zidentyfikowane bariery
Sfera społeczna	• Duże zasoby osób w wieku produkcyjnym; • Obecność osób wykazujących inicjatywę społeczną; • Obecność obiektów kultury prowadzących działalność kulturalną, edukacyjną i artystyczną, w tym biblioteki publiczne, Muzeum Pożarnictwa; • Działalność licznych organizacji pozarządowych; • Obecność licznych organizacji sportowych, które zrzeszają okoliczną młodzież i propagują atrakcyjne spędzanie wolnego czasu oraz zdrowy tryb życia;	• Wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym; • Niekorzystne prognozy demograficzne, wyludnianie się Gminy; • Wysoki stopień bezrobocia; • Nasilanie się postaw roszczeniowych wobec GOPS, brak chęci podjęcia pracy; • Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym oraz słaba integracja społeczności lokalnej; • Niechęć ludzi do zmian, dostosowania się do norm społecznych i brak chęci włączenia w życie społeczności; • Bierność i apatia obecna w środowiskach dotkniętych bezrobociem i problemami społecznymi; • Międzypokoleniowe przekazywanie

Sfera	Zidentyfikowane potencjały	Zidentyfikowane bariery
		negatywnych wzorców i zachowań w rodzinach z dysfunkcjami społecznymi; • Podstawowa oferta kulturalno-sportowo-rekreacyjna, która jednak nie zaspakaja w wystarczającym stopniu potrzeb mieszkańców;
Sfera gospodarcza	• Rosnąca koncentracja podmiotów gospodarczych;	• Niechęć mieszkańców do rozpoczynania własnej działalności gospodarczej; • Obecność ważnych obszarowych form ochrony przyrody mogąca wpłynąć na ograniczone możliwości rozwoju gospodarczego Gminy; • Dominujący udział gruntów ornych w strukturze zagospodarowania gruntów Gminy, ograniczający możliwości inwestycyjne Gminy;
Sfera środowiskowa	• Atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy – liczne formy ochrony przyrody: Rezerwat Stawy Broszkowskie, Siedlecko–Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Miński Obszar Chronionego Krajobrazu, obszar Natura 2000 Dolina Kostrzynia PLB 140009 oraz liczne pomniki przyrody;	• Zagrożenie dla środowiska przyrodniczego oraz stanu sanitarnego Gminy, wynikające z dużej koncentracji szamb; • Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania pogłębiającego się problemu niskiej emisji; • Skala degradacji terenów i dewastacji obiektów obniżająca atrakcyjność inwestycyjną, osiedleńczą i krajobrazową Gminy;
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	• Dobrze rozbudowana infrastruktura komunikacyjna oraz przebiegająca przez obszar Gminy Kotuń droga krajowa nr 2; • Dobre powiązania komunikacyjne z miastem powiatowym – Siedlce; • Dobre zaopatrzenie Gminy w infrastrukturę elektroenergetyczną; • Część sołectw wyposażona w obiekty sportowo-rekreacyjne (trawiaste boiska do gry w piłkę nożną – w Kotuniu, Wilczonku, Żeliszewie Podkościelnym, wielofunkcyjna hala sportowa w Kotuniu, boisko z nawierzchnią syntetyczną oraz bieżnią przy Publicznym Gimnazjum w Kotuniu oraz dwie mniejsze sale gimnastyczne w Bojmiu i Żeliszewie Podkościelnym).	• Zły stan niektórych dróg na terenie Gminy; • Dominujący udział gruntów rolnych w strukturze zagospodarowania przestrzennego Gminy.
Sfera techniczna	• Świetlice wiejskie w miejscowościach: Bojmie, Broszków, Cisie-Zagrudzie, Grężów, Jagodne,	• Niedostateczny stan techniczny budynków użyteczności publicznej, komunalnych i mieszkalnych;

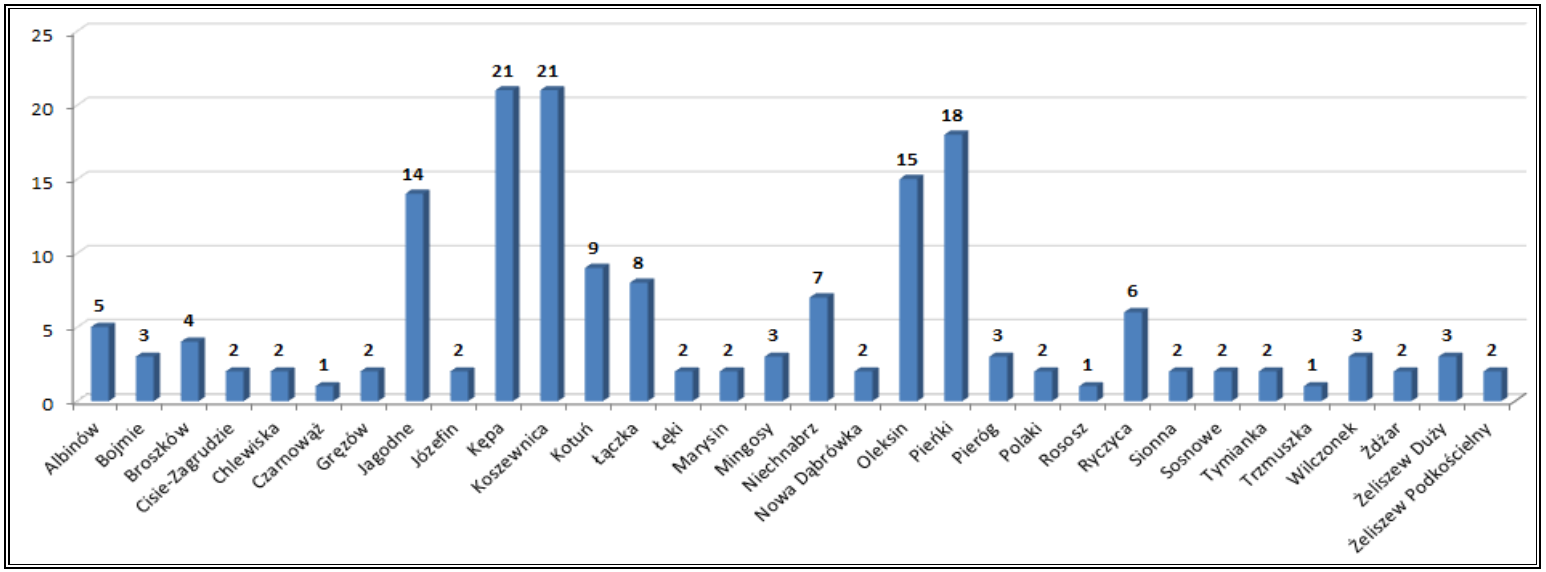
Sfera	Zidentyfikowane potencjały	Zidentyfikowane bariery
	Koszewnica, Kotuń, Łączka, Marysin, Nowa Dąbrówka, Pieńki, Pieróg, Polaki, Rososz, Sionna, Sosnowe, Trzmuszka, Wilczonek, Żdżar, Żeliszew Duży, Żeliszew Podkościelny, stanowiące potencjalne miejsce integracji mieszkańców (po doposażeniu i poprawie stanu technicznego).	• Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania pogłębiającego się problemu niskiej emisji;

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy stanu obecnego Gminy Kotuń (Rozdział 4)

IDENTYFIKACJA POTRZEB REWITALIZACYJNYCH WYNIKAJĄCYCH Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

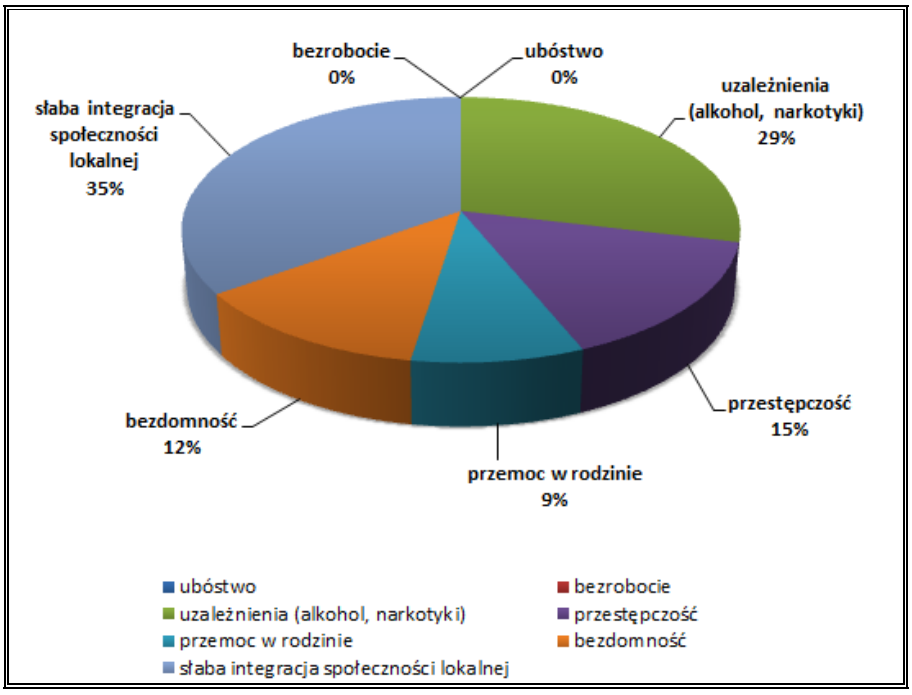
W trakcie prac nad opracowaniem *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń*, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Kotuń za pośrednictwem ankiety, która składała się z pytań zamkniętych i pytań otwartych. Celem przeprowadzonej ankiety było zdiagnozowanie występujących na terenie Gminy problemów oraz wskazanie kierunków działań prowadzących do ich ograniczenia i niwelacji z punktu widzenia mieszkańców. W badaniu ankietowym udział wzięło 51 mieszkańców Gminy Kotuń. Próba ta jest reprezentatywna, gdyż jest to zbiorowość lokalna, która jest bezpośrednio związana z działaniami Gminy w zakresie rewitalizacji. Cechy wybranej próby ściśle odzwierciedlają te same zagregowane cechy populacji i były związane z głównym celem badań. Grupa respondentów została dobrana za pomocą doboru losowego, wg schematu bezzwrotnego. Każda zainteresowana jednostka mogła uczestniczyć w badaniu tylko raz. Badania te zostały przeprowadzone na samym początku działań związanych z rewitalizacją. W ramach poznawania istoty i realizacji założeń będą uwidaczniać się nowe pomysły i rozwiązania wyprowadzające obszar rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Stąd aktualizacja Programu Rewitalizacji i zbieranie opinii interesariuszy jest bardzo ważnym jego elementem.

Pytanie 1. Które obszary Gminy według Pana charakteryzują się największa kumulacją problemów społeczno-gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i kulturowych ?

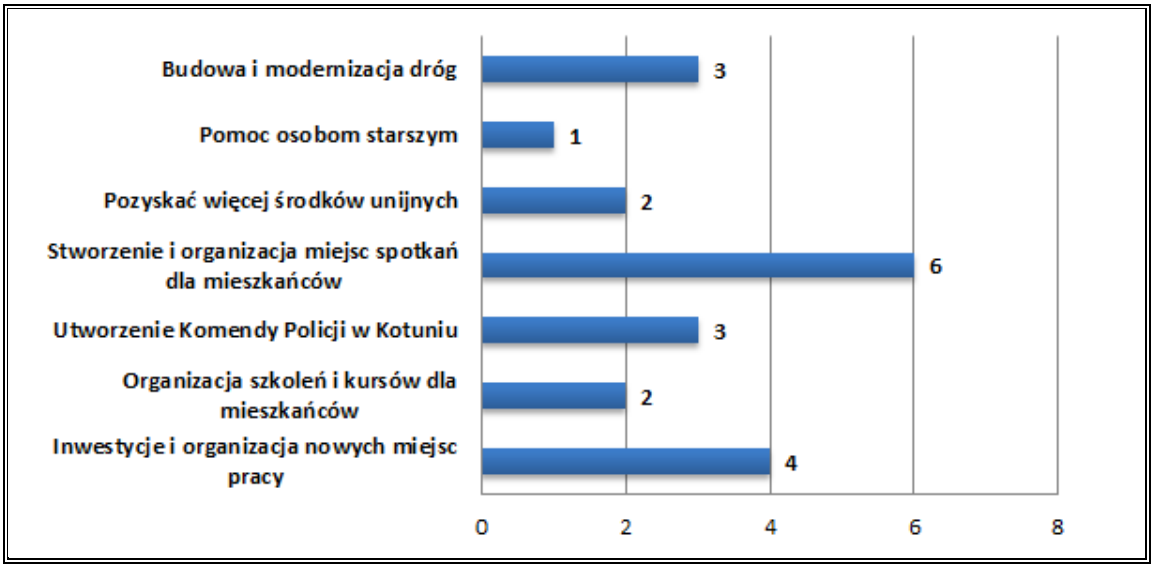
W pierwszym pytaniu poproszono ankietowanych o wskazanie przez mieszkańców obszarów, które ich zdaniem charakteryzują się największa kumulacją problemów z różnych sfer. Odpowiedzią najczęściej wskazywana przez respondentów były sołectwa Kepa, Koszewnica, Oleksin oraz Pieńki. Mieszkańcy Gminy wskazali, że szczególnie w tych sołectwach występuje sytuacja kryzysowa, która wymaga podjęcia odpowiednich działań rewitalizacyjnych.

Pytanie 2a. Które z problemów sfery społeczno-gospodarczej uważa Pan/Pani za najpoważniejszy na wskazanym obszarze?

Wg ankietowanych, do najpoważniejszych problemów na terenie Gminy należy: słaba integracja społeczności lokalnej, uzależnienia oraz przestępczość. Są to główne problemy, na które powinien zostać położony nacisk przy opracowywaniu *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń.*

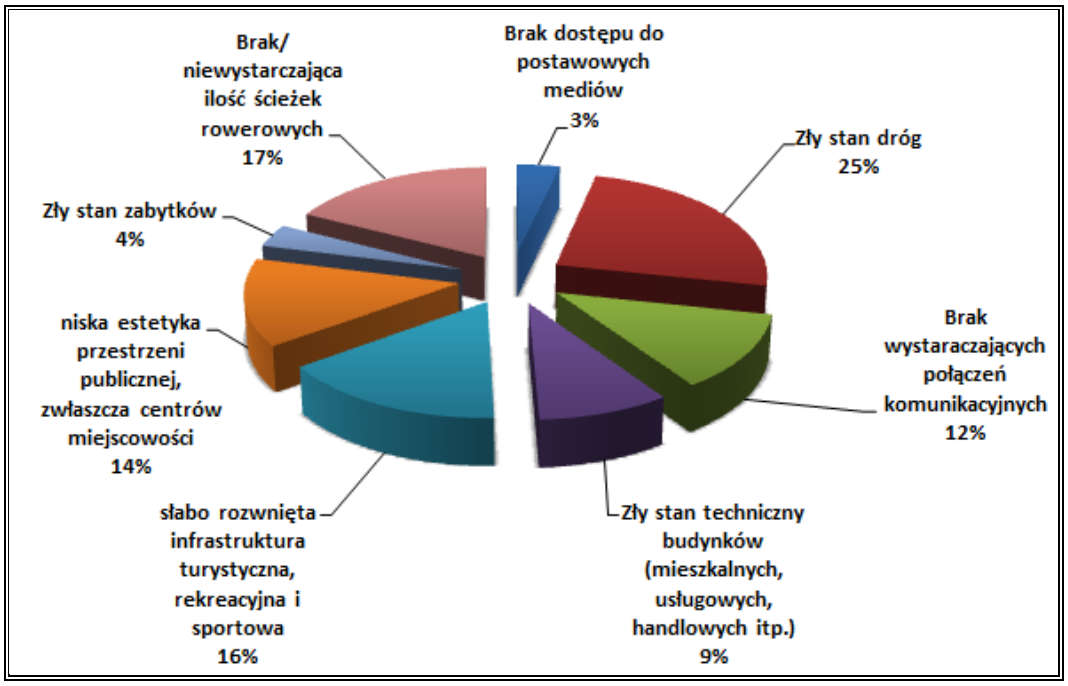
Pytanie 2b. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny zostać podjęte, aby zwalczyć problemy wskazane w Pytaniu 2a?

Wskazane przez ankietowanych kierunki działań prowadzących do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie Gminy Kotuń to w pierwszej kolejności: organizacja

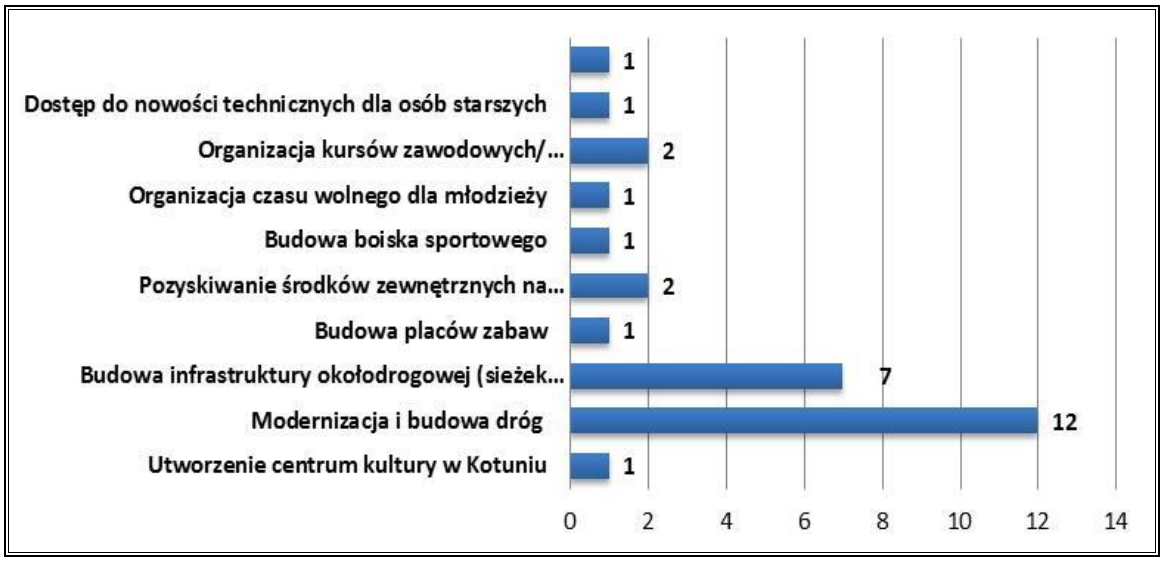
miejsc spotkań dla mieszkańców, organizacja nowych miejsc pracy oraz budowa i modernizacja dróg.

Pytanie 3a. Które z problemów sfery infrastrukturalno-technicznej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na wskazanym powyżej obszarze?

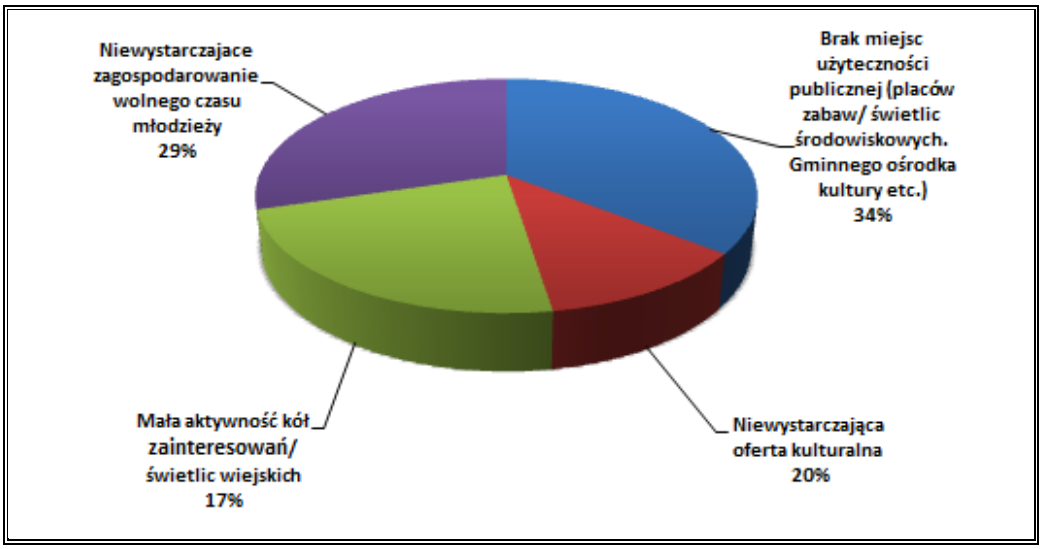
W zakresie sfery infrastrukturalno-technicznej, ankietowani najczęściej wskazywali na problem dotyczący złego stanu dróg, słabo rozwiniętej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej oraz brak/niewystraczającą ilość ścieżek rowerowych.

Pytanie 3b. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny zostać podjęte, aby zwalczyć problemy wskazane w Pytaniu 3a?

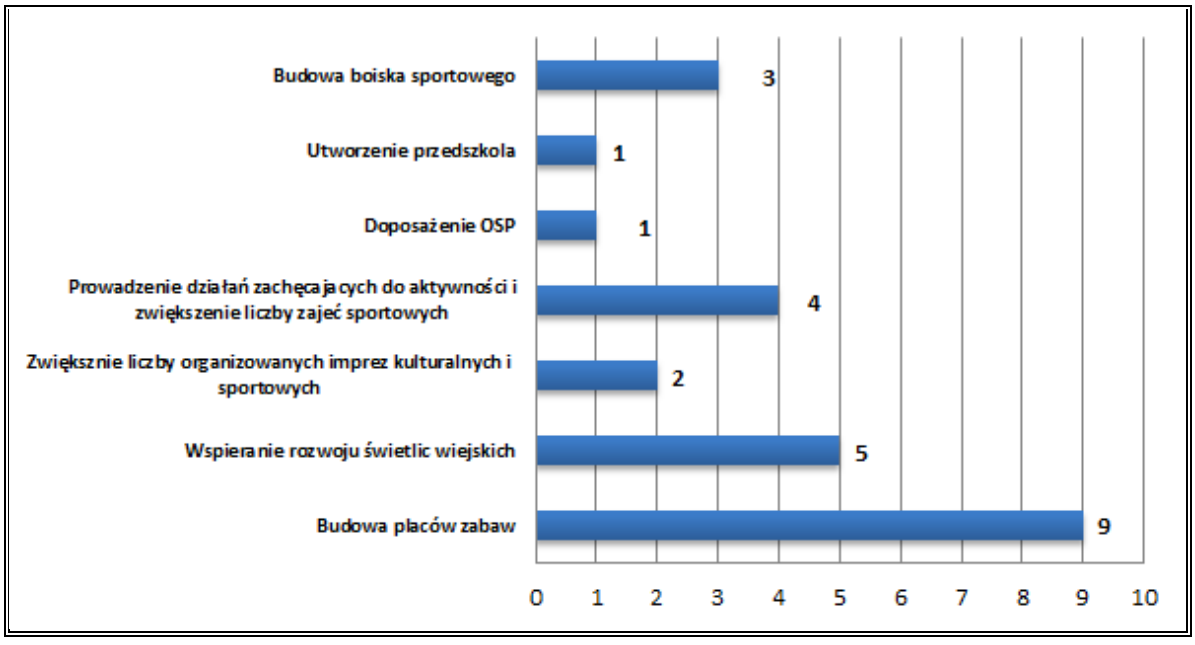
Najczęściej wskazywane przez respondentów kierunki działań służące poprawie zdiagnozowanych problemów ze sfery infrastrukturalno-technicznej to: modernizacja i budowa dróg oraz budowa infrastruktury okołodrogowej (ścieżki rowerowe, chodniki dla pieszych).

Pytanie 4a. Które z problemów sfery kulturalnej uważa Pan/Pani za najistotniejsze na wskazanym powyżej obszarze?

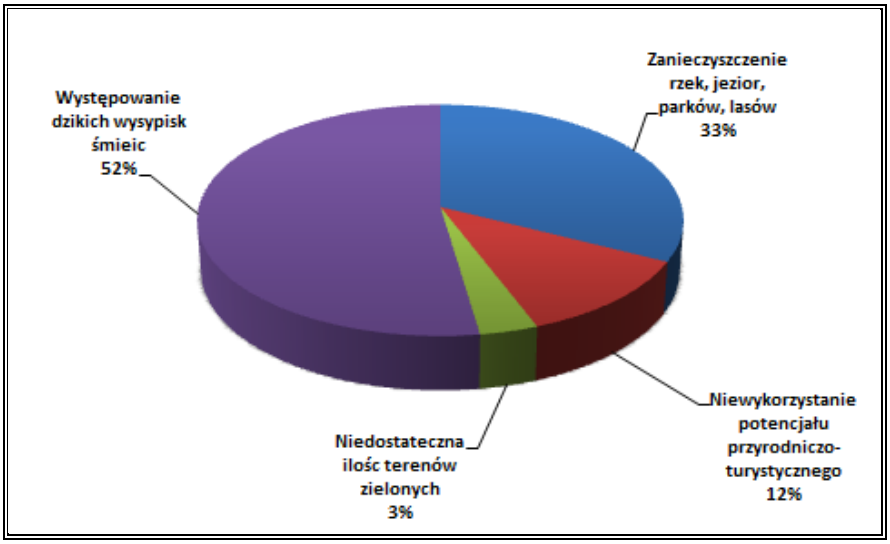
Największym problemem występującym na terenie Gminy, który związany jest z dziedziną kulturalną wg ankietowanych to: niewystarczająca liczba miejsc użyteczności publicznej oraz niewystarczające zagospodarowanie wolnego czasu młodzieży.

Pytanie 4b. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny pozostać podjęte, aby zwalczyć problemy wskazane w Pytaniu 4a?

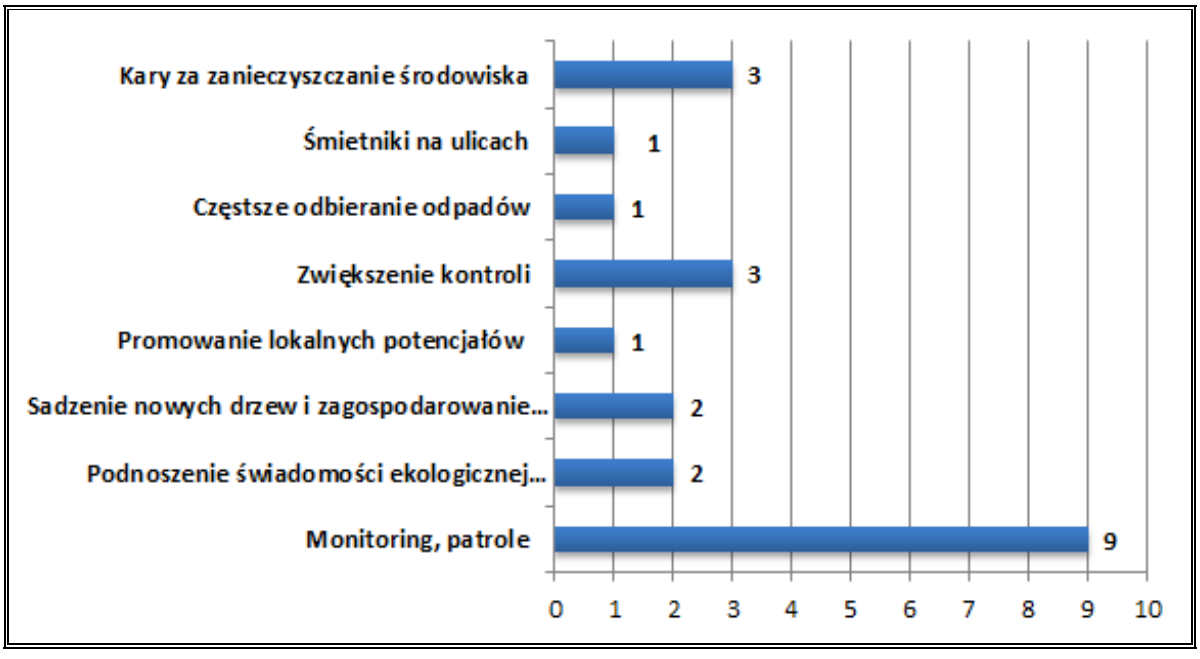
Działania poprawiające jakość usług kulturalnych świadczonych na terenie Gminy wg respondentów to: budowa placów zabaw, wspieranie rozwoju świetlic wiejskich, prowadzenie działań zachęcających do aktywności i zwiększenie liczby zajęć sportowych oraz budowa boiska sportowego.

Pytanie 5a. Które z problemów sfery przyrodniczej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na wskazanym powyżej obszarze?

Wg ankietowanych, największym problemem występującym na terenie Gminy Kotuń dotyczącym sfery środowiskowej jest: występowanie dzikich wysypisk śmieci oraz zanieczyszczenie rzek, jezior, lasów.

Pytanie 5b. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny pozostać podjęte, aby zwalczyć problemy wskazane w Pytaniu 5a?

Działania poprawiające stan środowiska na terenie Gminy wg ankietowanych powinny polegać głównie na: wprowadzeniu monitoringu/patroli oraz kar za zanieczyszczanie środowiska.

Reasumując, występujące na terenie Gminy zjawiska, które koncentrują się na obszarze zdegradowanym, zakłócają prawidłowy rozwój mieszkańców i wpływają na pogorszenie jakości ich życia. Obecność ww. problemów stanowi uzasadnienie dla konieczności przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie Gminy Kotuń.

5. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego

Definicje stanu kryzysowego i obszaru zdegradowanego

Występowanie stanu kryzysowego spowodowane jest koncentracją negatywnych zjawisk głównie w sferze społecznej takich jak np.: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Negatywne zjawiska społeczne współwystępują często z negatywnymi zjawiskami w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

W celu przeprowadzenia procesu rewitalizacji, na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego należy wyznaczyć obszar zdegradowany, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z tych podobszarów.

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, określają obszar zdegradowany, jako obszar na którym występuje stan kryzysowy. Stan kryzysowy jest to stan, który spowodowany jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, które współwystępują z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Kotuń, posłużono się wskaźnikami ilościowymi, które najwierniej oddają istotę problemów. Analizie poddane zostały wszystkie sołectwa wchodzące w skład Gminy Kotuń, co zapewniło porównywalność wyników. Obszary zdegradowane zostały wyznaczone w oparciu o wskaźniki zaprezentowane i omówione w poniższej tabeli.

Tabela 15. Wskaźniki degradacji dla Gminy Kotuń

Nazwa wskaźnika		Objaśnienie wskaźnika
Sfera społeczna		
WS1	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Wskaźnik świadczy o degradacji społecznej związanej z nasileniem zjawiska starzenia się społeczeństwa, a także o negatywnych prognozach demograficznych na przyszłość (wyludnianie się gminy).
WS2	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Wskaźnik świadczy o degradacji społecznej wynikającej z wysokiego poziomu bezrobocia.
WS3	Frekwencja w wyborach prezydenckich (%)	Wskaźnik świadczy o degradacji społecznej wynikającej z niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym.
Sfera środowiskowa		
WSR1	Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamba) w szt./ha	Wskaźnik świadczy o degradacji środowiskowej, wynikającej ze znacznego zagęszczenia szamb na danym terenie, co stanowić może zagrożenie dla stanu sanitarnego gminy.
WSR2	Obecność zjawiska niskiej emisji	Wskaźnik świadczy o degradacji środowiskowej, wynikającej ze złego stanu powietrza atmosferycznego, spowodowanego niską efektywnością energetyczną budynków.

Pierwszym etapem wyznaczania obszaru zdegradowanego było zdiagnozowanie sytuacji kryzysowej we wszystkich sołectwach Gminy Kotuń na podstawie wyników wyżej wymienionych wskaźników. Dokładna ilościowa i jakościowa charakterystyka wskaźników została przedstawiona w Rozdziale 4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.

Za zdegradowane uznano obszary, dla których spełnione zostały następujące warunki:

- zidentyfikowane zostało negatywne odchylenie od średniej dla Gminy dla co najmniej dwóch wskaźników ze sfery społecznej,
- zidentyfikowane zostało negatywne odchylenie od średniej dla Gminy dla wskaźnika ze sfery środowiskowej (tylko WSR1, ponieważ WSR2 jest negatywny dla wszystkich sołectw).

W poniższej tabeli przedstawiono zbiorczą charakterystykę występowania analizowanych negatywnych zjawisk społecznych i środowiskowych na terenie Gminy Kotuń.

Kolorem czerwonym w tabeli wskazano negatywne odchylenia analizowanych wskaźników od wartości dla Gminy Kotuń. W sołectwach tych występuje sytuacja kryzysowa pod względem rozpatrywanego wskaźnika i charakteryzującego go problemu.

Tabela 16. Zbiorcza charakterystyka występowania zjawisk kryzysowych na terenie Gminy Kotuń

Sołectwo	WSKAŹNIKI DEGRADACJI					OBSZAR ZDEGRADOWANY (co najmniej 2 wsk. społeczne + wskaźnik dodatkowy)
	WSKAŹNIKI SPOŁECZNE			WSKAŹNIKI ŚRODOWISKOWE		
	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Frekwencja w wyborach prezydenckich (%)	Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) na danym terenie (szt./ha)	Obecność zjawiska niskiej emisji (TAK/NIE)	
Albinów	18,3%	6,7%	53,9%	0,57	TAK	TAK
Bojmie	14,8%	3,1%	53,2%	0,21	TAK	
Broszków	14,9%	2,1%	56,3%	0,12	TAK	
Cisie-Zagrudzie	16,7%	3,2%	49,0%	0,17	TAK	TAK
Chlewiska	18,3%	1,2%	49,9%	0,10	TAK	
Czarnoważ	9,8%	0,0%	61,0%	0,10	TAK	
Grężów	17,0%	3,3%	55,8%	0,34	TAK	TAK
Jagodne	13,3%	0,6%	49,1%	0,10	TAK	
Józefin	10,5%	1,9%	53,3%	0,00	TAK	
Kępa	9,4%	4,1%	48,7%	0,21	TAK	TAK
Koszewnica	15,3%	2,3%	48,9%	0,19	TAK	TAK
Kotuń	12,0%	3,4%	53,5%	0,01	TAK	
Łączka	18,8%	3,4%	50,6%	0,09	TAK	
Łęki	15,6%	2,8%	50,7%	0,14	TAK	
Marysin	10,4%	1,6%	50,1%	0,13	TAK	
Mingosy	10,4%	3,3%	61,4%	0,19	TAK	
Niechnabrz	25,7%	2,0%	51,0%	0,18	TAK	TAK
Nowa Dąbrówka	15,9%	3,2%	53,1%	0,25	TAK	TAK

Sołectwo	WSKAŹNIKI DEGRADACJI					OBSZAR ZDEGRADOWANY (co najmniej 2 wsk. społeczne + wskaźnik dodatkowy)
	WSKAŹNIKI SPOŁECZNE			WSKAŹNIKI ŚRODOWISKOWE		
	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Frekwencja w wyborach prezydenckich (%)	Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) na danym terenie (szt./ha)	Obecność zjawiska niskiej emisji (TAK/NIE)	
Oleksin	18,9%	4,3%	49,3%	0,14	TAK	
Pieńki	22,6%	3,5%	53,3%	0,15	TAK	TAK
Pieróg	17,6%	2,6%	51,2%	0,14	TAK	
Polaki	15,5%	2,3%	61,5%	0,05	TAK	
Rososz	10,9%	3,6%	50,0%	0,13	TAK	
Ryczyca	16,0%	4,0%	54,2%	0,15	TAK	TAK
Sionna	10,7%	6,0%	48,4%	0,11	TAK	
Sosnowe	12,4%	3,6%	52,1%	0,16	TAK	TAK
Tymianka	14,3%	7,1%	53,0%	0,10	TAK	
Trzmuszka	16,8%	4,0%	50,1%	0,12	TAK	
Wilczonek	11,0%	4,7%	49,1%	0,16	TAK	TAK
Żdżar	19,7%	3,7%	54,2%	0,21	TAK	TAK
Żeliszew Duży	14,9%	0,6%	52,0%	0,14	TAK	
Żeliszew Podkościelny	13,5%	4,0%	47,0%	0,18	TAK	TAK
ŚREDNIA DLA GMINY	**14,1%**	**3,1%**	**53,0%**	**0,15**	**-**	**-**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Wskaźnik przyjmuje wartość mniej korzystną od średniej dla Gminy	Wskaźnik przyjmuje wartość bardziej korzystną od średniej dla gminy

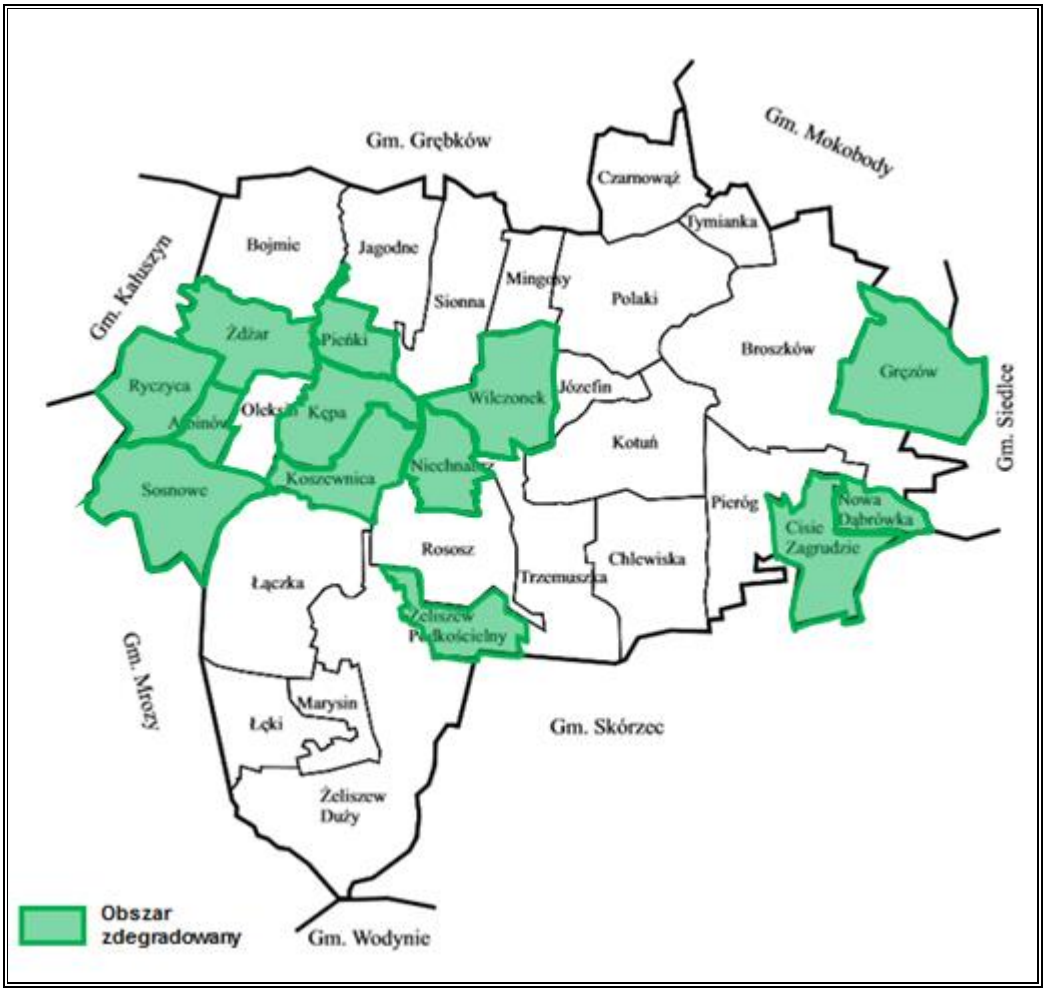
Na podstawie wyników analizy wskaźnikowej, zidentyfikowano obszary, na których natężenie badanych zjawisk kryzysowych było największe:

- zidentyfikowane zostało negatywne odchylenie od średniej dla Gminy dla co najmniej dwóch wskaźników ze sfery społecznej,
- zidentyfikowane zostało negatywne odchylenie od średniej dla Gminy dla wskaźnika ze sfery środowiskowej (WSR1).

Podsumowując do obszaru zdegradowanego zostały zaliczone następujące sołectwa: **Albinów, Cisie-Zagrudzie, Gręzów, Kępa, Koszewnica, Niechnabrz, Nowa Dabrówka, Pieńki, Ryczyca, Sosnowe, Wilczonek, Żdżar, Żeliszew Podkościelny.**

Położenie i granice obszaru zostało przedstawione na schematycznym rysunku. Obszar zdegradowany stanowi podstawę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji.

Rysunek 2. Obszar zdegradowany Gminy Kotuń

Źródło: Opracowanie własne

6. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizowanego

6.1. Metodyka wyboru obszaru rewitalizowanego

Obszar rewitalizowany został wybrany na podstawie:

- Szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk, na podstawie określonych wskaźników ze sfery społecznej i środowiskowej (zdiagnozowane negatywne odchylenie od średniej dla Gminy dla co najmniej dwóch wskaźników ze sfery społecznej oraz dla wskaźnika ze sfery środowiskowej);
- Istotnego znaczenia dla rozwoju lokalnego – subiektywna ocena rady gminy na podstawie potrzeb.

Dla przeprowadzenia analizy intensywności analizowanych zjawisk na terenie Gminy Kotuń, wykorzystano jej podział administracyjny na sołectwa. Na ich podstawie zobrazowano występujące na danych terenach zróżnicowanie w stosunku do sytuacji jaka występuje na terenie całego obszaru analizowanej jednostki samorządu terytorialnego (JST).

Szczegółowy proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

- Podział Gminy Kotuń na jednostki strukturalne - sołectwa, dla których dokonano diagnozy w zakresie występowania stanu kryzysowego;
- Identyfikacja sytuacji poszczególnych sołectw przeprowadzona została na podstawie analizy wybranych wskaźników (dla poszczególnych jednostek strukturalnych porównywano te same wskaźniki);
- Wyznaczenie obszaru zdegradowanego, charakteryzującego się nasilonym występowaniem zjawisk kryzysowych;
- Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego, stanowiącego całość lub część obszaru zdegradowanego, spełniającego poniższe warunki:
  - łączna powierzchnia nie może zajmować ponad 20% powierzchni gminy,
  - łączna liczba ludności zamieszkujących wyznaczony teren nie może przekraczać 30% mieszkańców gminy.

Na podstawie diagnozy stanu obecnego Gminy, analizy czynników i zjawisk kryzysowych występujących na przedmiotowym obszarze oraz wyznaczonego obszaru zdegradowanego, dokonano wyboru obszarów, które zostaną poddane rewitalizacji. Powierzchnia wyznaczona jako obszar przeznaczony do podjęcia działań rewitalizacyjnych charakteryzuje się szczególnym stopniem degradacji.

6.2. Obszar rewitalizacji gminy

Zgodnie z definicją, obszar rewitalizacji może obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na

którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić działania rewitalizacyjne. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów o powierzchni większej niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe, powojskowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Na podstawie analizy wskaźników degradacji opisanej w Rozdziale 6.1. dokonano wyboru obszarów rewitalizowanych, na których podjęte zostaną działania rewitalizacyjne. Obszary te w największym stopniu wymagają interwencji w zakresie zmniejszenia stanu kryzysowego i ograniczenia wszelkich związanych z nim niekorzystnych zjawisk. Obszary, które zostaną poddane rewitalizacji na terenie Gminy Kotuń to:

- **sołectwo Cisie-Zagrudzie (Podobszar 1),**
- **sołectwo Koszewnica (Podobszar 2),**
- **sołectwo Żeliszew Podkościelny (Podobszar 3).**

Obszar rewitalizacji = Podobszar 1 + Podobszar 2 + Podobszar 3

Obszary wyznaczone do rewitalizacji zostały określone na podstawie analizy wskaźnikowej przedstawionej w Rozdziale 5, na podstawie konsultacji z interesariuszami Programu Rewitalizacji, które potwierdziły słabą sytuację społeczno-gospodarczą tych terenów oraz zgodnie z oceną Rady Gminy są to tereny mające istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego. Na obszarach wybranych do rewitalizacji mierniki osiągnęły wartości mniej korzystne niż średnia Gminy dla przynajmniej dwóch wskaźników społecznych i jednego wskaźnika ze sfery środowiskowej.

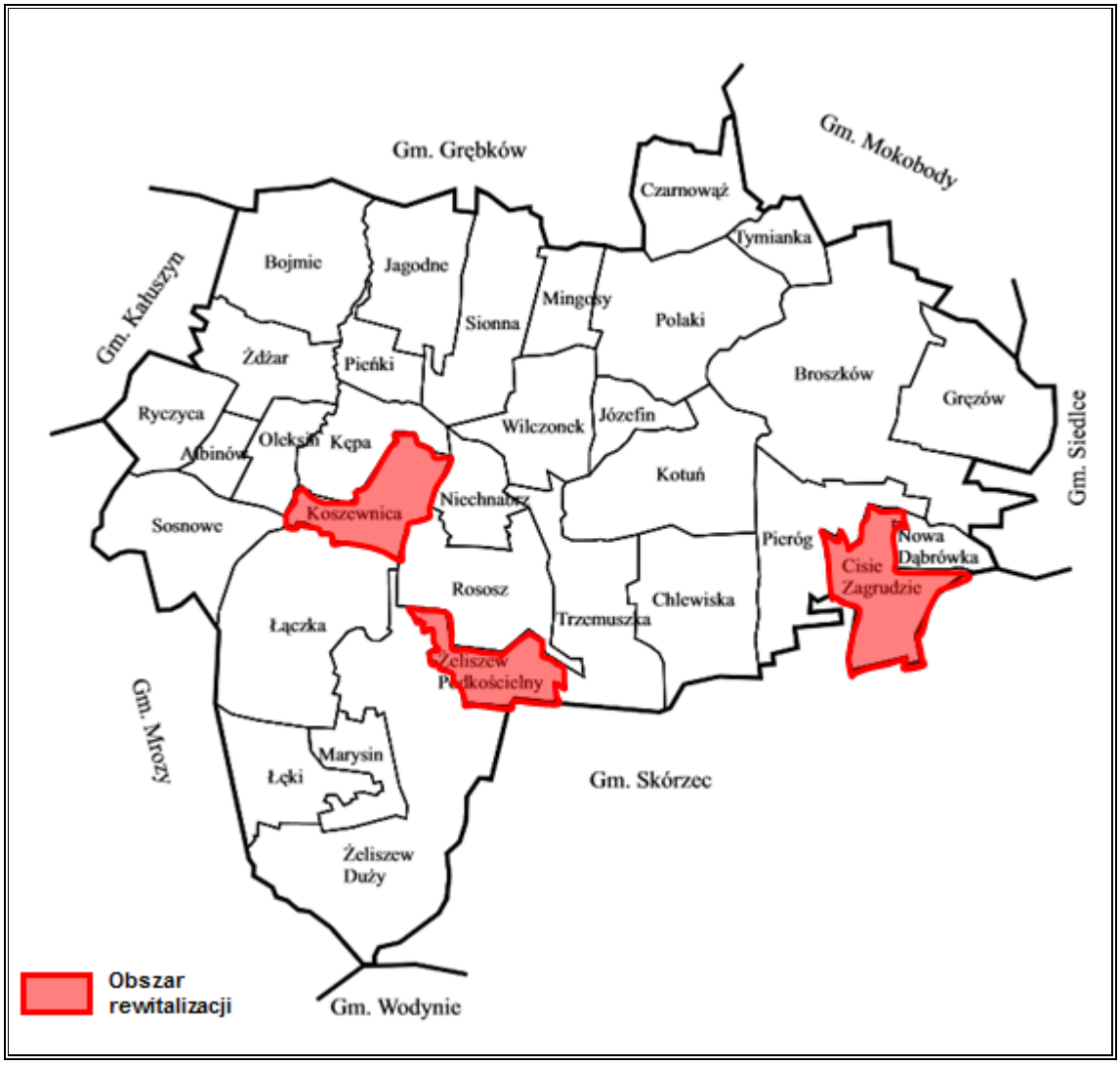
Tabela 17. Obszar rewitalizacji Gminy Kotuń

Podobszar	Liczba ludności	*Udział % liczby ludności podobszaru w liczbie ludności na terenie Gminy*	Powierzchnia ha	*Udział % liczby ludności podobszaru w liczbie ludności na terenie Gminy*
Cisie-Zagrudzie	126	1,47%	586,49	3,90%
Koszewnica	131	1,53%	325,12	2,16%
Żeliszew Podkościelny	126	1,47%	309,76	2,06%

Podobszary obszaru rewitalizacji nie posiadają wspólnych granic. Powierzchnia rewitalizowanego obszaru wynosi: 1 221 ha, co stanowi 8,12% ogólnej powierzchni

Gminy, natomiast zamieszkiwany jest przez 383 mieszkańców, co stanowi 4,47% całej ludności Gminy Kotuń. W związku z powyższym, spełnione zostały wymagania dotyczące obszaru rewitalizacji określone w ustawie o rewitalizacji z dnia 2 sierpnia 2016 r. oraz *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Zgodnie z oceną Rady Gminy Kotuń, przedmiotowe obszary mają istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego oraz w pierwszej kolejności wymagają podjęcia działań interwencyjnych.

Rysunek 3. Obszary rewitalizacji Gminy Kotuń

Źródło: Opracowanie własne

Podobszary wyznaczone do rewitalizacji nie posiadają wspólnych granic, jednakże natężenie zjawisk negatywnych na tych terenach spowodowało konieczność ich wsparcia w ramach procesu rewitalizacji i ograniczenia występujących tam problemów i barier rozwojowych. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się spójnością urbanistyczną. Na wskazanych terenach znajdują się również miejsca, gdzie bezpośrednio nie występują zjawiska negatywne. Jednakże, sąsiadujące z nimi tereny zdegradowane wpływają na nie

pośrednio i w przyszłości mogą mieć negatywny wpływ. W związku z tym, tereny te zostały również objęte obszarem rewitalizacji.

6.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Na podstawie analizy wskaźnikowej przedstawionej w poprzednich rozdziałach dokonano wyboru obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizowanego ze szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych. Poniżej dokonano pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizowanego.

Zasięg i skala występujących problemów dotyczy głównie mieszkańców rewitalizowanych sołectw, jednakże skutki ich występowania mogą również przenosić się i oddziaływać na sytuację całej Gminy Kotuń. Wszystkie zidentyfikowane problemy charakteryzują się większym natężeniem na terenie rewitalizowanym niż wyznaczona średnia dla Gminy. Problemy występujące na obszarze rewitalizacji Gminy Kotuń są zjawiskiem niekorzystnym, niepożądanym oraz niebezpiecznym dla społeczności lokalnej. Konieczne jest ich ograniczenie lub całkowite wyeliminowanie, gdyż są one poważną przeszkodą dla efektywnego funkcjonowania mieszkańców i rozwoju Gminy.

PODOBSZAR REWITALIZACJI 1 – SOŁECTWO CISIE-ZAGRUDZIE

Sołectwo to zajmuje powierzchnię 586,49 ha i zamieszkane jest przez 126 mieszkańców. Z przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wynika, że największymi problemami na przedmiotowym obszarze jest wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, wysoki udział osób bezrobotnych, niska frekwencja w wyborach, świadcząca o niskim poziomie zaangażowania w życie publiczne oraz duże zagęszczenie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamb), co może stanowić zagrożenie dla stanu sanitarnego terenu. Występowanie ww. problemów świadczy o sytuacji kryzysowej na tym obszarze. Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową, wartości wszystkich czterech wskaźników przyjmowały wartości mniej korzystne od średniej wyznaczonej dla Gminy Kotuń (trzy wskaźniki społeczne + wskaźnik środowiskowy). Poniższa tabela prezentuje analizowane wskaźniki, charakteryzujące sołectwo Cisie-Zagrudzie.

Tabela 18. Wskaźniki charakteryzujące sołectwo Cisie-Zagrudzie

Wskaźnik	Cisie-Zagrudzie	Gmina
Społeczne		
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)	16,7%	14,1%
Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)	3,2%	3,1%
Udział osób biorących udział w wyborach prezydenckich (%)	49,0%	53,0%
Środowiskowe		

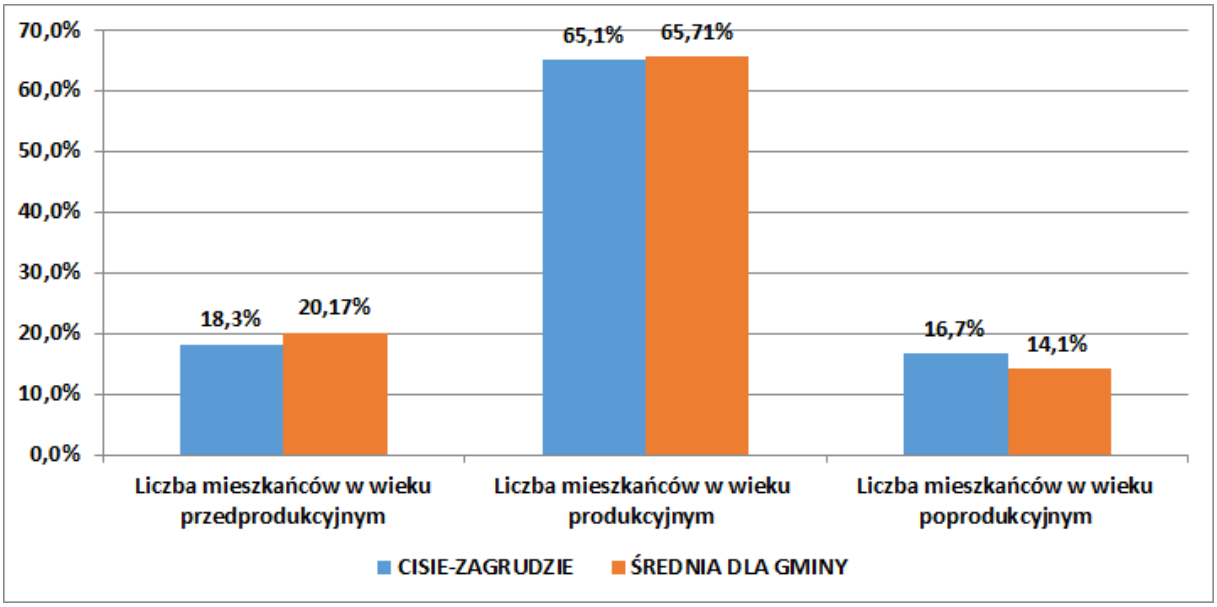
Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) na danym terenie (szt./ha)	0,17	0,15
Obecność zjawiska niskiej emisji	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne

- **SFERA SPOŁECZNA**

Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Na poniższym wykresie przedstawiony został udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku do ogółu ludności na tym terenie.

Wykres 6. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Cisie-Zagrudzie

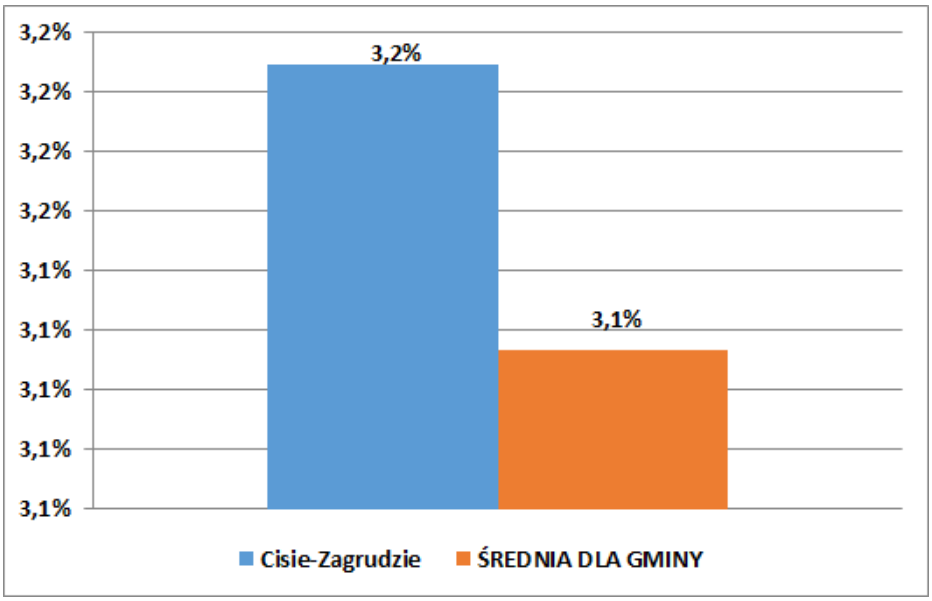
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Można zauważyć, że udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym na analizowanym terenie był niższy niż w Gminie Kotuń, a liczba osób w wieku poprodukcyjnym wyższa. Analiza ludności w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie sołectwa się starzeje. Powyższa sytuacja wpływa na nasilenie problemów społecznych dotykających osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Za ludność w wieku poprodukcyjnym uważa się osoby w wieku 65 lat i więcej. Osoby te traktowane są jako nieaktywne zawodowo. W obecnej chwili na świecie następują znaczące zmiany demograficzne, które spowodowane są m.in. stale postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Zjawisko to rodzi określone konsekwencje dla osób nie tylko których dotyczy, ale przede wszystkim osób z najbliższego otoczenia i dla całego społeczeństwa. Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroby, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności.

Wszechobecny „kult młodości" prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach tj.: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Osoby starsze mają ograniczony dostęp do zajęć integracyjnych i aktywizacyjnych na wyznaczonym obszarze. W związku z tym, niezbędne jest podjęcie określonych działań, które będą miały na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, ich integrację ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Kolejnym problemem w sferze społecznej zdiagnozowanym na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji jest bezrobocie. Brak pracy jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych: tj. ubóstwo, dysfunkcje społeczne, przestępczość czy uzależnienia. Na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie występuje wysoki stopień bezrobocia, które wpływa na pogłębianie się sytuacji kryzysowej. Wobec powyższego, skutki zjawiska przekładają się na konsekwencje z którymi musi się zmagać całe społeczeństwo lokalne. W związku z tym, działania Gminy w zakresie walki z opisywanym problemem nie powinny ograniczać się tylko do minimalizacji negatywnych skutków bezrobocia (np. pomoc społeczna dla osób zagrożonych ubóstwem), ale przede wszystkim powinny być ukierunkowane na zapobieganie bezrobociu. Można to osiągnąć poprzez organizację różnego rodzaju szkoleń i kursów zawodowych, które zwiększą szanse mieszkańców na rynku pracy i doprowadzą do wzrostu przedsiębiorczości.

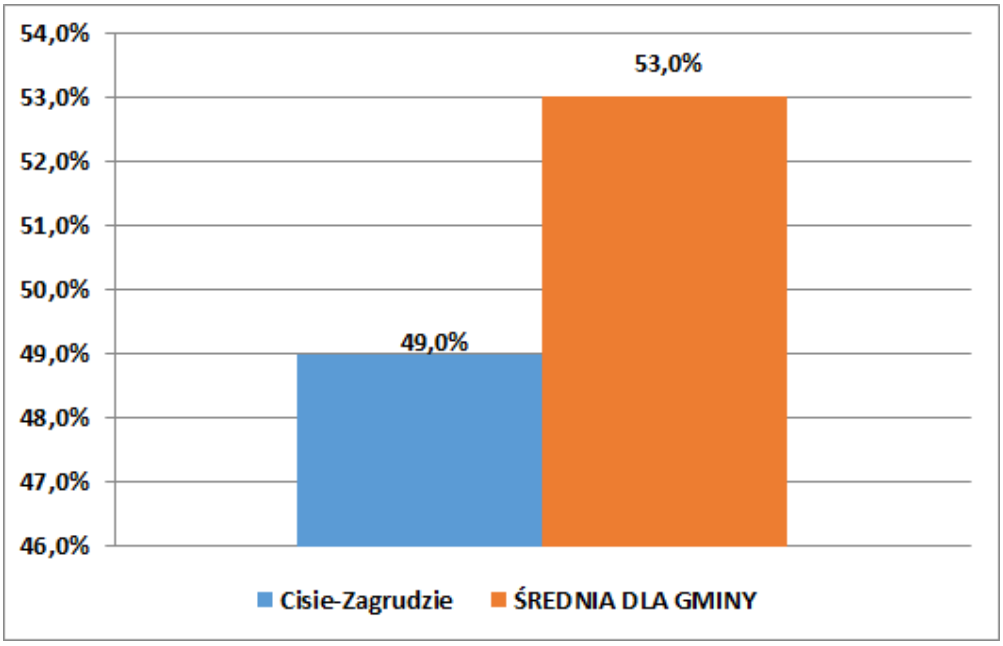
Wykres 7. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Wcześniej wymienione problemy społeczne wpływają również na obniżenie aktywności obywatelskiej mieszkańców i poziom udziału w życiu publicznym. Jednym z ważniejszych wskaźników aktywności społeczeństwa na danym terenie jest frekwencja wyborcza. W diagnozie czynników i zjawisk kryzysowych przedstawiono charakterystykę uczestnictwa mieszkańców poszczególnych sołectw w wyborach prezydenckich w 2015 r. Na poniższym wykresie przedstawiono wyniki frekwencji wyborczej w sołectwie Cisie-Zagrudzie.

Wykres 8. Frekwencja wyborcza w sołectwie Cisie-Zagrudzie

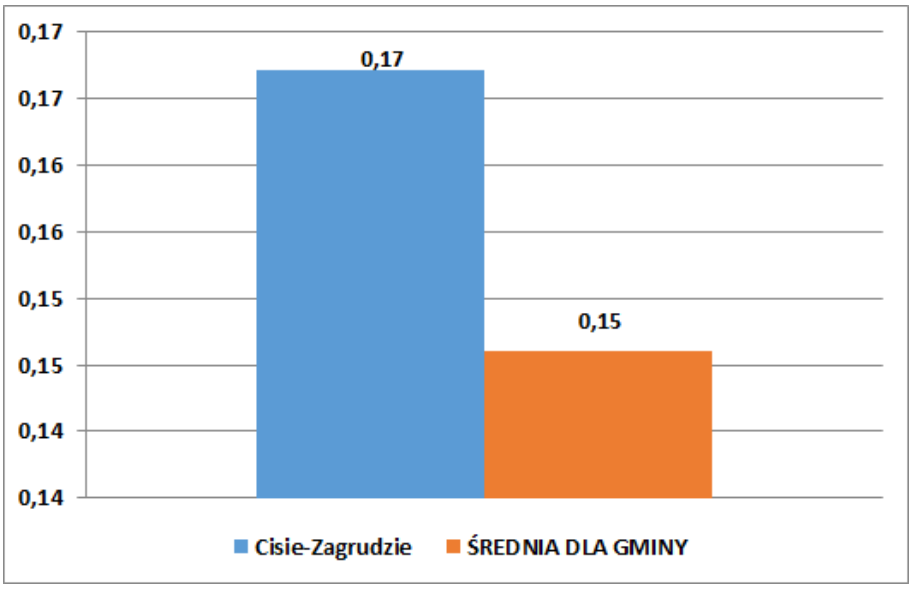
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Aktywność obywatelska określa stopień zaangażowania mieszkańców w kształtowanie swojego otoczenia. Powyższy wykres obrazuje, że poziom frekwencji wyborczej na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie jest niższy od średniej dla Gminy, co oznacza również niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy publiczne. Należy pokreślić, że na obszarze sołectwa brakuje różnego rodzaju form organizacji czasu wolnego. Nie są tu organizowane zajęcia dla żadnej z grup wiekowych, które pomogłyby w integracji mieszkańców, rozwijaniu zainteresowań, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zagospodarowaniu wolnego czasu. Mieszkańcy nie mogą również skorzystać z pomocy psychologa. Powyższa sytuacja może prowadzić do takich negatywnych następstw jak bezrobocie i przestępczość. W związku z powyższym, działania rewitalizacyjne powinny być również skierowane w kierunku ograniczenia niskim poziomu udziału w życiu publicznym. Podniesienie poziomu aktywności społecznej mieszkańców wpłynie na poprawę zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją oraz na wzrost ich integracji. Osiągnięcie tego celu jest możliwe np. poprzez zwiększenie liczby miejsc publicznych, gdzie mieszkańcy będą mogli wspólnie spędzać czas.

- **SFERA ŚRODOWISKOWA**

W sferze środowiskowej, na terenie pierwszego Podobszaru rewitalizacji (sołectwo Cisie-Zagrudzie) zdiagnozowano problem niskiej emisji (obecny w całej Gminie) oraz wysokiego zagęszczenia bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe (szamb), co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 9. Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) w szt./ha na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Sytuacja ta jest niekorzystna, ponieważ szamba są często nieszczelne, co stanowić może ogromne zagrożenie zarówno dla środowiska przyrodniczego, jak i dla zdrowia mieszkańców. Przedostawanie się nieczystości ciekłych do wód podziemnych, powierzchniowych czy gleb, stanowi poważny problem dla stanu sanitarnego Gminy poprzez ryzyko zanieczyszczenia ujęć wody pitnej bakteriami lub kumulacji w glebie szkodliwych związków chemicznych, takich jak azotany i azotyny. W celu ochrony środowiska przyrodniczego, na terenach wiejskich rekomenduje się korzystanie z przydomowych oczyszczalni ścieków, które charakteryzują się znacznie mniejszym negatywnym wpływem na stan sanitarny wód i gleb.

Drugim zdiagnozowanym problemem w sferze środowiskowej jest zjawisko niskiej emisji (problem dotyczy całej Gminy Kotuń, nie tylko Podobszaru 1). Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, przeprowadzona przez WIOŚ w Warszawie w 2015 r., wykazała przekroczenia dopuszczalnych poziomów następujących zanieczyszczeń: pyłu PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Przyczyną tej sytuacji może być niska efektywność energetyczna budynków lub wykorzystywanie przez mieszkańców na cele grzewcze takich paliw jak: węgiel kamienny, drewno czy odpady drzewne, które

charakteryzują się wysokim stopniem emisji CO_2 lub też spalaniem w piecach domowych odpadów.

Ważną inicjatywą w kierunku ograniczenia lub likwidacji ww. problemów w sferze środowiskowej jest podnoszenie edukacji ekologicznej mieszkańców. Gmina Kotuń powinna organizować spotkania edukacyjne, na których poruszane zagadnienia związane z postępującą degradacją środowiska oraz sposobami jej zapobiegania. Dobry stan środowiska przyrodniczego niewątpliwie przełoży się na wzrost zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją oraz na poprawę estetyki miejscowości.

- **POZOSTAŁE SFERY**

Analiza występowania problemów na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie w pozostałych sferach, tj. gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, potwierdza obecność sytuacji kryzysowej na przedmiotowym terenie.
Obszar sołectwa dotknięty jest problemami infrastrukturalnymi i przestrzennymi, do których należą m.in. niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną (np. kanalizacja), niedostatecznie rozbudowana baza sportowo-rekreacyjna, zły stan części infrastruktury drogowej i okołodrogowej, zły stan budynków użyteczności publicznej itp. Istniejąca świetlica wiejska jest w niedostatecznym stanie technicznym oraz nie jest odpowiednio wyposażona w celu organizacji zajęć atrakcyjnych dla społeczności lokalnej. Odpowiednie projekty rewitalizacyjne, wpłyną na poprawę komfortu użytkowania budynku oraz nadanie mu dodatkowych funkcji tj. miejsce integracji, edukacji. Stan infrastruktury drogowej i około drogowej stanowi barierę komunikacyjną dla mieszkańców tego terenu, a także wpływa na obniżenie bezpieczeństwa społeczności. Modernizacji wymagają niektóre fragmenty sieci drogowej, prowadzące do budynku użyteczności publicznej (świetlica wiejska), gdzie odbywać się będą różnego rodzaju zajęcia aktywizujące i integracyjne dla mieszkańców.

PODOBSZAR REWITALIZACJI 2– SOŁECTWO KOSZEWNICA

Sołectwo to zajmuje powierzchnię 325,12 ha i zamieszkane jest przez 131 mieszkańców. Z przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wynika, że największymi problemami na obszarze sołectwa jest wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, niska frekwencja w wyborach, co świadczy o niskim poziomie zaangażowania w życie publiczne oraz duże zagęszczenie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamb), co może stanowić zagrożenie dla stanu sanitarnego terenu. Występowanie ww. problemów świadczy o sytuacji kryzysowej na tym obszarze. Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową, wartości trzech analizowanych wskaźników przyjmowały wartości mniej korzystne od średniej wyznaczonej dla Gminy Kotuń (dwa wskaźniki społeczne + wskaźnik środowiskowy). Poniższa tabela prezentuje analizowane wskaźniki, charakteryzujące sołectwo Koszewnica.

Tabela 19. Wskaźniki charakteryzujące sołectwo Koszewnica

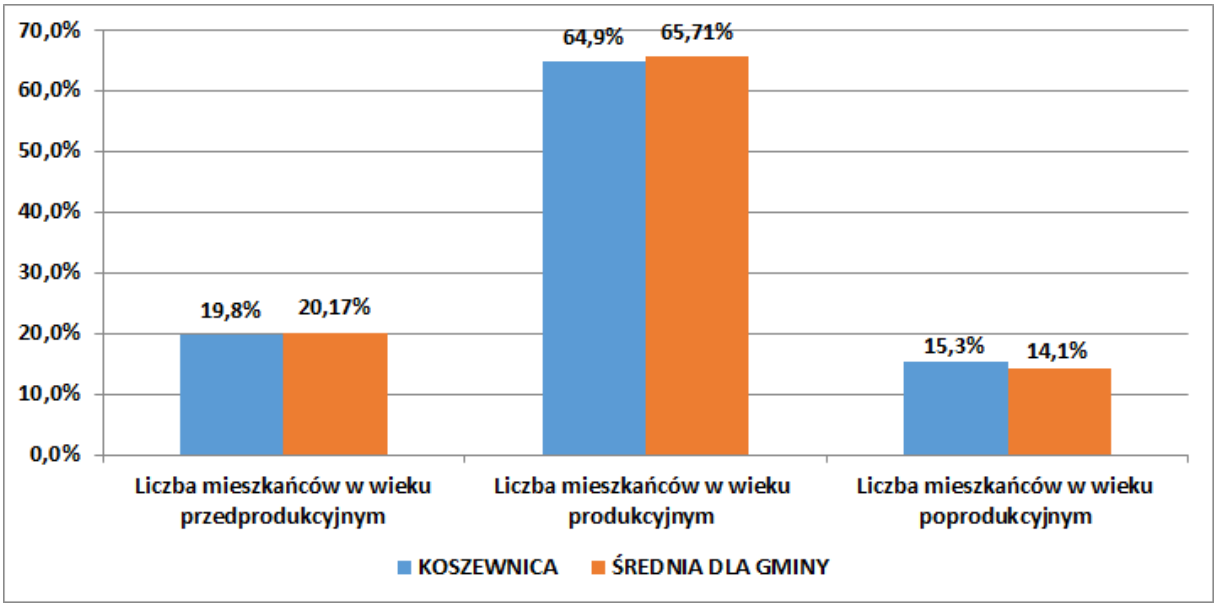
Wskaźnik	Koszewnica	Gmina
Społeczne		
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)	15,3%	14,1%
Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)	2,3%	3,1%
Udział osób biorących udział w wyborach prezydenckich (%)	48,9%	53,0%
Środowiskowe		
Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) na danym terenie (szt./ha)	0,19	0,15
Obecność zjawiska niskiej emisji	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne

- **SFERA SPOŁECZNA**

Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Na poniższym wykresie przedstawiony został udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku do ogółu ludności na tym terenie.

Wykres 10. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Koszewnica

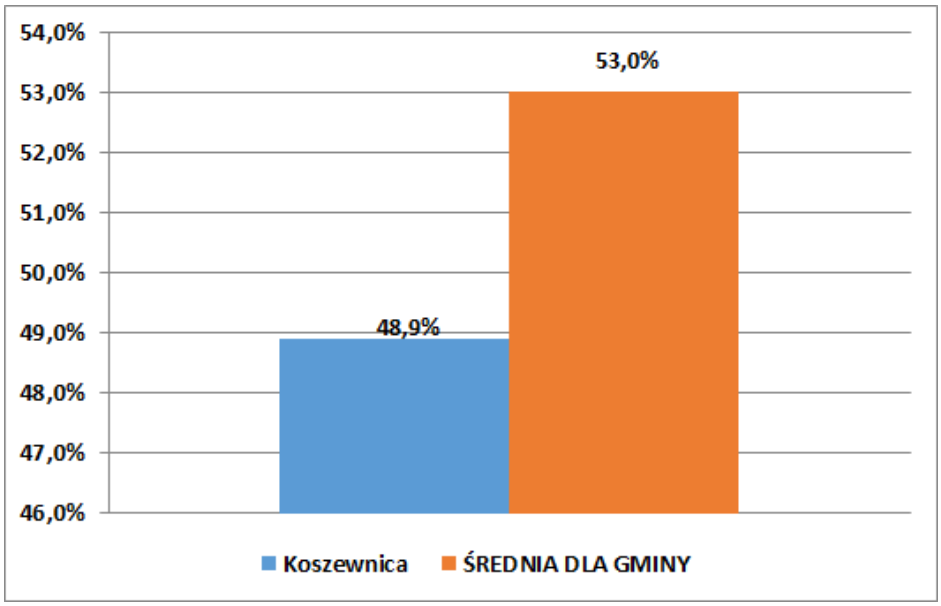
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Można zauważyć, że udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym na analizowanym terenie był niższy niż w Gminie Kotuń, a liczba osób w wieku poprodukcyjnym wyższa. Analiza ludności w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie sołectwa się starzeje. Powyższa sytuacja wpływa na nasilenie problemów społecznych dotykających osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy

w zakresie opieki społecznej. Za ludność w wieku poprodukcyjnym uważa się osoby w wieku 65 lat i więcej. Osoby te traktowane są jako nieaktywne zawodowo. W obecnej chwili na świecie następują znaczące zmiany demograficzne, które spowodowane są itp. stale postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Zjawisko to rodzi określone konsekwencje dla osób nie tylko których dotyczy, ale przede wszystkim osób z najbliższego otoczenia i dla całego społeczeństwa. Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroby, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości" prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach tj.: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Osoby starsze mają ograniczony dostęp do zajęć integracyjnych i aktywizacyjnych na wyznaczonym obszarze. W związku z tym, niezbędne jest podjęcie określonych działań, które będą miały na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, ich integrację ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Wcześniej wymienione problemy społeczne wpływają również na obniżenie aktywności obywatelskiej mieszkańców i poziom udziału w życiu publicznym. Jednym z ważniejszych wskaźników aktywności społeczeństwa na danym terenie jest frekwencja wyborcza. W diagnozie czynników i zjawisk kryzysowych przedstawiono charakterystykę uczestnictwa mieszkańców poszczególnych sołectw w wyborach prezydenckich w 2015 r. Na poniższym wykresie przedstawiono wyniki frekwencji wyborczej w sołectwie Koszewnica.

Wykres 11. Frekwencja wyborcza w sołectwie Koszewnica

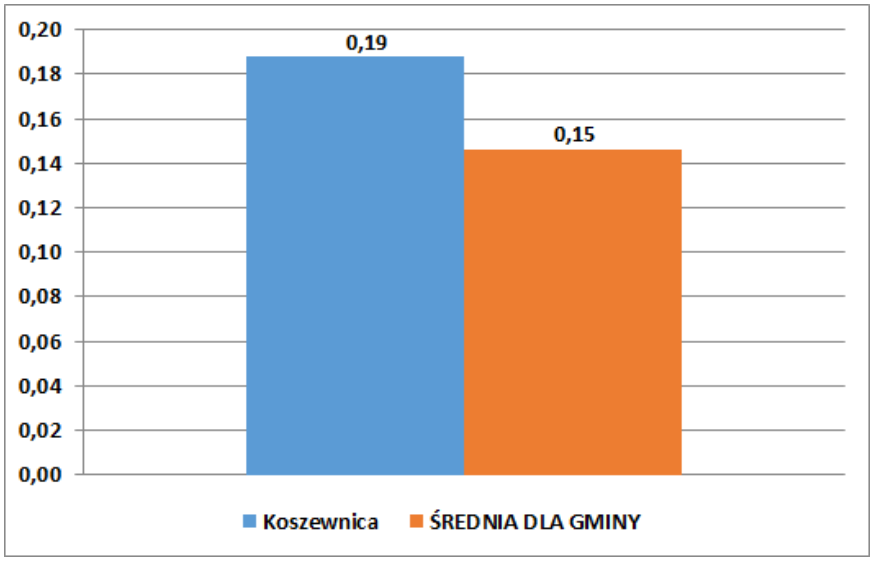
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Aktywność obywatelska określa stopień zaangażowania mieszkańców w kształtowanie swojego otoczenia. Powyższy wykres obrazuje, że poziom frekwencji wyborczej na terenie sołectwa Koszewnica jest niższy od średniej dla Gminy, co oznacza również niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy publiczne. Należy pokreślić, że na obszarze sołectwa brakuje różnego rodzaju form organizacji czasu wolnego. Nie są tu organizowane zajęcia dla żadnej z grup wiekowych, które pomogłyby w integracji mieszkańców, rozwijaniu zainteresowań, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zagospodarowaniu wolnego czasu. Mieszkańcy nie mogą również skorzystać z pomocy psychologa. Powyższa sytuacja może prowadzić do takich negatywnych następstw jak bezrobocie i przestępczość. W związku z powyższym, działania rewitalizacyjne powinny być również skierowane w kierunku ograniczenia niskim poziomu udziału w życiu publicznym. Podniesienie poziomu aktywności społecznej mieszkańców wpłynie na poprawę zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją oraz na wzrost ich integracji. Osiągnięcie tego celu jest możliwe itp. poprzez zwiększenie liczby miejsc publicznych, gdzie mieszkańcy będą mogli wspólnie spędzać czas.

- **SFERA ŚRODOWISKOWA**

W sferze środowiskowej, na terenie drugiego Podobszaru rewitalizacji (sołectwo Koszewnica) zdiagnozowano problem niskiej emisji (obecny w całej Gminie) oraz wysokiego zagęszczenia bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe (szamb), co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 12. Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) w szt./ha na terenie sołectwa Koszewnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Sytuacja ta jest niekorzystna, ponieważ szamba są często nieszczelne, co stanowić może ogromne zagrożenie zarówno dla środowiska przyrodniczego, jak i dla zdrowia

mieszkańców. Przedostawanie się nieczystości ciekłych do wód podziemnych, powierzchniowych czy gleb, stanowi poważny problem dla stanu sanitarnego Gminy poprzez ryzyko zanieczyszczenia ujęć wody pitnej bakteriami lub kumulacji w glebie szkodliwych związków chemicznych, takich jak azotany i azotyny. W celu ochrony środowiska przyrodniczego, na terenach wiejskich rekomenduje się korzystanie z przydomowych oczyszczalni ścieków, które charakteryzują się znacznie mniejszym negatywnym wpływem na stan sanitarny wód i gleb.

Drugim zdiagnozowanym problemem w sferze środowiskowej jest zjawisko niskiej emisji (problem dotyczy całej Gminy Kotuń, nie tylko Podobszaru 2). Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, przeprowadzona przez WIOŚ w Warszawie w 2015 r., wykazała przekroczenia dopuszczalnych poziomów następujących zanieczyszczeń: pyłu PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Przyczyną tej sytuacji może być niska efektywność energetyczna budynków lub wykorzystywanie przez mieszkańców na cele grzewcze takich paliw jak: węgiel kamienny, drewno czy odpady drzewne, które charakteryzują się wysokim stopniem emisji CO_2 lub też spalaniem w piecach domowych odpadów.

Ważną inicjatywą w kierunku ograniczenia lub likwidacji ww. problemów w sferze środowiskowej jest podnoszenie edukacji ekologicznej mieszkańców. Gmina Kotuń powinna organizować spotkania edukacyjne, na których poruszane zagadnienia związane z postępującą degradacją środowiska oraz sposobami jej zapobiegania. Dobry stan środowiska przyrodniczego niewątpliwie przełoży się na wzrost zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją oraz na poprawę estetyki miejscowości.

- **POZOSTAŁE SFERY**

Analiza występowania problemów na terenie sołectwa Koszewnica w pozostałych sferach, tj. gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, potwierdza obecność sytuacji kryzysowej na przedmiotowym terenie.

Obszar sołectwa dotknięty jest problemami infrastrukturalnymi i przestrzennymi, do których należą itp. niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną (itp. kanalizacja), niedostatecznie rozbudowana baza sportowo-rekreacyjna, zły stan części infrastruktury drogowej i okołodrogowej, zły stan budynków użyteczności publicznej itp. Istniejąca świetlica wiejska jest w niedostatecznym stanie technicznym oraz nie jest odpowiednio wyposażona w celu organizacji zajęć atrakcyjnych dla społeczności lokalnej. Odpowiednie projekty rewitalizacyjne, wpłyną na poprawę komfortu użytkowania budynku oraz nadanie mu dodatkowych funkcji tj. miejsce integracji, edukacji. Stan infrastruktury drogowej i około drogowej stanowi barierę komunikacyjną dla mieszkańców tego terenu, a także wpływa na

obniżenie bezpieczeństwa społeczności. Modernizacji wymagają niektóre fragmenty sieci drogowej, prowadzące do budynku użyteczności publicznej (świetlica wiejska), gdzie odbywać się będą różnego rodzaju zajęcia aktywizujące i integracyjne dla mieszkańców.

PODOBSZAR REWITALIZACJI 3 – SOŁECTWO ŻELISZEW PODKOŚCIELNY

Sołectwo to zajmuje powierzchnię 309,76 ha i zamieszkane jest przez 126 mieszkańców. Z przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wynika, że największymi problemami na obszarze sołectwa jest wysoki odsetek osób bezrobotnych, niska frekwencja w wyborach, co świadczy o niskim poziomie zaangażowania w życie publiczne oraz duże zagęszczenie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamb), co może stanowić zagrożenie dla stanu sanitarnego terenu. Występowanie ww. problemów świadczy o sytuacji kryzysowej na tym obszarze. Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową, wartości dwóch analizowanych wskaźników przyjmowały wartości mniej korzystne od średniej wyznaczonej dla Gminy Kotuń (dwa wskaźniki społeczne + wskaźnik środowiskowy). Poniższa tabela prezentuje analizowane wskaźniki, charakteryzujące sołectwo Żeliszew Podkościelny.

Tabela 20. Wskaźniki charakteryzujące sołectwo Żeliszew Podkościelny

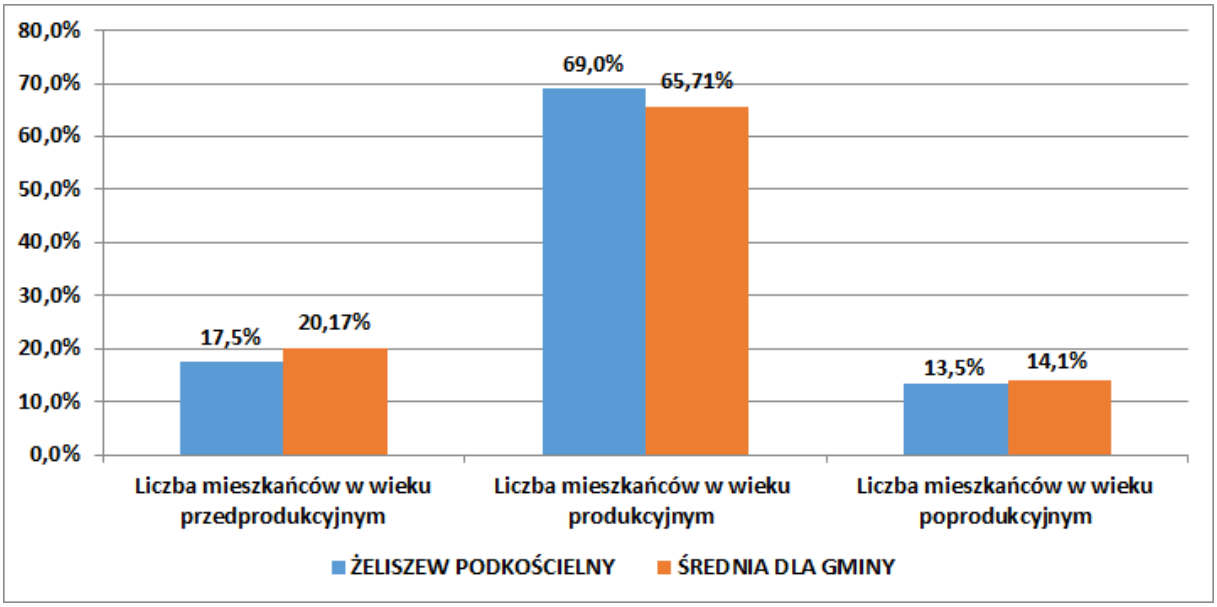
Wskaźnik	Żeliszew Podkościelny	Gmina
Społeczne		
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)	13,5%	14,1%
Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)	4,0%	3,1%
Udział osób biorących udział w wyborach prezydenckich (%)	47,0%	53,0%
Środowiskowe		
Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) na danym terenie (szt./ha)	0,18	0,15
Obecność zjawiska niskiej emisji	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne

- **SFERA SPOŁECZNA**

Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Na poniższym wykresie przedstawiony został udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku do ogółu ludności na tym terenie.

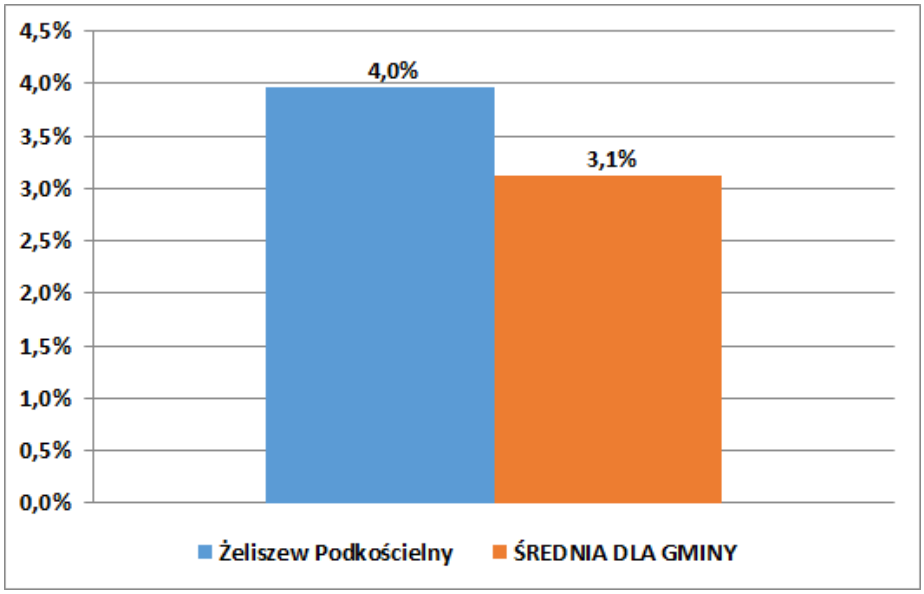
Wykres 13. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Żeliszew Podkościelny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Pierwszym problemem w sferze społecznej zdiagnozowanym na przedmiotowym podobszarze rewitalizacji jest bezrobocie. Brak pracy jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych: tj. ubóstwo, dysfunkcje społeczne, przestępczość czy uzależnienia. Na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny występuje wysoki stopień bezrobocia, które wpływa na pogłębianie się sytuacji kryzysowej. Wobec powyższego, skutki zjawiska przekładają się na konsekwencje z którymi musi się zmagać całe społeczeństwo lokalne. W związku z tym, działania Gminy w zakresie walki z opisywanym problemem nie powinny ograniczać się tylko do minimalizacji negatywnych skutków bezrobocia (np. pomoc społeczna dla osób zagrożonych ubóstwem), ale przede wszystkim powinny być ukierunkowane na zapobieganie bezrobociu. Można to osiągnąć poprzez organizację różnego rodzaju szkoleń i kursów zawodowych, które zwiększą szanse mieszkańców na rynku pracy i doprowadzą do wzrostu przedsiębiorczości.

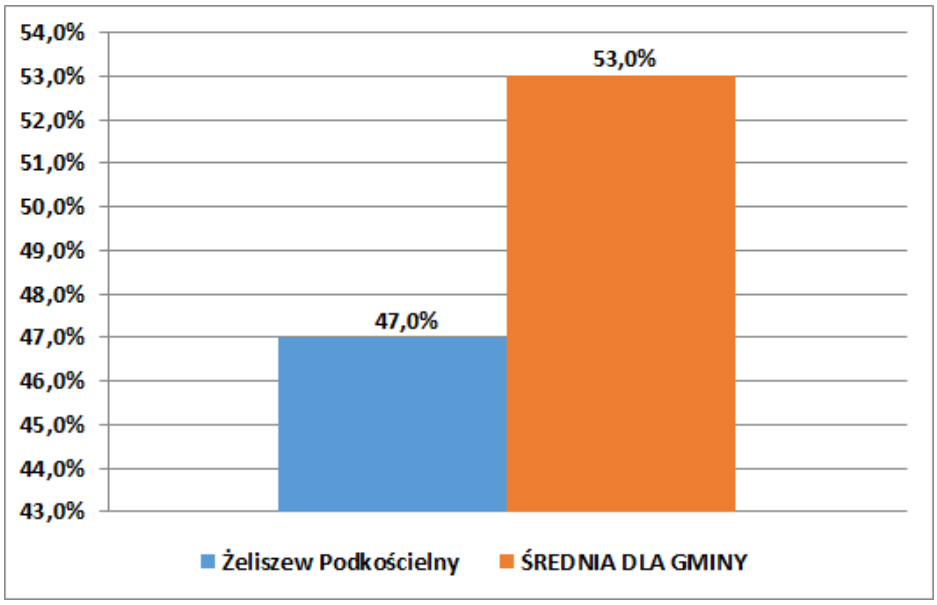
Wykres 14. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Problemy społeczne wpływają również na obniżenie aktywności obywatelskiej mieszkańców i poziom udziału w życiu publicznym. Jednym z ważniejszych wskaźników aktywności społeczeństwa na danym terenie jest frekwencja wyborcza. W diagnozie czynników i zjawisk kryzysowych przedstawiono charakterystykę uczestnictwa mieszkańców poszczególnych sołectw w wyborach prezydenckich w 2015 r. Na poniższym wykresie przedstawiono wyniki frekwencji wyborczej w sołectwie Żeliszew Podkościelny.

Wykres 15. Frekwencja wyborcza w sołectwie Żeliszew Podkościelny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

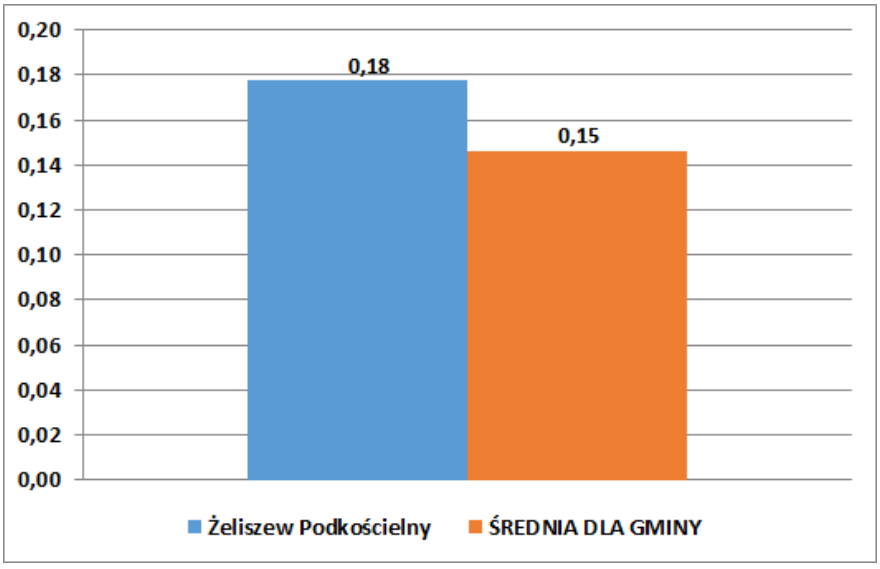
Aktywność obywatelska określa stopień zaangażowania mieszkańców w kształtowanie swojego otoczenia. Powyższy wykres obrazuje, że poziom frekwencji wyborczej na terenie

sołectwa Żeliszew Podkościelny jest niższy od średniej dla Gminy, co oznacza również niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy publiczne. Należy pokreślić, że na obszarze sołectwa brakuje różnego rodzaju form organizacji czasu wolnego. Nie są tu organizowane zajęcia dla żadnej z grup wiekowych, które pomogłyby w integracji mieszkańców, rozwijaniu zainteresowań, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zagospodarowaniu wolnego czasu. Mieszkańcy nie mogą również skorzystać z pomocy psychologa. Powyższa sytuacja może prowadzić do takich negatywnych następstw jak bezrobocie i przestępczość. W związku z powyższym, działania rewitalizacyjne powinny być również skierowane w kierunku ograniczenia niskim poziomu udziału w życiu publicznym. Podniesienie poziomu aktywności społecznej mieszkańców wpłynie na poprawę zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją oraz na wzrost ich integracji. Osiągnięcie tego celu jest możliwe np. poprzez zwiększenie liczby miejsc publicznych, gdzie mieszkańcy będą mogli wspólnie spędzać czas.

- **SFERA ŚRODOWISKOWA**

W sferze środowiskowej, na terenie trzeciego Podobszaru rewitalizacji (sołectwo Żeliszew Podkościelny) zdiagnozowano problem niskiej emisji (obecny w całej Gminie) oraz wysokiego zagęszczenia bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe (szamb), co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 16. Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) w szt./ha na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Sytuacja ta jest niekorzystna, ponieważ szamba są często nieszczelne, co stanowić może ogromne zagrożenie zarówno dla środowiska przyrodniczego, jak i dla zdrowia mieszkańców. Przedostawanie się nieczystości ciekłych do wód podziemnych, powierzchniowych czy gleb, stanowi poważny problem dla stanu sanitarnego Gminy poprzez

ryzyko zanieczyszczenia ujęć wody pitnej bakteriami lub kumulacji w glebie szkodliwych związków chemicznych, takich jak azotany i azotyny. W celu ochrony środowiska przyrodniczego, na terenach wiejskich rekomenduje się korzystanie z przydomowych oczyszczalni ścieków, które charakteryzują się znacznie mniejszym negatywnym wpływem na stan sanitarny wód i gleb.

Drugim zdiagnozowanym problemem w sferze środowiskowej jest zjawisko niskiej emisji (problem dotyczy całej Gminy Kotuń, nie tylko Podobszaru 3). Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, przeprowadzona przez WIOŚ w Warszawie w 2015 r., wykazała przekroczenia dopuszczalnych poziomów następujących zanieczyszczeń: pyłu PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Przyczyną tej sytuacji może być niska efektywność energetyczna budynków lub wykorzystywanie przez mieszkańców na cele grzewcze takich paliw jak: węgiel kamienny, drewno czy odpady drzewne, które charakteryzują się wysokim stopniem emisji CO_2 lub też spalaniem w piecach domowych odpadów.

Ważną inicjatywą w kierunku ograniczenia lub likwidacji ww. problemów w sferze środowiskowej jest podnoszenie edukacji ekologicznej mieszkańców. Gmina Kotuń powinna organizować spotkania edukacyjne, na których poruszane zagadnienia związane z postępującą degradacją środowiska oraz sposobami jej zapobiegania. Dobry stan środowiska przyrodniczego niewątpliwie przełoży się na wzrost zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją oraz na poprawę estetyki miejscowości.

- **POZOSTAŁE SFERY**

Analiza występowania problemów na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny w pozostałych sferach, tj. gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, potwierdza obecność sytuacji kryzysowej na przedmiotowym terenie.

Obszar sołectwa dotknięty jest problemami infrastrukturalnymi i przestrzennymi, do których należą m.in. niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną (np. kanalizacja), niedostatecznie rozbudowana baza sportowo-rekreacyjna, zły stan części infrastruktury drogowej i okołodrogowej, zły stan budynków użyteczności publicznej itp. Istniejąca świetlica wiejska jest w niedostatecznym stanie technicznym oraz nie jest odpowiednio wyposażona w celu organizacji zajęć atrakcyjnych dla społeczności lokalnej. Odpowiednie projekty rewitalizacyjne, wpłyną na poprawę komfortu użytkowania budynku oraz nadanie mu dodatkowych funkcji tj. miejsce integracji, edukacji. Stan infrastruktury drogowej i około drogowej stanowi barierę komunikacyjną dla mieszkańców tego terenu, a także wpływa na obniżenie bezpieczeństwa społeczności. Modernizacji wymagają niektóre fragmenty sieci

drogowej, prowadzące do budynku użyteczności publicznej (świetlica wiejska), gdzie odbywać się będą różnego rodzaju zajęcia aktywizujące i integracyjne dla mieszkańców.

7. Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji

Wizja wyznaczonego obszaru rewitalizacji po rewitalizacji jest stanem, do którego dążyć będzie Gmina poprzez określone kierunki działań. Wizja obrazuje przyszły wizerunek obszarów rewitalizowanych Gminy, który zostanie osiągnięty dzięki realizacji wyznaczonych celów strategicznych.

Z uwagi na występujące problemy, władze Gminy planują podjąć działania, zmierzające do rewitalizacji obszarów, na których zidentyfikowano najwięcej negatywnych zjawisk. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, wymagają podjęcia natychmiastowych, odpowiednich działań, które będą ograniczały ich skalę i niwelowały skutki. Charakter potrzeb rewitalizacyjnych wynika z przedstawionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Głównymi problemami, które należy w pierwszej kolejności zniwelować są zdiagnozowane problemy w sferze społecznej tj. problemy osób w wieku poprodukcyjnym, bezrobocie, niski poziom zaangażowania w życie publiczne i słaba integracja mieszkańców Gminy. Ponadto, dostępna infrastruktura sportowo-rekreacyjna nie zaspokaja w pełni potrzeb mieszkańców. Brak wystarczającej liczby zajęć dodatkowych dla mieszkańców z różnych grup wiekowych wpływa na spadek integracji społecznej i niskie zaangażowanie w życie publiczne. W sferze środowiskowej należy zrealizować zadania, które zapobiegną pogarszaniu się stanu środowiska przyrodniczego. Ponadto, podczas konsultacji społecznych, interesariusze Programu Rewitalizacji zwrócili uwagę na problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej tj. zły stan części infrastruktury drogowej i okołodrogowej, zły stan techniczny niektórych budynków użyteczności publicznej (świetlice wiejskie).

Na podstawie diagnozy stanu obszaru rewitalizacji, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz na podstawie konsultacji z interesariuszami Programu Rewitalizacji, sformułowano następującą wizję obszaru rewitalizacji po rewitalizacji:

Wizja obszaru rewitalizacji w 2023 r.
Obszar rewitalizacji po przeprowadzeniu procesów i wdrożeniu planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w 2023 roku jest miejscem uzdrowionym i odnowionym społecznie o atrakcyjnych warunkach do życia dzięki ludziom aktywnym i zaangażowanym w życie publiczne. *Na terenie sołectw Cisie-Zagrudzie, Koszewnica oraz Żeliszew Podkościelny ograniczeniu uległy problemy sfery społecznej – spadł poziom bezrobocia, wzrósł poziom zaangażowania*

w życie publiczne, wzrosło zadowolenie najstarszych mieszkańców Gminy poprzez spadek ich osamotnienia. Ponadto, ograniczeniu uległ problem ze sfery środowiskowej – wzrosła świadomość ekologiczna mieszkańców, poprawie uległa jakość powietrza atmosferycznego oraz stan sanitarny Gminy. Przeprowadzone działania rewitalizacyjne pozwoliły na ukształtowanie skutecznych i aktywnych postaw społecznych i przedsiębiorczych. Na terenie rewitalizacji rozszerzona została oferta sportowo-rekreacyjna, która wpłynęła na wzrost komfortu zamieszkania oraz integracji społecznej.

Realizacja założonej wizji odbędzie się poprzez przedstawione w dalszej części Programu przedsięwzięcia/projekty rewitalizacyjne, ukierunkowane przede wszystkim na ograniczenie problemów zdiagnozowanych w sferze społecznej tj. bezrobocie, niska integracja społeczna, niski poziom zaangażowania w życie publiczne, problemy osób starszych.

Rewitalizacja zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe, ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonym dysfunkcjami społecznymi obszarze. Działania naprawcze prowadzić będą do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto pozwolą one na trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy.

Zaplanowane działania również spowodują wystąpienie efektu synergicznego, który wpłynie na poziom życia wszystkich mieszkańców Gminy Kotuń. W wyniku działań eliminujących negatywne zjawiska, które często również oddziałują i wychodzą poza granice obszaru rewitalizacji poprawi się wizerunek Gminy i wpłynie na jej „uzdrowienie" społeczne. Proces wdrażania wizji stanie się dalszym impulsem dla rozwoju Gminy. Organizacja zajęć, spotkań, wpłynie na stworzenie i nawiązanie wspólnotowych relacji. Odnowa zdegradowanej przestrzeni przyczyni się do wzrostu atrakcyjności osiedleńczej całego obszaru Gminy Kotuń.

8. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych

Przedstawione w tym rozdziale cele rewitalizacyjne i kierunki działań, są odpowiedzią na wcześniej zdiagnozowane problemy i potrzeby. Zostały one przedstawione w podziale dla poszczególnych podobszarów obszaru rewitalizacji, tj. dla sołectw: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica oraz Żeliszew Podkościelny.

Sformułowana w Rozdziale 7 wizja obszaru rewitalizacji zostanie zrealizowana przez dwa główne cele. Ich zadaniem jest ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizowanym. Spełnienie ich założeń będzie możliwe poprzez określenie

kierunków działań. Następnie każdy z kierunków będzie realizowany za pomocą określonych przedsięwzięć. W tabeli poniżej przedstawiono cele rewitalizacji i kierunki działań.

Tabela 21. Cele rewitalizacji i kierunki działań

CEL STRATEGICZNY	
AKTYWNA REWITALIZACJA SPOŁECZNA GMINY KOTUŃ POWIĄZANA Z DZIAŁANIAMI INFRASTRUKTURALNYMI	
Cele rewitalizacji – Podobszar 1 – sołectwo Cisie-Zagrudzie	
CEL 1	**CEL2**
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	**Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej**
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
Poprawa warunków życia osób starszych	Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
Ograniczenie zjawiska bezrobocia	Modernizacja i rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej
Zwiększenie partycypacji w życiu publicznym	Modernizacja budynków użyteczności publicznej
Cele rewitalizacji – Podobszar 2 – sołectwo Koszewnica	
CEL 1	**CEL2**
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	**Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej**
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
Poprawa warunków życia osób starszych	Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
Zwiększenie partycypacji w życiu publicznym	Modernizacja i rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej
	Modernizacja budynków użyteczności publicznej
Cele rewitalizacji – Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny	
CEL 1	**CEL2**
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	**Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej**
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
Ograniczenie zjawiska bezrobocia	Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
Zwiększenie partycypacji w życiu publicznym	Modernizacja i rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej

	Modernizacja budynków użyteczności publicznej

Rewitalizacja w sposób kompleksowy przyczyni się do naprawy sytuacji na obszarach rewitalizowanych głównie w sferze społecznej i środowiskowej, ale również w sferze gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Określone kierunki działań przyczynią się do usuwania przyczyn degradacji obszaru rewitalizowanego oraz stworzą warunki do jego zrównoważonego rozwoju.

Podstawowym elementem systemu monitoringu i oceny jest ustalenie wskaźników, które będą wykorzystywane do monitorowania postępów w zakresie osiągania celów i realizacji projektów, które zostały przedstawione w Rozdziale 14.

Proces rewitalizacji Gminy Kotuń jest postępowaniem kompleksowym, opartym na skoordynowanych działaniach oraz na szczegółowej diagnozie poszczególnych obszarów. Ważnym aspektem był udział przy jego tworzeniu mieszkańców i pozostałych interesariuszy, co pozwoliło na precyzyjne określenie celów rewitalizacji. Reasumując należy stwierdzić, że planowany efekt rewitalizacji stanowi odpowiedź na przeprowadzona diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych. Natomiast cele wyznaczone do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji są adekwatne do potrzeb, a ich osiągnięcie spowoduje eliminację lub przynajmniej ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizacji.

9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Realizacja ***Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń*** oraz osiągnięcie założeń dokumentu będzie możliwe dzięki przeprowadzeniu szeregu projektów rewitalizacyjnych. Pozwolą one na wyprowadzenie obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego. Przewidziane do realizacji projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach ze sfery społecznej, tzw. działaniach miękkich, ukierunkowanych głównie na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Ich dopełnieniem będzie realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomogą wykonanie działań miękkich i wpłyną na skuteczność ich działań. Inwestycje w infrastrukturę zaplanowane w dokumencie będą stanowiły narzędzie do zmian społeczno-gospodarczych na obszarach rewitalizowanych, a nie ich główny cel. Przyjęte podejście wpłynie w sposób kompleksowy na zapewnienie trwałych efektów prowadzonego procesu rewitalizacji oraz wpłynie na zrównoważony rozwój całej Gminy Kotuń.

Poniżej przedstawiony został wykaz projektów zaplanowanych do realizacji w ramach ***PR dla Gminy Kotuń***. Projekty te stanowią odpowiedź na zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji problemy. Wszystkie projekty rewitalizacyjne realizowane będą w całości na obszarze rewitalizacji i nie wykraczają poza jego granice.

Tabela 22. Projekty rewitalizacyjne główne zaplanowane do realizacji na terenie Gminy Kotuń

PROJEKTY GŁOWNE	
PROJEKT 1	
Nazwa projektu	**Integracja i aktywizacja społeczna osób starszych**
Typ projektu	społeczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie
Realizowane cele PR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, GOPS, organizacje pozarządowe
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	Beneficjentem projektu będą osoby starsze z sołectwa Cisie-Zagrudzie. Zajęcia mają na celu wzrost integracji osób starszych, zagospodarowanie ich czasu wolnego, rozwój zainteresowań, umiejętności. W zależności od zgłaszanego zainteresowania, przewidziane są: spotkania z ciekawymi osobami, spotkania z przedstawicielami życia społecznego, kursy obsługi komputera, wyjazdy turystyczne, zajęcia sportowe. Dodatkowo, zaplanowano wspólne zajęcia dla seniorów i młodszego pokolenia. Zajęcia odbywać się będą w świetlicy wiejskiej w Cisiu-Zagrudziu, która na potrzeby prowadzenia spotkań zostanie wyremontowana (termomodernizacja) oraz doposażona.
Efekty projektu	• włączenie osób starszych we wspólne działania z młodszym pokoleniem wpłynie na rozwój umiejętności społecznych i budowanie wzajemnego zrozumienia, • poprawa stanu zdrowia seniorów, • poprawa zadowolenia seniorów z miejsca, w którym żyją, • wzmocnienie więzi społecznych poprzez możliwość spotkań i integracji, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych
Prognozowane produkty	• Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie – 20 os.
Prognozowane rezultaty	• Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – 20 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Listy obecności • Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Dane/rejestry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kotuniu • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i	RPO WM, Działanie 10.2 Upowszechnianie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych – 90% kosztów kwalifikowalnych

szacowana wartość projektu (zł)	Całkowita wartość projektu: 30 000,000 zł
PROJEKT 2	
Nazwa projektu	**Integracja i aktywizacja społeczna osób starszych**
Typ projektu	społeczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 2 - sołectwo Koszewnica
Realizowane cele PR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, GOPS, organizacje pozarządowe
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	Beneficjentem projektu będą osoby starsze z sołectwa Koszewnica. Zajęcia mają na celu wzrost integracji osób starszych, zagospodarowanie ich czasu wolnego, rozwój zainteresowań, umiejętności. W zależności od zainteresowania, przewidziane są: spotkania z ciekawymi osobami, spotkania z przedstawicielami życia społecznego, kursy obsługi komputera, wyjazdy turystyczne, zajęcia sportowe. Dodatkowo, zaplanowano wspólne zajęcia dla seniorów i młodszego pokolenia. Zajęcia odbywać się będą w świetlicy wiejskiej w Koszewnicy, która na potrzeby prowadzenia spotkań zostanie wyremontowana (termomodernizacja) oraz doposażona.
Efekty projektu	• włączenie osób starszych we wspólne działania z młodszym pokoleniem wpłynie na rozwój umiejętności społecznych i budowanie wzajemnego zrozumienia, • poprawa stanu zdrowia seniorów, • poprawa zadowolenia seniorów z miejsca, w którym żyją, • wzmocnienie więzi społecznych poprzez możliwość spotkań i integracji, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych
Prognozowane produkty	• Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie – 20 os.
Prognozowane rezultaty	• Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – 20 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Listy obecności • Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Dane/rejestry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kotuniu • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 10.2 Upowszechnianie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych – 90% kosztów kwalifikowalnych Całkowita wartość projektu: 30 000,000 zł

PROJEKT 3	
Nazwa projektu	**Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych**
Typ projektu	społeczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie
Realizowane cele PR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, PUP, organizacje pozarządowe
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	Beneficjentem projektu będą osoby bezrobotne z obszaru sołectwa Cisie-Zagrudzie. Zajęcia aktywizujące (kursy zawodowe) dla osób bezrobotnych. Zajęcia mają na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych i wzrost ich szans na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości. Zajęcia odbywać się będą w świetlicy wiejskiej w Cisiu-Zagrudziu, która na potrzeby prowadzenia zajęć zostanie wyremontowana (termomodernizacja) oraz doposażona.
Efekty projektu	• ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych tj. patologie społeczne, uzależnienia, przestępczość spowodowanych bezrobociem, • rozwój osobisty mieszkańców Gminy, • nabycie nowych kwalifikacji zawodowych, • wzrost liczby osób, które podjęły pracę zawodową, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu.
Prognozowane produkty	• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 10 os.
Prognozowane rezultaty	• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 10 os. • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 5 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 9.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych społecznie i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (EFS) – 95% kosztów kwalifikowalnych Wkład własny Gminy – 5% kosztów kwalifikowalnych Całkowita wartość projektu: 60 000,00 zł
PROJEKT 4	
Nazwa projektu	**Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych**

Typ projektu	Społeczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny
Realizowane cele PR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, PUP, organizacje pozarządowe
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	Beneficjentem projektu będą osoby bezrobotne z obszaru sołectwa Żeliszew Podkościelny. Zajęcia aktywizujące (kursy zawodowe) dla osób bezrobotnych. Zajęcia mają na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych i wzrost ich szans na rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości. Zajęcia odbywać się będą w świetlicy wiejskiej w Żeliszewie Podkościelnym, która na potrzeby prowadzenia zajęć zostanie wyremontowana (termomodernizacja) oraz doposażona.
Efekty projektu	• ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych tj. patologie społeczne, uzależnienia, przestępczość spowodowanych bezrobociem, • rozwój osobisty mieszkańców Gminy, • nabycie nowych kwalifikacji zawodowych, • wzrost liczby osób, które podjęły pracę zawodową, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu.
Prognozowane produkty	• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 10 os.
Prognozowane rezultaty	• Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 10 os. • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 5 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 9.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych społecznie i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (EFS) – 95% kosztów kwalifikowalnych Wkład własny Gminy – 5% kosztów kwalifikowalnych Całkowita wartość projektu: 60 000,00 zł
PROJEKT 5	
Nazwa projektu	**Wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym**
Typ projektu	społeczny
Realizowane cele PR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych

Miejsce realizacji projektu	Podobszar 1 – sołectwo Cisie-Zagrudzie
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, GOPS, organizacje pozarządowe
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	Beneficjentem projektu będą osoby z obszaru sołectwa Cisie-Zagrudzie, z wszystkich grup wiekowych. W ramach projektu planowane są spotkania o różnorodnej tematyce, w celu podniesienia poziomu zaangażowania mieszkańców w życie publiczne oraz wzrost integracji mieszkańców. Przykładowe typy spotkań: zajęcia rozwijające zainteresowania i rozwijające wiedzę (muzyczne/plastyczne/edukacyjne), zajęcia podnoszące poziom świadomości ekologicznej (w zakresie problemu dotyczącego znacznego zagęszczenia szamb na przedmiotowym terenie i zagrożeń wiążących się z tą sytuacją oraz problemu niskiej emisji). Zajęcia odbywać się będą w istniejącej świetlicy wiejskiej w Cisiu-Zagrudziu, która na potrzeby prowadzenia spotkań zostanie wyremontowana (termomodernizacja) oraz doposażona.
Efekty projektu	• wzrost integracji mieszkańców z różnych grup wiekowych i zahamowanie zjawiska wykluczenia społecznego, • wzrost poczucia zaangażowania w sprawy wewnętrzne Gminy, • wzrost poczucia współodpowiedzialności za kształtowanie miejsca zamieszkania, • wzrost świadomości ekologicznej, • zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców.
Prognozowane produkty	• Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 15 os. • Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie – 15 os.
Prognozowane rezultaty	• Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 15 os. • Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – 15 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 10.1 Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży – 95% kosztów kwalifikowalnych RPO WM, Działanie 10.2 Upowszechnianie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych – 90% kosztów kwalifikowalnych Całkowita wartość projektu: 150 000,00 zł
PROJEKT 6	
Nazwa projektu	**Wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym**
Typ projektu	społeczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 2 – sołectwo Koszewnica
Realizowane cele PR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych

Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, GOPS, organizacje pozarządowe
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	Beneficjentem projektu będą osoby z obszaru sołectwa Koszewnica, z wszystkich grup wiekowych. W ramach projektu planowane są spotkania o różnorodnej tematyce, w celu podniesienia poziomu zaangażowania mieszkańców w życie publiczne oraz wzrost integracji mieszkańców. Przykładowe typy spotkań: zajęcia rozwijające zainteresowania i rozwijające wiedzę (muzyczne/plastyczne/edukacyjne), zajęcia podnoszące poziom świadomości ekologicznej (w zakresie problemu dotyczącego znacznego zagęszczenia szamb na przedmiotowym terenie i zagrożeń wiążących się z tą sytuacją oraz problemu niskiej emisji). Zajęcia odbywać się będą w istniejącej świetlicy wiejskiej w Koszewnicy, która na potrzeby prowadzenia spotkań zostanie wyremontowana (termomodernizacja) oraz doposażona.
Efekty projektu	• wzrost integracji mieszkańców z różnych grup wiekowych i zahamowanie zjawiska wykluczenia społecznego, • wzrost poczucia zaangażowania w sprawy wewnętrzne Gminy, • wzrost poczucia współodpowiedzialności za kształtowanie miejsca zamieszkania, • wzrost świadomości ekologicznej, • zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców.
Prognozowane produkty	• Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 15 os. • Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie – 15 os.
Prognozowane rezultaty	• Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 15 os. • Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – 15 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 10.1 Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży – 95% kosztów kwalifikowalnych RPO WM, Działanie 10.2 Upowszechnianie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych – 90% kosztów kwalifikowalnych Całkowita wartość projektu: 150 000,00 zł
PROJEKT 7	
Nazwa projektu	**Wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym**
Typ projektu	społeczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny
Realizowane cele PR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych
Przewidywany termin realizacji	2017-2023

Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, GOPS, organizacje pozarządowe
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	Beneficjentem projektu będą osoby z obszaru sołectwa Żeliszew Podkościelny, z wszystkich grup wiekowych. W ramach projektu planowane są spotkania o różnorodnej tematyce, w celu podniesienia poziomu zaangażowania mieszkańców w życie publiczne oraz wzrost integracji mieszkańców. Przykładowe typy spotkań: zajęcia rozwijające zainteresowania i rozwijające wiedzę (muzyczne/plastyczne/edukacyjne), zajęcia podnoszące poziom świadomości ekologicznej (w zakresie problemu dotyczącego znacznego zagęszczenia szamb na przedmiotowym terenie i zagrożeń wiążących się z tą sytuacją oraz problemu niskiej emisji). Zajęcia odbywać się będą w istniejącej świetlicy wiejskiej w Żeliszewie Podkościelnym, która na potrzeby prowadzenia spotkań zostanie wyremontowana (termomodernizacja) oraz doposażona.
Efekty projektu	• wzrost integracji mieszkańców z różnych grup wiekowych i zahamowanie zjawiska wykluczenia społecznego, • wzrost poczucia zaangażowania w sprawy wewnętrzne Gminy, • wzrost poczucia współodpowiedzialności za kształtowanie miejsca zamieszkania, • wzrost świadomości ekologicznej, • zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców.
Prognozowane produkty	• Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 15 os. • Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie – 15 os.
Prognozowane rezultaty	• Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 15 os. • Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu – 15 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 10.1 Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży – 95% kosztów kwalifikowalnych RPO WM, Działanie 10.2 Upowszechnianie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych – 90% kosztów kwalifikowalnych Całkowita wartość projektu: 150 000,00 zł
PROJEKT 8	
Nazwa projektu	**Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej**
Typ projektu	przestrzenno-funkcjonalny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie
Realizowane cele PR	Cel 2. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Opis projektu/zakres	W ramach przedmiotowego przedsięwzięcia zaplanowano rozbudowę bazy sportowo – rekreacyjnej. Projekt dotyczy budowy siłowni na

realizowanych zadań	świeżym powietrzu, budowy placu zabaw dla najmłodszych oraz budowy boiska sportowego. Projektowana infrastruktura rekreacyjna stanowić będzie atrakcję dla dorosłych i dzieci, wpłynie na urozmaicenie czasu wolnego mieszkańców i zachęci do integracji i prowadzenia zdrowego trybu życia.
Efekty projektu	• wzrost integracji mieszkańców z różnych grup wiekowych, • wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym, • wzrost zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją, • zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców, • wzrost zainteresowania prowadzeniem zdrowego stylu życia, • wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy Kotuń.
Prognozowane produkty	• Liczba stworzonych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej – 3 szt.
Prognozowane rezultaty	• Liczba osób korzystająca ze wspartej infrastruktury – 20 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Protokół zdawczo-odbiorczy • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	PROW 2014-2020 Poddziałanie 7.4 Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury Dofinansowanie na poziomie 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji. Całkowita wartość projekty: 500 000,00 zł
Opis komplementarności z innymi projektami EFS	Projekty społeczne: 1,5 Realizacja przedmiotowego projektu wpłynie pozytywnie na realizację działań miękkich (EFS) w zakresie aktywizacji i integracji osób starszych oraz wzrostu udziału mieszkańców w życiu publicznym. Zapewnienie dobrego dostępu do bazy sportowo-rekreacyjnej wpłynie na wzrost integracji mieszkańców Gminy z różnych grup wiekowych i pobudzenie zaangażowania w życie publiczne, zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców oraz poprawę stanu zdrowia osób starszych. Uatrakcyjnienie miejsca i rozwój infrastruktury sportowo - rekreacyjnej wpłynie na aktywność mieszkańców i poprawę ich kondycji psychofizycznej i zdrowotnej. Sport bowiem sprzyja dobremu samopoczuciu fizycznemu i psychicznemu, a także potęguje wpływ na integrację społeczną. Zainteresowanie aktywnością osób wykluczonych społecznie jest pozytywnym bodźcem, przyczyniając się do ich powrotu do społeczności. Miejsca takie sprzyjają budowaniu relacji społecznych i są ważnym czynnikiem wzmacniania kapitału społecznego obszaru rewitalizacji. Tworzenie miejsc integracji wpływa na zwiększanie przywiązania mieszkańców do obszaru rewitalizacji i budowaniu tożsamości lokalnej. Przyczynia się również do redukcji zjawisk patologicznych m.in. takich jak problem przestępczości wśród nieletnich oraz uzależnień od alkoholu i innych używek.
PROJEKT 9	
Nazwa projektu	**Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej**
Typ projektu	przestrzenno-funkcjonalny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 2 - sołectwo Koszewnica

Realizowane cele PR	Cel 2. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	W ramach przedmiotowego przedsięwzięcia zaplanowano rozbudowę bazy sportowo – rekreacyjnej. Projekt dotyczy budowy siłowni na świeżym powietrzu, budowy placu zabaw dla najmłodszych oraz budowy boiska sportowego. Projektowana infrastruktura rekreacyjna stanowić będzie atrakcję dla dorosłych i dzieci, wpłynie na urozmaicenie czasu wolnego mieszkańców i zachęci do integracji i prowadzenia zdrowego trybu życia.
Efekty projektu	• wzrost integracji mieszkańców z różnych grup wiekowych, • wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym, • wzrost zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją, • zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców, • wzrost zainteresowania prowadzeniem zdrowego stylu życia, • wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy Kotuń.
Prognozowane produkty	• Liczba stworzonych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej – 3 szt.
Prognozowane rezultaty	• Liczba osób korzystająca ze wspartej infrastruktury – 20 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Protokół zdawczo-odbiorczy • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	PROW 2014-2020 Poddziałanie 7.4 Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury Dofinansowanie na poziomie 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji. Całkowita wartość projekty: 500 000,00 zł
Opis komplementarności z innymi projektami EFS	Projekty społeczne: 2, 6 Realizacja przedmiotowego projektu wpłynie pozytywnie na realizację działań miękkich (EFS) w zakresie aktywizacji i integracji osób starszych oraz wzrostu udziału mieszkańców w życiu publicznym. Zapewnienie dobrego dostępu do bazy sportowo-rekreacyjnej wpłynie na wzrost integracji mieszkańców Gminy z różnych grup wiekowych i pobudzenie zaangażowania w życie publiczne, zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców oraz poprawę stanu zdrowia osób starszych. Uatrakcyjnienie miejsca i rozwój infrastruktury sportowo – rekreacyjnej wpłynie na aktywność mieszkańców i poprawę ich kondycji psychofizycznej i zdrowotnej. Sport bowiem sprzyja dobremu samopoczuciu fizycznemu i psychicznemu, a także potęguje wpływ na integrację społeczną. Zainteresowanie aktywnością osób wykluczonych społecznie jest pozytywnym bodźcem, przyczyniając się do ich powrotu do społeczności. Miejsca takie sprzyjają budowaniu relacji społecznych i są ważnym czynnikiem wzmacniania kapitału społecznego obszaru rewitalizacji. Tworzenie miejsc integracji wpływa na zwiększanie przywiązania mieszkańców do obszaru rewitalizacji i budowaniu tożsamości lokalnej. Przyczynia się również do redukcji zjawisk patologicznych m.in. takich jak problem przestępczości wśród nieletnich oraz uzależnień od alkoholu i innych używek.

PROJEKT 10	
Nazwa projektu	**Rozbudowa i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej**
Typ projektu	przestrzenno-funkcjonalny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny
Realizowane cele PR	Cel 2. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	W ramach przedmiotowego przedsięwzięcia zaplanowano rozbudowę i modernizację bazy sportowo – rekreacyjnej. Projekt dotyczy budowy siłowni na świeżym powietrzu, budowy placu zabaw dla najmłodszych oraz modernizacji istniejącego boiska sportowego. Projektowana infrastruktura rekreacyjna stanowić będzie atrakcję dla dorosłych i dzieci, wpłynie na urozmaicenie czasu wolnego mieszkańców i zachęci do integracji i prowadzenia zdrowego trybu życia.
Efekty projektu	• wzrost integracji mieszkańców z różnych grup wiekowych, • wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym, • wzrost zadowolenia mieszkańców z miejsca, w którym żyją, • zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców, • wzrost zainteresowania prowadzeniem zdrowego stylu życia, • wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy Kotuń.
Prognozowane produkty	• Liczba stworzonych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej – 2 szt. • Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej – 1 szt.
Prognozowane rezultaty	• Liczba osób korzystająca ze wspartej infrastruktury – 20 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Protokół zdawczo-odbiorczy, • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	PROW 2014-2020 Poddziałanie 7.4 Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury Dofinansowanie na poziomie 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji. Całkowita wartość projekty: 500 000,00 zł
Opis komplementarności z innymi projektami EFS	Projekty społeczne: 7 Realizacja przedmiotowego projektu wpłynie pozytywnie na realizację działań miękkich (EFS) w zakresie wzrostu udziału mieszkańców w życiu publicznym. Zapewnienie dobrego dostępu do bazy sportowo-rekreacyjnej wpłynie na wzrost integracji mieszkańców Gminy z różnych grup wiekowych i pobudzenie zaangażowania w życie publiczne, zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców oraz poprawę stanu zdrowia

	osób starszych. Uatrakcyjnienie miejsca i rozwój infrastruktury sportowo - rekreacyjnej wpłynie na aktywność mieszkańców i poprawę ich kondycji psychofizycznej i zdrowotnej. Sport bowiem sprzyja dobremu samopoczuciu fizycznemu i psychicznemu, a także potęguje wpływ na integrację społeczną. Zainteresowanie aktywnością osób wykluczonych społecznie jest pozytywnym bodźcem, przyczyniając się do ich powrotu do społeczności. Miejsca takie sprzyjają budowaniu relacji społecznych i są ważnym czynnikiem wzmacniania kapitału społecznego obszaru rewitalizacji. Tworzenie miejsc integracji wpływa na zwiększanie przywiązania mieszkańców do obszaru rewitalizacji i budowaniu tożsamości lokalnej. Przyczynia się również do redukcji zjawisk patologicznych m.in. takich jak problem przestępczości wśród nieletnich oraz uzależnień od alkoholu i innych używek.
PROJEKT 11	
Nazwa projektu	**Termomodernizacja i doposażenie budynku świetlicy wiejskiej w Cisie-Zagrudziu**
Typ projektu	techniczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie
Realizowane cele PR	Cel 2. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	W celu kompleksowego wdrożenia projektów związanych z aktywizacją społeczną oraz zapobieganiem i minimalizacją wykluczenia społecznego, niezbędne jest odpowiednie dostosowanie miejsc spotkań dla mieszkańców. W ramach przedmiotowego projektu planuje się przeprowadzenie termomodernizacji świetlicy wiejskiej znajdującej się na terenie rewitalizowanego sołectwa. Miejsce to będzie pełnić funkcje kulturalne oraz edukacyjne. Prace będą polegały na: przeprowadzeniu remontów i robót termoizolacyjnych, zakupie wyposażenia (sprzęt edukacyjny, informatyczny, audio-wizualny), zagospodarowaniu terenu wokół budynku. Przeprowadzone działania umożliwią prowadzenie w obiekcie działań miękkich (EFS).
Efekty projektu	• ograniczenie skali negatywnych zjawisk społecznych poprzez uczestnictwo mieszkańców w organizowanych zajęciach, • ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów zdegradowanych, • poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, • poprawa jakości środowiska przyrodniczego, głównie powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, • poprawa funkcjonalności modernizowanych budynków, • poprawa estetyki Gminy, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu mieszkańców Gminy.
Prognozowane produkty	• Liczba budynków poddanych działaniom termomodernizacyjnym – 1 szt.
Prognozowane rezultaty	• Zmniejszenie zużycia energii o 20% w stosunku do aktualnego
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Protokół zdawczo-odbiorczy

	• Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 4.2 Efektywność energetyczna lub Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych – 80% kosztów kwalifikowanych Wkład własny Gminy – 20% kosztów kwalifikowanych Całkowita wartość projektu: 900 000,00 zł
Opis komplementarności z innymi projektami EFS	Projekty społeczne główne: nr 1, 3 i 5 Projekt jest komplementarny względem projektów z EFS. Zaplanowane projekty miękkie odbywać się będą w świetlicy wiejskiej. Odnowiony budynek stanie się odpowiednim miejscem integrującym lokalną społeczność, poprzez prowadzoną w niej działalność wpływającą na niwelację problemów zdiagnozowanych na tym terenie dla różnych grup społecznych. Odpowiednie doposażenie i stworzenie dogodnych warunków prowadzenia zajęć w ramach projektu jest niezbędne do efektywnego przeprowadzenia zaplanowanych projektów miękkich, ukierunkowanych na integracją, aktywizację społeczno-gospodarczą mieszkańców, którzy chętniej zgłaszają swoje uczestnictwo w tego typu przedsięwzięciach, gdy warunki ku temu są znacznie bardziej komfortowe. Ponadto, w ramach prowadzonych zajęć z EFS, organizowane będą pogadanki dotyczące edukacji ekologicznej, mające na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego obszaru (problem niskiej emisji). Brak odpowiedniej termoizolacji budynków użyteczności publicznej podwyższa koszty ich ogrzewania i utrzymania, obniża efektywność pracy pracowników oraz wszystkich użytkowników obiektów. Na podstawie przeprowadzonych wielorakich badań naukowych stwierdzono, iż nieutrzymanie wymaganego komfortu cieplnego, znaczne stężenie zanieczyszczeń w powietrzu, nieodpowiednia cyrkulacja powietrza oraz zbyt duża zawartość wilgoci w powietrzu pomieszczeń, jest powodem ogólnie złego samopoczucia, bólów i zawrotów głowy, zmęczenia i rozdrażnienia, problemów z koncentracją, podrażnienia błon śluzowych nosa, gardła, skóry, uczuleń i chorób dróg oddechowych. W związku z zaplanowanymi działaniami społecznymi (organizacja spotkań, kursów aktywizujących itp.) niezbędne jest stworzenie odpowiednich warunków dla uczestnictwa mieszkańców. Działanie to jest niezbędne również do eliminacji zjawiska kryzysowego w zakresie niskiej emisji występującej na terenie obszaru rewitalizowanego. Projekt zwiększy atrakcyjność obszaru pod względem osiedleńczym, rekreacyjnym oraz inwestycyjnym, co stanowi motor rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy oraz poprawi jej pozycję na tle powiatu i województwa.
PROJEKT 12	
Nazwa projektu	**Termomodernizacja i doposażenie budynku świetlicy wiejskiej w Koszewnicy**
Typ projektu	techniczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 2 - sołectwo Koszewnica
Realizowane cele PR	Cel 2. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	W celu kompleksowego wdrożenia projektów związanych z aktywizacją społeczną oraz zapobieganiem i minimalizacją wykluczenia społecznego, niezbędne jest odpowiednie dostosowanie miejsc spotkań dla mieszkańców. W ramach przedmiotowego projektu planuje się przeprowadzenie termomodernizacji świetlicy wiejskiej znajdującej się na terenie rewitalizowanego sołectwa. Miejsce to będzie pełnić funkcje kulturalne oraz edukacyjne. Prace będą polegały na: przeprowadzeniu remontów i robót termoizolacyjnych, zakupie wyposażenia (sprzęt edukacyjny, informatyczny, audio-wizualny), zagospodarowaniu terenu wokół budynku. Przeprowadzone działania umożliwią prowadzenie w

	obiekcie działań miękkich (EFS).
Efekty projektu	• ograniczenie skali negatywnych zjawisk społecznych poprzez uczestnictwo mieszkańców w organizowanych zajęciach, • ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów zdegradowanych, • poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, • poprawa jakości środowiska przyrodniczego, głównie powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, • poprawa funkcjonalności modernizowanych budynków, • poprawa estetyki Gminy, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu mieszkańców Gminy.
Prognozowane produkty	• Liczba budynków poddanych działaniom termomodernizacyjnym – 1 szt.
Prognozowane rezultaty	• Zmniejszenie zużycia energii o 20% w stosunku do aktualnego
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Protokół zdawczo-odbiorczy • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 4.2 Efektywność energetyczna lub Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych – 80% kosztów kwalifikowanych Wkład własny Gminy – 20% kosztów kwalifikowanych Całkowita wartość projektu: 600 000,00 zł
Opis komplementarności z innymi projektami EFS	Projekty społeczne główne: nr 2 i 6 Projekt jest komplementarny względem projektów z EFS. Zaplanowane projekty miękkie odbywać się będą w świetlicy wiejskiej. Odnowiony budynek stanie się odpowiednim miejscem integrującym lokalną społeczność, poprzez prowadzoną w niej działalność wpływającą na niwelację problemów zdiagnozowanych na tym terenie dla różnych grup społecznych. Odpowiednie doposażenie i stworzenie dogodnych warunków prowadzenia zajęć w ramach projektu jest niezbędne do efektywnego przeprowadzenia zaplanowanych projektów miękkich, ukierunkowanych na integracją, aktywizację społeczno-gospodarczą mieszkańców, którzy chętniej zgłaszają swoje uczestnictwo w tego typu przedsięwzięciach, gdy warunki ku temu są znacznie bardziej komfortowe. Ponadto, w ramach prowadzonych zajęć z EFS, organizowane będą pogadanki dotyczące edukacji ekologicznej, mające na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego obszaru (problem niskiej emisji). Brak odpowiedniej termoizolacji budynków użyteczności publicznej podwyższa koszty ich ogrzewania i utrzymania, obniża efektywność pracy pracowników oraz wszystkich użytkowników obiektów. Na podstawie przeprowadzonych wielorakich badań naukowych stwierdzono, iż nieutrzymanie wymaganego komfortu cieplnego, znaczne stężenie zanieczyszczeń w powietrzu, nieodpowiednia cyrkulacja powietrza oraz zbyt duża zawartość wilgoci w powietrzu pomieszczeń, jest powodem ogólnie złego samopoczucia, bólów i zawrotów głowy, zmęczenia i rozdrażnienia, problemów z koncentracją, podrażnienia błon śluzowych nosa, gardła, skóry, uczuleń i chorób dróg oddechowych. W związku z zaplanowanymi działaniami społecznymi (organizacja spotkań, kursów aktywizujących itp.) niezbędne jest stworzenie odpowiednich warunków dla uczestnictwa mieszkańców. Działanie to jest niezbędne również do eliminacji zjawiska kryzysowego w zakresie niskiej emisji występującej na terenie obszaru rewitalizowanego. Projekt zwiększy atrakcyjność obszaru pod względem osiedleńczym, rekreacyjnym oraz inwestycyjnym, co stanowi motor rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy oraz poprawi jej pozycję na tle powiatu i województwa.

PROJEKT 13	
Nazwa projektu	**Termomodernizacja i doposażenie budynku świetlicy wiejskiej w Żeliszewie Podkościelnym**
Typ projektu	techniczny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny
Realizowane cele PR	Cel 2. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	W celu kompleksowego wdrożenia projektów związanych z aktywizacją społeczną oraz zapobieganiem i minimalizacją wykluczenia społecznego, niezbędne jest odpowiednie dostosowanie miejsc spotkań dla mieszkańców. W ramach przedmiotowego projektu planuje się przeprowadzenie termomodernizacji świetlicy wiejskiej znajdującej się na terenie rewitalizowanego sołectwa. Miejsce to będzie pełnić funkcje kulturalne oraz edukacyjne. Prace będą polegały na: przeprowadzeniu remontów i robót termoizolacyjnych, zakupie wyposażenia (sprzęt edukacyjny, informatyczny, audio-wizualny), zagospodarowaniu terenu wokół budynku. Przeprowadzone działania umożliwią prowadzenie w obiekcie działań miękkich (EFS).
Efekty projektu	• ograniczenie skali negatywnych zjawisk społecznych poprzez uczestnictwo mieszkańców w organizowanych zajęciach, • ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów zdegradowanych, • poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, • poprawa jakości środowiska przyrodniczego, głównie powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, • poprawa funkcjonalności modernizowanych budynków, • poprawa estetyki Gminy, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu mieszkańców Gminy.
Prognozowane produkty	• Liczba budynków poddanych działaniom termomodernizacyjnym – 1 szt.
Prognozowane rezultaty	• Zmniejszenie zużycia energii o 20% w stosunku do aktualnego
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Protokół zdawczo-odbiorczy • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	RPO WM, Działanie 4.2 Efektywność energetyczna lub Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych – 80% kosztów kwalifikowanych Wkład własny Gminy – 20% kosztów kwalifikowanych Całkowita wartość projektu: 800 000,00 zł
Opis komplementarności z innymi projektami EFS	Projekty społeczne główne: nr 4 i 7 Projekt jest komplementarny względem projektów z EFS. Zaplanowane projekty miękkie odbywać się będą w świetlicy wiejskiej. Odnowiony

	budynek stanie się odpowiednim miejscem integrującym lokalną społeczność, poprzez prowadzoną w niej działalność wpływającą na niwelację problemów zdiagnozowanych na tym terenie dla różnych grup społecznych. Odpowiednie doposażenie i stworzenie dogodnych warunków prowadzenia zajęć w ramach projektu jest niezbędne do efektywnego przeprowadzenia zaplanowanych projektów miękkich, ukierunkowanych na integracją, aktywizację społeczno-gospodarczą mieszkańców, którzy chętniej zgłaszają swoje uczestnictwo w tego typu przedsięwzięciach, gdy warunki ku temu są znacznie bardziej komfortowe. Ponadto, w ramach prowadzonych zajęć z EFS, organizowane będą pogadanki dotyczące edukacji ekologicznej, mające na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego obszaru (problem niskiej emisji). Brak odpowiedniej termoizolacji budynków użyteczności publicznej podwyższa koszty ich ogrzewania i utrzymania, obniża efektywność pracy pracowników oraz wszystkich użytkowników obiektów. Na podstawie przeprowadzonych wielorakich badań naukowych stwierdzono, iż nieutrzymanie wymaganego komfortu cieplnego, znaczne stężenie zanieczyszczeń w powietrzu, nieodpowiednia cyrkulacja powietrza oraz zbyt duża zawartość wilgoci w powietrzu pomieszczeń, jest powodem ogólnie złego samopoczucia, bólów i zawrotów głowy, zmęczenia i rozdrażnienia, problemów z koncentracją, podrażnienia błon śluzowych nosa, gardła, skóry, uczuleń i chorób dróg oddechowych. W związku z zaplanowanymi działaniami społecznymi (organizacja spotkań, kursów aktywizujących itp.) niezbędne jest stworzenie odpowiednich warunków dla uczestnictwa mieszkańców. Działanie to jest niezbędne również do eliminacji zjawiska kryzysowego w zakresie niskiej emisji występującej na terenie obszaru rewitalizowanego. Projekt zwiększy atrakcyjność obszaru pod względem osiedleńczym, rekreacyjnym oraz inwestycyjnym, co stanowi motor rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy oraz poprawi jej pozycję na tle powiatu i województwa.

Tabela 23. Projekty rewitalizacyjne uzupełniające zaplanowane do realizacji na terenie Gminy Kotuń

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE	
PROJEKT 1	
Nazwa projektu	**Zastąpienie szamb przydomowymi oczyszczalniami ścieków**
Typ projektu	funkcjonalno-przestrzenny
Miejsce realizacji projektu	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie, Podobszar 2 – sołectwo Koszewnica, Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny
Realizowane cele PR	Cel 2. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Opis projektu/zakres realizowanych zadań	W ramach przedsięwzięcia zaplanowano likwidację dotychczas istniejących zbiorników na nieczystości ciekłe (szamb) na przydomowe oczyszczalnie ścieków w celu poprawy stanu sanitarnego obszaru.
Efekty projektu	• Poprawa stanu sanitarnego Gminy Kotuń, w zakresie jakości gleb oraz wód powierzchniowych i podziemnych, • Wzrost jakości życia mieszkańców, • Poprawa estetyki Gminy, • Wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy.

Prognozowane produkty	• Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków – 150 szt.
Prognozowane rezultaty	• Liczba osób korzystających z nowej infrastruktury – 450 os.
Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	• Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu • Protokół zdawczo-odbiorczy • Raport z realizacji projektu
Źródła finansowania i szacowana wartość projektu (zł)	PROW 2014-2020 Poddziałanie 7.2 Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii Dofinansowanie na poziomie 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji. Całkowity koszt projektu: 2 16 000,00 zł
Opis komplementarności z EFS	Projekty społeczne główne: 1, 2, 5, 6, 7 Realizacja przedmiotowego projektu wpłynie pozytywnie na stan zdrowia najbardziej wrażliwych mieszkańców Gminy, a więc osób najmłodszych i najstarszych. Ponadto, wpłynie na poprawę jakości środowiska przyrodniczego Gminy Kotuń, głównie w zakresie jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego wpłynie z kolei na poprawę estetyki Gminy oraz wzrost jej atrakcyjności osiedleńczej. Dobry stan sanitarny Gminy jest niezbędny w celu zapewnienia godnych warunków życia dla mieszkańców Gminy i gwarantuje mieszkańcom dobry stan zdrowia. Realizacja projektu jest także konsekwencją zaplanowanych działań w zakresie zwiększania świadomości ekologicznej mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji

Program Rewitalizacji (PR) dla Gminy Kotuń łączy ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne oraz techniczne. W związku z tym, w sposób kompleksowy przyczynia się do rozwiązania istniejących problemów na wyznaczonym terenie zdegradowanym. Powyższe sfery są wzajemnie ze sobą powiązane i uzupełniają się. Program jest nastawiony na realizację głównie projektów „miękkich", jednakże dla dopełnia części z tych działań planuje się przeprowadzenie również projektów „twardych". Powyższe działania spełniają ideę projektów zintegrowanych.

Przedsięwzięcia uwzględnione w poprzednim rozdziale związane z organizacją zajęć integracyjnych dla osób starszych, zajęć aktywizujących dla osób bezrobotnych oraz zajęć związanych z pobudzeniem poziomu zaangażowania mieszkańców w życie publiczne, ukierunkowane są na realizację zadań miękkich, które wpływają na ograniczenie lub likwidację zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji problemów społeczno-gospodarczych. Projekty z zakresu rozbudowy bazy sportowo-rekreacyjnej oraz projekty uzupełniające dotyczące rozbudowy/modernizacji infrastruktury drogowej i budynków użyteczności publicznej są zbiorem projektów infrastrukturalnych, które przyczyniają się do skutecznej realizacji celów społecznych. Stanowią one swoiste narzędzie do niwelowania negatywnych zjawisk społecznych. Zintegrowane, połączone działania społeczne i infrastrukturalne wpływają na zachęcenie mieszkańców do uczestnictwa w projektach miękkich i kompleksowe rozwiązanie problemów. Przystosowanie budynków użyteczności publicznej i ich doposażenie w odpowiedni sprzęt i materiały dla organizacji spotkań w ramach realizowanych projektów miękkich stanowią część projektów zintegrowanych. Ponadto, zapewnienie dobrego dostępu do tych miejsc, wpłynie również na efektywniejsze uczestnictwo osób w realizacji projektu. Utworzenie miejsc rekreacji na terenie sołectw, wpłynie na podniesienie atrakcyjności przestrzeni, w której również będą realizowane przedsięwzięcia na rzecz rewitalizacji społecznej. Sport sprzyja dobremu samopoczuciu fizycznemu i psychicznemu, a także pobudza integrację społeczną. Zainteresowanie aktywnością fizyczną osób wykluczonych społecznie wpłynie pozytywnie na ich powrót do społeczności. Miejsca sportu i rekreacji sprzyjają budowaniu relacji społecznych i są ważnym czynnikiem wzmacniania kapitału społecznego obszaru rewitalizacji. Tworzenie miejsc integracji społecznej będzie też wpływać na zwiększanie przywiązania mieszkańców do obszaru rewitalizacji i budowaniu tożsamości lokalnej oraz przyczyni się organizacji do redukcji zjawisk patologicznych m.in. takich jak problem przestępczości wśród nieletnich.

Konkretne programy operacyjne oraz działania i poddziałania, w ramach których przewidziano do realizacji poszczególne przedsięwzięcia zostały przedstawione w Rozdziale 9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Reasumując, przewidziane do realizacji projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach ze sfery społecznej, tzw. działaniach miękkich, ukierunkowanych głównie na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Ich dopełnieniem będzie realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomogą wykonanie działań miękkich i wpłyną na skuteczność ich działań. Inwestycje w infrastrukturę zaplanowane w dokumencie będą stanowiły narzędzie do zmian społeczno-gospodarczych na obszarach rewitalizowanych, a nie ich główny cel.

Komplementarność przestrzenna, problemowa, proceduralno-instytucjonalna, międzyokresowa oraz źródeł finansowania, pozwoli na efektywne oddziaływanie na wyznaczone obszary kryzysowe oraz poprzez efekt synergiczny wpłynie także na rozwój i poprawę warunków życiowych mieszkańców całej Gminy Kotuń.

W celu kompleksowego wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego w dokumencie zaplanowano projekty główne i projekty uzupełniające. Priorytetem dla Gminy jest realizacja projektów głównych, które w największym stopniu, przyczynią się do poprawy sytuacji mieszkańców obszaru rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

W *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* uwzględnione zostały projekty, które realizowane będą realizowane na obszarze rewitalizacji, jednak zasięg ich oddziaływania wykracza poza jego granice. Projekty przeprowadzone na terenie sołectw: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica oraz Żeliszew Podkościelny, wywrą także wpływ na mieszkańców pozostałych części Gminy, m.in. wynika to ze specyfiki obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznych poddanych odnowie i modernizacji. Wynikają one z występującego tzw. efektu synergii pomiędzy poszczególnymi działaniami. Zagospodarowanie terenów sołectw, umożliwi i stworzy dla mieszkańców miejsca, gdzie aktywne spędzanie czasu wolnego przez wszystkich jego mieszkańców, ale też mieszkańców całej Gminy, co korzystnie wpłynie na jakość ich życia, włączenie i integrację społeczną, a także na ich zdrowie. Skutek w postaci włączenia i integracji społecznej przyniosą również działania obejmujące zajęcia, kursy i szkolenia dla różnych grup społecznych i wiekowych.
Zaplanowane projekty wzajemnie dopełniają się pod względem przestrzennym, nie powodując przenoszenia problemów na inne tereny. Ponadto, w wyniku ciągłej analizy następstw podejmowanych decyzji dla polityki przestrzennej Gminy i monitoringu

okresowego, realizacja założeń Programu nie prowadzi do niepożądanych efektów. Zaplanowane uzupełniające projekty rewitalizacyjne spowodują wzmocnienie efektów osiągniętych w wyniku realizacji głównych projektów rewitalizacyjnych i tym samym spowodują tzw. efekt synergii. Należy ponadto zaznaczyć, iż realizacja zaplanowanych zadań zapewni efektywne oddziaływanie na cały obszar dotknięty kryzysem, nie tylko w pojedynczych miejscach.

Planowane do realizacji projekty na terenie Gminy, które będą realizowane poza granicami obszaru rewitalizowanego, ale będą miały na niego pośredni lub bezpośredni wpływ to m.in.: budowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej. Inwestycje te wpłyną na polepszenie stanu nawierzchni dróg na terenie Gminy oraz polepszenie dostępności komunikacyjnej do wybranych miejscowości, a także zapewnią wzrost bezpieczeństwa mieszkańcom Gminy. Ponadto wpłyną na nowe miejsca pracy i zorganizowanie rynku zbytu.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

W *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* zaplanowano realizację projektów dopełniających się wzajemnie tematycznie, co spowoduje, że w sposób kompleksowy zostaną rozwiązane przyczyny kryzysu występujące na danym obszarze. Działania w zakresie rewitalizacji, powiązane są również ze strategicznymi decyzjami Gminy.

Komplementarność problemowa opierać się będzie na:

- wzajemnym dopełnianiu się działań sektorowych (dopełnienie programów, inwestycji służącym celom społecznym);
- parametryzacji pożądanego stanu, do którego osiągnięcia prowadzi realizacja programu (wskaźniki rezultatu);
- ocenie spójności działań z efektami analiz na obszarze województwa (monitorowanie i ocena wpływu rewitalizacji na wskaźniki regionalne).

Działania infrastrukturalne powiązane zostały z zadaniami o charakterze społeczno-gospodarczym. Przewidziane do realizacji projekty wpływają w sposób kompleksowy na aspekty w sferze społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej. Realizacja przedsięwzięć służy dodatkowo poprawie jakości środowiska i życia mieszkańców. Przedmiotowy Program jest również komplementarny do dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym oraz jest powiązany ze strategicznymi decyzjami Gminy w innych dziedzinach.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Struktura i system zarządzania *Programem Rewitalizacji dla Gminy Kotuń,* pozwala na efektywne współdziałanie ze sobą różnych instytucji, co wpływa na skuteczniejsze rozwiązanie występujących na tym terenie negatywnych zjawisk i zagrożeń.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna opierać się będzie na:

- efektywnym systemie zarządzania rewitalizacją (w oparciu o system terytorialny);
- spójności działań proceduralnych (monitorowanie, czy proceduralność działań nie wpływa na ich skuteczność);
- wypracowaniu trwałych standardów.

Osobami odpowiedzialnymi za monitorowanie oraz koordynowanie działań określonych w *Programie Rewitalizacji*, a także za sprawozdawczość i ocenę, będą pracownicy Urzędu Gminy w Kotuniu oraz jednostek organizacyjnych Gminy, posiadający wiedzę i doświadczenie w zakresie zagadnień istotnych z punktu widzenia rewitalizacji. Poszczególne zadania będą wykonywane przez pracowników Urzędu Gminy zgodnie z ich kompetencjami i zakresem obowiązków określonym w Regulaminie Organizacyjnym. System zarządzania Programem Rewitalizacji przez Gminę Kotuń odbywać się będzie zgodnie ze schematem organizacyjnym, który został przedstawiony w Rozdziale 13. System realizacji (wdrażania) Programu Rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń w części swoich działań jest uzupełnieniem przedsięwzięć realizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013. W związku z tym, nawiązuje do zachowania ciągłości programowej. Doświadczenie z poprzedniego okresu finansowania wpłynęło na wsparcie planowanych projektów w ramach obecnej perspektywie finansowej.

Komplementarność międzyokresowa opierać się będzie na:

- analizie dotychczasowych działań Gminy, ocenie skuteczności osiągnięć, efektywności;
- wykorzystaniu wniosków z dotychczasowych działań ewaluacyjnych.

W poniższej tabeli zaprezentowano szczegółową listę projektów komplementarnych, zrealizowanych na terenie Gminy Kotuń zrealizowanych w perspektywie finansowej 2007-2013.

Tabela 24. Projekty komplementarne zrealizowane w perspektywie finansowej 2007-2013

Lp.	Beneficjent	Program, priorytet, działanie, poddziałanie	Nazwa projektu	Całkowita wartość projektu (PLN)	Kwota dofinansowania (PLN)
1	Gmina Kotuń	RPO WM 2007-2013, EFRR, Działanie 7.2. Infrastruktura służąca edukacji	Dokończenie budowy Gimnazjum Publicznego w Kotuniu	4 234 970.73 zł	3 598 808.31 zł
2	Gmina Kotuń	RPO WM 2007-2013, EFRR, Działanie 3.1. Infrastruktura drogowa	Poprawa stanu układu komunikacyjnego Gminy Kotuń poprzez modernizację i budowę dróg w Cisiu-Zagrudziu, Broszkowie, Grężowie oraz Kotuniu	1 800 821.46 zł	1 303 363.90 zł
3	Gmina Kotuń	RPO WM 2007-2013, EFRR, Działanie 4.1. Gospodarka wodno-ściekowa	Rozbudowa systemu dostarczania wody w gminie Kotuń	2 160 862.13 zł	631 685.13 zł
4	Gmina Kotuń	RPO WM 2007-2013, EFRR, Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	W gminie Kotuń najważniejszy jest START.	169 560.00 zł	144 126.00 zł

Źródło: http://www.mapadotacji.gov.pl/

Reasumując, wiele przedsięwzięć realizowanych na terenie Gminy Kotuń w latach 2007-2013 ma swoją kontynuację tematyczną w okresie 2014-2020. Ponadto, powyższe projekty są komplementarne z projektami zaplanowanymi w ramach *Programu Rewitalizacji* pod względem:

- przedmiotowym - przyczyniają się do skuteczniejszej i efektywniejszej realizacji zadań własnych Gminy i jej jednostek organizacyjnych;
- geograficznym - realizowane były, są i będą na terenie Gminy;
- funkcjonalnym - przyczyniają się do poprawy życia społecznego mieszkańców oraz jakości infrastruktury technicznej na terenie Gminy, zwiększenia komfortu zamieszkania oraz poprawy skuteczności zarządzania Gminy Kotuń w zakresie wykorzystania środków pozabudżetowych.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych będą środki pochodzące z funduszy unijnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierać się będą na uzupełnianiu i łączeniu wsparcia środków pochodzących z EFRR, EFS i FS. Ponadto projekty uzupełniane będą wkładem własnym – publicznym i prywatnym oraz innymi środkami zewnętrznymi. Dzięki zapewnieniu komplementarności z zakresu źródeł finansowania uzyskane zostaną korzystniejsze efekty dla obszarów podlegających rewitalizacji.

Komplementarność źródeł finansowania opierać się będzie na:

- uzupełnianiu i łączeniu form wsparcia (EFRR, EFS, FS, publicznych środków krajowych);
- tworzeniu warunków do włączenie środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji.

Dokładne wskazanie źródeł finansowania i szacunkowa wartość projektów została przedstawiona w rozdziale 9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne i Rozdziale 12. Szacunkowe ramy finansowe, w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/ przedsięwzięć wraz ze wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych.

11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Jednym z istotnych aspektów prac nad *Programem Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* i planowania działań rewitalizacyjnych była partycypacja społeczna. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji (art. 5), partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz pracach Komitetu Rewitalizacji (jeżeli został powołany). Polega ona na realizacji wśród interesariuszy następujących działań, tj.:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenia do spójności planowanych z nimi działań,
- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, skierowanych do interesariuszy (o zasadach, celach, istotnie prowadzenia rewitalizacji oraz jej przebiegu),
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,

- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowywaniu i realizacji Programów Rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Rewitalizacja jest procesem, który bezpośrednio skierowany jest do społeczeństwa lokalnego, gdyż w wyniku nasilenia na danym obszarze negatywnych zjawisk, część mieszkańców może być wykluczona z życia społecznego Gminy.

W związku z tym, zaplanowane działania rewitalizacyjne mają również na celu pobudzenie lokalnej społeczności oraz aktywne zaangażowanie mieszkańców Gminy i pozostałych interesariuszy w tworzenie i realizację Programu Rewitalizacji, który uwzględnia w swoich założeniach istotne dla tych grup elementy. Współdziałanie jednostki samorządu terytorialnego z interesariuszami przy podejmowaniu istotnych decyzji jest niezwykle ważne dla efektywności wdrażanych założeń.

UDZIAŁ INTERESARIUSZY PODCZAS TWORZENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Podczas opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023* przeprowadzono dwa spotkania konsultacyjne z mieszkańcami oraz ankietyzację, aby zapewnić im aktywny udział w przygotowaniu dokumentu oraz poznać ich oczekiwania wobec procesu rewitalizacji. Propozycje i argumenty mieszkańców wysunięte podczas dyskusji oraz analiza uzupełnionych ankiet, były kluczowym aspektem branym pod uwagę podczas podejmowania decyzji o wyborze obszaru rewitalizacji oraz projektów rewitalizacyjnych na terenie Gminy Kotuń.

Ponadto, pracownicy Urzędu Gminy w Kotuniu publikowali ogłoszenia i komunikaty na stronie internetowej Gminy i tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy, dotyczące postępów prac nad przygotowaniem dokumentu.

Konsultacje społeczne są metodą partycypacji społecznej, które jest narzędziem popularnym, nieskomplikowanym i dążącym do bezpośredniego włączenia i zaangażowania całej społeczności lokalnej oraz pozostałych interesariuszy w proces rewitalizacji. Narzędzie to stanowi podstawę do przygotowania skutecznego *Programu Rewitalizacji*. Spotkania konsultacyjne pozwoliły na wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a przeprowadzona w następnym etapie ankietyzacja oraz dyskusja, dostarczyła konkretnych sugestii do określenia obszaru zdegradowanego. Wspólna analiza potencjalnych możliwości

rozwojowych i zgłoszone propozycje projektowe przyczyniły się do efektywnej realizacji Programu. Przeprowadzone konsultacje zapewniły:

- dostarczenie mieszkańcom pełnej wiedzy o charakterze planowanych działań;
- wzrost społecznej aktywności i zaangażowania mieszkańców w przygotowanie i realizację lokalnego programu rewitalizacji;
- rozpoznanie problemów i potrzeb mieszkańców;
- pozyskanie opinii i uwag mieszkańców na temat Programu Rewitalizacji.

Konsultacje społeczne stanowią proces dialogu między interesariuszami, który pozwala na podjęcie przez gminę optymalnych decyzji w sprawach publicznych. Aktywne zaangażowanie interesariuszy oferuje możliwość ich identyfikacji z gminą i znalezienie rozwiązań projektowych zadowalających wszystkich uczestników. Partycypacja społeczna jest fundamentem działań rewitalizacyjnych na wszystkich jej etapach tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja.

PROCES KONSULTACJI SPOŁECZNYCH W RAMACH *PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY KOTUŃ NA LATA 2017-2023*

W ramach procesu partycypacji społecznej na terenie Gminy Kotuń odbyły się 2 spotkania konsultacyjne. Miały one miejsce w Urzędzie Gminy w Kotuniu. Pierwsze spotkanie pozwoliło na przedstawienie i wyjaśnienie istoty rewitalizacji. Spotkanie przeprowadzone zostało w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści. Aby zachęcić mieszkańców do aktywnego udziału, została również przygotowana wizualizacja sporządzona w języku niespecjalistycznym z wykorzystaniem różnorodnych form graficznych. Po wyjaśnieniu istoty rewitalizacji i przedstawieniu podstawowych pojęć w tym zakresie, została przeprowadzona debata. Miała ona na celu ustalenie problemów jakie występują na terenie Gminy i które według mieszkańców obszary powinny zostać uznane jako zdegradowane, a następnie wytypowane do rewitalizacji. Tematem następnego spotkania było jeszcze bardziej dogłębne poznanie problemów i potrzeb mieszkańców zdegradowanych terenów Gminy.
W spotkaniach udział wzięli pracownicy Urzędu Gminy, mieszkańcy, lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele wspólnot itp. Informacje o konsultacjach zamieszczane były na stronie internetowej Gminy oraz w Urzędzie Gminy na tablicy ogłoszeń. Przeprowadzone konsultacje dały podstawę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji i określenia jego priorytetowych działań oraz najbardziej oczekiwanych efektów.
Przebieg konsultacji miał na celu:

- analizę stanu obecnego i problemów społeczno-gospodarczych;
- analizę zamierzeń rewitalizacyjnych;

- dyskusję nad zadaniami i potrzebami interesariuszy w obrębie obszarów rewitalizacyjnych.

BADANIE ANKIETOWE

W trakcie prac nad opracowaniem ***Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023*** przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy za pośrednictwem ankiet, które składały się z pytań zamkniętych i pytań otwartych.
Celem ankiety było zdiagnozowanie występujących na terenie Gminy problemów oraz wskazanie kierunków działań prowadzących do ich ograniczenia i niwelacji z punktu widzenia mieszkańców. W badaniu ankietowym udział wzięło 51 mieszkańców Gminy Kotuń. Próba ta jest reprezentatywna, gdyż jest to zbiorowość lokalna, która jest bezpośrednio związana z działaniami Gminy w zakresie rewitalizacji. Cechy wybranej próby ściśle odzwierciedlają te same zagregowane cechy populacji i były związane z głównym celem badań. Grupa respondentów została dobrana za pomocą doboru losowego, wg schematu bezzwrotnego. Każda zainteresowana jednostka mogła uczestniczyć w badaniu tylko raz. Wyniki przeprowadzonej ankietyzacji zostały przedstawione w Rozdziale 4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.

Projekt ***PR dla Gminy Kotuń*** został poddany konsultacjom społecznym w celu zebrania uwag i opinii od mieszkańców Gminy, o których informacja umieszczona została również na stronie internetowej Gminy. Zgłoszone spostrzeżenia zostały uwzględnione w ***Programie,*** a następnie została przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu (dokument został zaopiniowany przez Wojewódzkiego Państwowego Inspektora Sanitarnego w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie).

Zgodnie z powyższym należy podkreślić, że interesariusze w ramach ankietyzacji, spotkań i wyłożenia dokumentu do wglądu publicznego mieli możliwość wskazania problemów jakie występują na terenie Gminy Kotuń. Ponadto mieszkańcy odnieśli się do propozycji działań jakie zaplanowano w ramach Programu Rewitalizacji, by dany obszar wyprowadzić ze stanu kryzysowego oraz przedstawili propozycje własnych przedsięwzięć, które zostały uwzględnione w przedmiotowym dokumencie. Zorganizowane spotkania pozwoliły na wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a dyskusja na temat problemów jakie występują na terenie Gminy oraz przewidzianych do realizacji zadań, dostarczyła konkretnych sugestii od społeczności i organizacji, zawartych następnie w Programie Rewitalizacji.
Wspólna analiza możliwości rozwojowych i zgłoszone projekty przyczynią się niewątpliwie do pełnej realizacji Programu Rewitalizacji.

WŁĄCZENIE INTERESARIUSZY W PROCES WDRAŻANIA I MONITOROWANIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Ze względu na planowane przedsięwzięcia, katalog interesariuszy jest szeroki i otwarty. Głównym sposobem włączenia interesariuszy w proces wdrażania rewitalizacji będzie ich aktywny udział w przewidzianych do realizacji działaniach. Interesariusze Programu Rewitalizacji będą wdrażali i monitorowali działania dotyczące aktywizacji społecznej, likwidacji negatywnych zjawisk społecznych, działań o charakterze środowiskowym, co pozwoli na pełną realizację założeń Programu Rewitalizacji. Poniżej przedstawiono głównych interesariuszy rewitalizacji i ich zadania wynikające z procesu wdrażania Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń.

Program Rewitalizacji tworzony jest we współpracy z lokalnymi partnerami do których m.in. należą: mieszkańcy obszaru, przedsiębiorcy organizacje pozarządowe, wspólnoty, kościoły itp. Będą oni mogli na bieżąc zgłaszać swoje problemy oraz propozycje do ujęcia w Programie Rewitalizacji w sposób przedstawiony w Rozdziale 13. System zarządzania realizacją Programu Rewitalizacji. W związku z tym, będą brali udział w pracach nad aktualizacją dokumentu.

- **Gmina Kotuń** – odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania Programu Rewitalizacji. To główny podmiot inicjujący proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzający uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań w wymiarze społecznym, przestrzenno – funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Ponadto, tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy. W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji. Do głównych zadań Gminy należy zaliczyć:
  - inicjowanie projektów rewitalizacji, zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami,
  - pozyskiwanie i rozliczanie środków finansowych, w szczególności na projekty, w których Gmina będzie beneficjentem,
  - angażowanie publicznych środków budżetowych w proces rewitalizacji,
  - komunikowanie oraz konsultowanie planów i zamierzeń ze społecznością lokalną,
  - monitorowanie zapotrzebowania na działania z zakresu rewitalizacji,
  - zarządzanie procesem rewitalizacji,
  - tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
  - prowadzenie działań promocyjnych,

- monitorowanie zmian zachodzących w obszarach wsparcia oraz całego procesu rewitalizacji,
- wykonywanie innych zadań własnych samorządu gminnego, sprzyjających osiągnięciu poszczególnych celów długofalowego procesu rewitalizacji.

- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kotuniu** – to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. GOPS będzie jednym z głównych realizatorów i koordynatorów przeprowadzonych projektów „miękkich". Ponadto odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji, gdyż posiada niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa, czy też innych dysfunkcji społecznych.
- **Powiatowy Urząd Pracy** – podobnie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, będzie odgrywał zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. PUP będzie głównym inicjatorem i koordynatorem działań „miękkich", mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i aktywizację zawodową. Odegra on także ważną rolę w procesie oceny działań rewitalizacyjnych. PUP jest bowiem w posiadaniu szczegółowych danych na temat osób bezrobotnych, co pozwoli w przyszłości określić, czy zadania zaplanowane w ramach rewitalizacji przynoszą wymierne efekty.
- **Mieszkańcy Gminy Kotuń** – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców obszarów wyznaczonych do rewitalizacji. Będą oni bowiem głównymi beneficjentami przedsięwzięć zaplanowanych w ramach rewitalizacji. Dzięki projektom „miękkim" poprawie ulegnie ich sytuacja społeczna i finansowa, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do podniesienia komfortu życia i integracji społecznej. Ich głównym zadaniem w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty, tak aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji.

  Do interesariuszy rewitalizacji należy także zaliczyć pozostałych mieszkańców Gminy, zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji. Dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie całej Gminy, co wpłynie na komfort życia wszystkich mieszkańców Gminy.

  W miarę możliwości mieszkańcy będą również zatrudniani do prac rewitalizacyjnych, by móc uzyskać nowe kompetencje i wzmacniać odpowiedzialność i przywiązanie z najbliższym otoczeniem.

- **Przedsiębiorcy** – będą oni przede wszystkim uczestniczyć w działaniach mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i wspomaganiu wzrostu aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Mogą oni zasadniczo wpłynąć na osiągnięcie celów rewitalizacji poprzez organizację miejsc pracy z przeznaczeniem na staże lub praktyki. Ponadto, przy wsparciu innych interesariuszy rewitalizacji mogą oni tworzyć nowe miejsca pracy, które niewątpliwie przyczynią się do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenie rewitalizowanym.
- **Stowarzyszenia:** Stowarzyszenia uczestniczyć będą przede wszystkim przy tworzeniu bazy produktów regionalnych, zachowaniu tradycji, obyczajów lokalnych. Prowadzą one swoją działalność na rzecz ogółu społeczeństwa Gminy Kotuń oraz wspierają rozwój obszarów i społeczną aktywność obywateli. Na terenie Gminy działają również jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Komitet Rewitalizacji

Program Rewitalizacji Gminy Kotuń, opracowywany jest zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. W związku z tym, nie ma obowiązku tworzenia w jego ramach Komitetu Rewitalizacji.

12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Analiza sytuacji finansowej Gminy Kotuń, przedstawia możliwości finansowe Gminy w celu finansowania lub współfinansowania określonych działań inwestycyjnych na obszarach objętych rewitalizacją. Pozostałymi źródłami finansowania, oprócz środków pochodzących z budżetu Gminy mogą być:

- środki z budżetu państwa,
- fundusze strukturalne Unii Europejskiej (pozyskanie dotacji),
- zobowiązania finansowe (kredyty, pożyczki),
- partnerstwo publiczno-prywatne.

Podstawowym źródłem finansowania projektów zaplanowanych do zrealizowania w ramach *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Realizacja projektów będzie możliwa, poprzez zapewnienie komplementarności i skoordynowania projektów z przedsięwzięciami realizowanymi w ramach EFS i EFRR.

Poniżej zaprezentowano zadania przewidziane do realizacji w ramach ***Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023***, ze wskazaniem lokalizacji zadania, ramami czasowymi i szacunkowymi kosztami przedsięwzięcia. Poniższa tabela prezentuje również możliwe źródła finansowania inwestycji.

Tabela 25. Szacunkowe ramy finansowe głównych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych

L.p.	Nazwa projektu	Miejsce realizacji projektu	Szacowane środki finansowe z podziałem na źródła					Koszt całkowity projektu
			Publiczne	Środki funduszy UE			Inne źródła	
			Gmina Kotuń	% kosztów kwalifikowalnych	finansowanie z EFRR	finansowanie z EFS		
Projekty główne								
1	Integracja i aktywizacja społeczna osób starszych	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie	3 000,00	90%		27 000,00 (RPO WM)		30 000,00
2	Integracja i aktywizacja społeczna osób starszych	Podobszar 2 - sołectwo Koszewnica	3 000,00	90%		27 000,00 (RPO WM)		30 000,00
3	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie	3 000,00	95%		57 000,00 (RPO WM)		60 000,00
4	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny	3 000,00	95%		57 000,00 (RPO WM)		60 000,00
5	Wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie	7 500,00	95%		142 500,00 (RPO WM)		150 000,00
6	Wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym	Podobszar 2 - sołectwo Koszewnica	7 500,00	95%		142 500,00 (RPO WM)		150 000,00
7	Wzrost udziału mieszkańców w życiu publicznym	Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny	7 500,00	95%		142 500,00 (RPO WM)		150 000,00
8	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie	181 850,00	63,63%			318 150,00 (PROW)	500 000,00

L.p.	Nazwa projektu	Miejsce realizacji projektu	Szacowane środki finansowe z podziałem na źródła					Koszt całkowity projektu
			Publiczne	Środki funduszy UE			Inne źródła	
			Gmina Kotuń	% kosztów kwalifikowalnych	finansowanie z EFRR	finansowanie z EFS		
9	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej	Podobszar 2 - sołectwo Koszewnica	181 850,00	63,63%			318 150,00	500 000,00
10	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej	Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny	181 850,00	63,63%			318 150,00	500 000,00
11	Termomodernizacja i doposażenie budynku świetlicy wiejskiej w Cisie-Zagrudziu	Podobszar 1 - sołectwo Cisie-Zagrudzie	180 000,00	80%	720 000,00 (RPO WM)			900 000,00
12	Termomodernizacja i doposażenie budynku świetlicy wiejskiej w Koszewnicy	Podobszar 2 - sołectwo Koszewnica	120 000,00	80%	480 000,00 (RPO WM)			600 000,00
13	Termomodernizacja i doposażenie budynku świetlicy wiejskiej w Żeliszewie Podkościelnym	Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny	160 000,00	80%	640 000,00 (RPO WM)			800 000,00
Projekty uzupełniające								
1	Zastąpienie szamb przydomowymi oczyszczalniami ścieków	Podobszar 1, Podobszar 2, Podobszar 3	78 559,20	63,63%			137 440,80 (PROW)	216 000,00

Źródło: Opracowanie własne

Zdolność finansowa Gminy do samodzielnego finansowania projektów

Gmina Kotuń posiada odpowiednie zasoby finansowe na realizację projektów. Poniżej przedstawiona została analiza sytuacji finansowej Gminy, która potwierdza zdolność jednostki do regulowania zobowiązań i zapewnia trwałość realizowanych projektów. Dochody, wydatki oraz wyniki budżetu w ostatnich latach wskazują, że Gmina dobrze gospodarowała zasobami finansowymi i w większości lat osiągała nadwyżkę.

Tabela 26. Sytuacja finansowa Gminy Kotuń w latach 2011-2015 [zł]

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Dochody	22 130 973,22	24 982 098,27	28 982 939,61	26 225 205,83	27 580 888,10
Wydatki	22 826 552,91	24 816 423,82	29 499 613,20	25 611 698,58	25 382 903,36
Wyniki budżetu	-695 579,69	165 674,45	-516 673,59	613 507,25	2 197 984,74

Źródło: Dane z GUS

Gmina posiadać będzie odpowiednie zasoby finansowe na wkład własny przy realizacji projektu. Środki będą zabezpieczane w Wieloletnim Planie Finansowym Gminy Kotuń. Ponadto w Wieloletniej Prognozie Finansowej przedstawiono wskaźnik spłaty zobowiązań, który jest potwierdzeniem zachowania płynności finansowej.

Dane zawarte w Tabelach 26 i 27 potwierdzają dobrą sytuację finansową Gminy. Wskaźniki zadłużenia kształtują się poniżej indywidualnych limitów wskaźników zadłużenia Gminy. Świadczy to o stabilnej sytuacji finansowej Beneficjenta w latach realizacji i trwałości projektów. Prognozowany poziom zadłużenia Gminy wskazuje na jej duże możliwości w zakresie realizacji inwestycji. W okresie realizacji i eksploatacji projektów relacja planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań do dochodów spełnia warunek, o którym mówi ustawa o finansach publicznych.

Tabela 27. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Kotuń

Wyszczególnienie	Wskaźnik spłaty zobowiązań								
	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, bez uwzględnienia zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego i bez uwzględniania ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, bez uwzględnienia zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Kwota zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego przypadających do spłaty w danym roku budżetowym, podlegająca doliczeniu zgodnie z art. 244 ustawy	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, po uwzględnieniu zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Wskaźnik dochodów bieżących powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku oraz pomniejszonych o wydatki bieżące, do dochodów budżetu, ustalony dla danego roku (wskaźnik jednoroczny)	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o plan 3 kwartału roku poprzedzającego pierwszy rok prognozy (wskaźnik ustalony w oparciu o średnią arytmetyczną z 3 poprzednich lat)	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o wykonanie roku poprzedzającego pierwszy rok prognozy (wskaźnik ustalony w oparciu o średnią arytmetyczną z 3 poprzednich lat)	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczonego w oparciu o plan 3 kwartałów roku poprzedzającego rok budżetowy	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczonego w oparciu o wykonanie roku poprzedzającego rok budżetowy
Lp.	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.6.1	9.7	9.7.1
2017	3,88%	3,88%	0,00	3,88%	7,14%	8,00%	10,36%	TAK	TAK
2018	5,72%	5,72%	0,00	5,72%	12,19%	7,27%	9,64%	TAK	TAK
2019	5,55%	5,55%	0,00	5,55%	10,76%	8,37%	10,74%	TAK	TAK
2020	7,74%	7,74%	0,00	7,74%	12,49%	10,03%	10,03%	TAK	TAK
2021	10,99%	10,99%	0,00	10,99%	13,77%	11,81%	11,81%	TAK	TAK
2022	3,29%	3,29%	0,00	3,29%	13,81%	12,34%	12,34%	TAK	TAK
2023	3,63%	3,63%	0,00	3,63%	14,28%	13,36%	13,36%	TAK	TAK
2024	2,74%	2,74%	0,00	2,74%	13,68%	13,95%	13,95%	TAK	TAK
2025	0,71%	0,71%	0,00	0,71%	13,59%	13,92%	13,92%	TAK	TAK
2026	0,52%	0,52%	0,00	0,52%	13,53%	13,85%	13,85%	TAK	TAK

Źródło: Uchwała Nr XXXVI.248.2017 w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Kotuń na lata 2017-2026

13. System zarządzania realizacją Programu Rewitalizacji

Program Rewitalizacji (PR) jest dokumentem złożonym, wieloletnim, który wyznacza cele i określa kierunki działań w różnych sferach. W związku z tym, realizacja jego założeń odbywa się poprzez zintegrowany system wdrażania, zmierzający do ich skutecznej realizacji. System wdrażania Programu Rewitalizacji opiera się na wzajemnym współdziałaniu różnych podmiotów. Zapewniona jest również spójność procedur, co powoduje spełnienie wymogu komplementarności proceduralno-instytucjonalnej.

Podstawowym warunkiem obowiązywania *PR* jako aktu prawa funkcjonującego jest jego przyjęcie do realizacji na mocy Uchwały Rady Gminy. Podmiotem wdrażającym założenia *PR* będzie Gmina Kotuń. Proces ten odbywać się będzie przy pomocy doświadczonych pracowników Urzędu Gminy w Kotuniu, a zwłaszcza Referatu Rozwoju Gminy, którego zadaniem będzie przede wszystkim sprawowanie nadzoru nad skutecznością i prawidłowością realizacji założonych w dokumencie założeń, a także:

- tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
- koordynacja wdrażania wyznaczonych działań,
- monitoring wdrażanych poszczególnych działań,
- ocena skuteczności przeprowadzonych działań,
- aktualizacja *Programu Rewitalizacji,*
- współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi oraz dialogu społecznego.

Nad realizacją wszystkich projektów wynikających i zapisanych w *Programie Rewitalizacji* nadzór i monitoring sprawować będzie zespół projektowy. Będzie on składać się z wyspecjalizowanych pracowników Urzędu Gminy, a w szczególności z pracowników zajmujących się funduszami pomocowymi oraz zamówieniami publicznymi, planowaniem przestrzennym oraz sprawami mieszkaniowymi, gospodarką komunalną, działalnością gospodarczą oraz utrzymaniem dróg, radcy prawnego, specjalisty pracy socjalnej oraz pozostałych pracowników administracyjnych. Osoby zatrudnione na powyższych stanowiskach pracy posiadają wieloletnie doświadczenie, niezbędną wiedzę merytoryczną, a także staż pracy umożliwiający rzetelne przygotowanie oraz prawidłowe wdrażanie opracowanego *Programu Rewitalizacji*. Zespół będzie udostępniał i zapewniał powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć.

Zespół odpowiedzialny będzie za koordynację procesu rewitalizacji oraz za bieżącą koordynację działań w zakresie przygotowania i podejmowania projektów rewitalizacyjnych. Zajmować się będzie również aktualizacją dokumentu, pozyskiwaniem nowych partnerów,

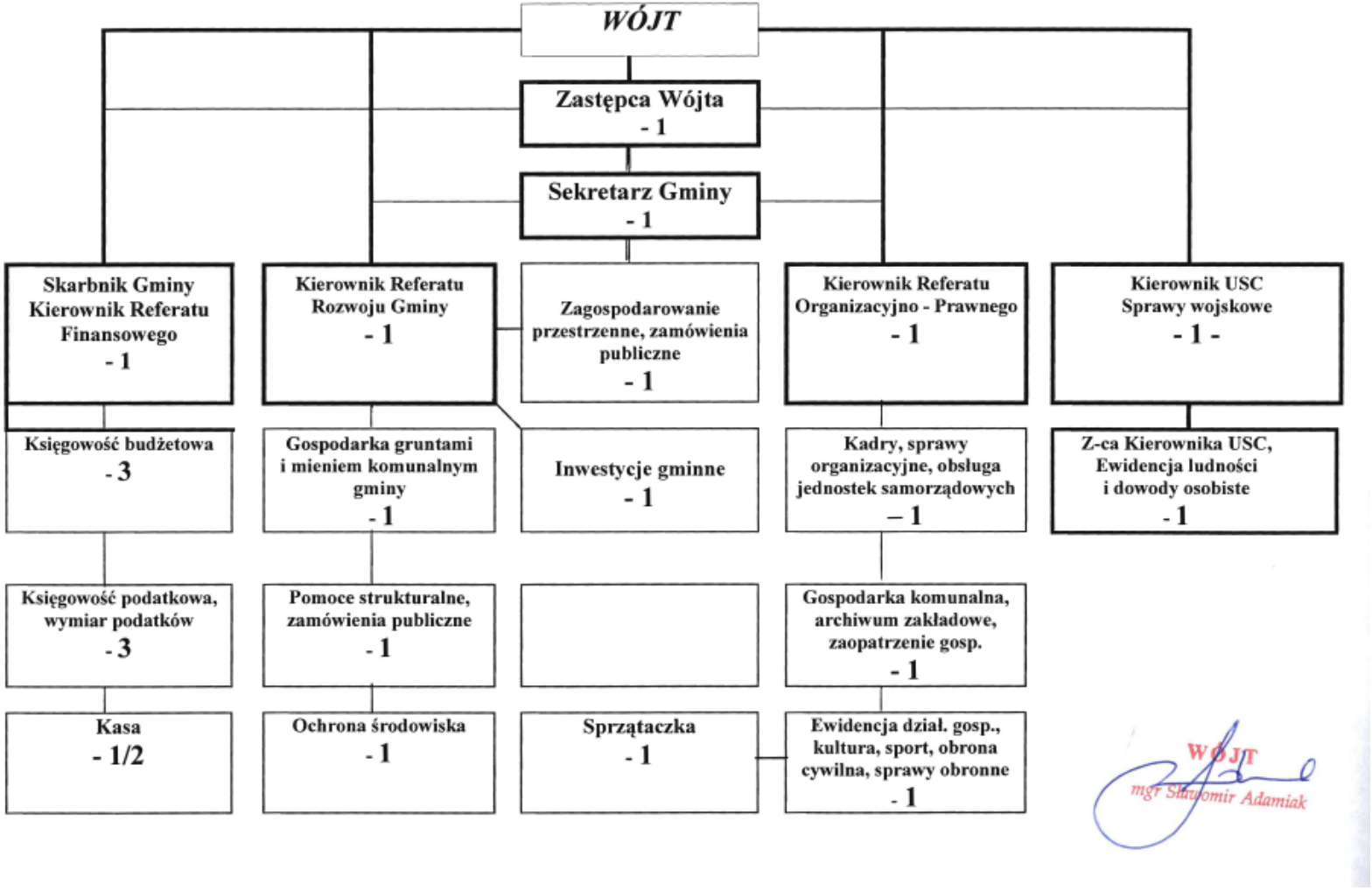
bieżącym monitoringiem Programu oraz jego sprawozdawczością. Zespół projektowy zostanie powołany przez Wójta Gminy Kotuń. Koordynatorem/Kierownikiem zespołu projektowego będzie pracownik Urzędu Gminy w Kotuniu, Kierownik Wydziału Rozwoju Gminy – Daniel Polkowski.

W celu stworzenia odpowiedniego przepływu informacji zespół projektowy będzie w ramach potrzeb organizował spotkania oraz panele dyskusyjne umożliwiające wdrażanie rozwiązań rewitalizacyjnych. Decyzje podejmowane podczas spotkań będą przekazywane poprzez przełożonych do Wójta Gminy w celu ich zatwierdzenia, bądź wniesienia ewentualnych uwag. Następnie ustalone wnioski i decyzje zostaną przekazane do realizacji pracownikom merytorycznym. Czynności zarządcze nad pracami zespołu projektowego, zapewniające prawidłowe przygotowanie oraz wdrażanie *Programu Rewitalizacji* będą realizowane przez Wójta Gminy. Zespół projektowy będzie przygotowywał okresowe raporty postępu prac z zakresu przygotowania, a w dalszym etapie z zakresu wdrażania *Programu Rewitalizacji* i przekazywał je do analizy na ręce Wójta Gminy.

Zespół projektowy podlegać będzie i zależeć decyzyjnie od postanowień Wójta Gminy Kotuń i Rady Gminy Kotuń. Poszczególne obowiązki będą wykonywane przez pracowników Urzędu Gminy zgodnie z ich kompetencjami i zakresem obowiązków określonym w Regulaminie Organizacyjnym.

Na poniższym rysunku przedstawiono schemat organizacyjny Urzędu Gminy w Kotuniu.

Rysunek 4. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy w Kotuniu

Źródło: http://www.kotun.bip.net.pl/

SPOSÓB KOORDYNACJI DZIAŁAŃ PODMIOTÓW UCZESTNICZĄCYCH W REALIZACJI PROGRAMU

Koordynacja Programu Rewitalizacji leży w obowiązkach Gminy. Za zarządzanie przedsięwzięciami, w tym wdrażanie oraz monitowanie odpowiedzialni będą wyznaczeni przez Wójta Gminy pracownicy, którzy zajmować się będą koordynacją procesu rewitalizacji, w tym poszczególnych przedsięwzięć i zadań. Ich zakres działań obejmuje:

- współpracę z podmiotami zaangażowanymi w realizację Programu,
- koordynację działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania kilku komórek organizacyjnych oraz strony społecznej,
- współpracę z zewnętrznymi podmiotami realizującymi zadania wynikające z Programu Rewitalizacji lub z nimi powiązane,
- przygotowanie i składanie wniosków o dofinansowanie, czy pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zaplanowanych projektów,
- odpowiedzialność merytoryczną za sprawy związane z inwestycjami, przygotowaniem dokumentacji dotyczących zamówień publicznych,
- zbieranie informacji do monitorowania projektów oraz organizację i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego,
- ocenę projektów zgłoszonych do realizacji pod kątem osiągnięcia celów programu,
- opracowanie systemu sprawozdawczości z realizacji Programu,
- dokonywanie okresów przeglądów realizacji projektów,
- sporządzenia raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji Programu,
- prowadzenie działań promocyjnych i publikacje informacji na temat realizacji Programu,
- przyjmowanie i weryfikację wniosków od pomiotów zgłaszających udział w Programie oraz planowanie kolejnych działań w ramach Programu,
- weryfikację kompleksowości kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- weryfikację założeń Programu i jego aktualizację na podstawie gromadzonych materiałów, dokumentów i oceny przeprowadzonych działań.

Jednym z kluczowym elementów realizacji *PR* jest prowadzenie systematycznego dialogu pomiędzy interesariuszami a osobami zaangażowanymi w tworzenie i wdrażanie założeń dokumentu. W związku z tym, niezbędne jest prowadzenie przez Gminę działań promocyjno-informacyjnych, tj.:

- regularne publikowanie na stronie internetowej Gminy informacji na temat postępów w przygotowaniu, a następnie wdrażaniu PR,
- umieszczenie informacji na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy,

- organizacja spotkań bezpośrednich z potencjalnymi partnerami społeczno-gospodarczymi,
- umieszczanie tablic reklamowych i tablicy pamiątkowej w miejscach realizacji inwestycji infrastrukturalnych, które będą informować o zakresie projektu,
- publikacje w lokalnej prasie, radiu.

W systemie organizacyjnym przygotowania, wdrażania i monitoringu PR należy uwzględnić także udział organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli przedsiębiorców i samych mieszkańców terenów rewitalizowanych. Efektywne włączenie mieszkańców w system zarządzania PR będzie miało szczególne znaczenie w procesie aktywizacji społeczności lokalnej oraz budowaniu tożsamości z miejscem zamieszkania. Mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe na bieżąco będą mogli zgłaszać swoje problemy oraz propozycje do ujęcia w *Programie Rewitalizacji* w następujący sposób:

- za pośrednictwem samodzielnych stanowisk wydzielonych w strukturze Urzędu Gminy bezpośrednio zaangażowanych w proces rewitalizacji;
- za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (w szczególności osoby będące podopiecznymi GOPS) – GOPS zgłaszane potrzeby i propozycje przekaże Wójtowi oraz Radzie Gminy przede wszystkim w ramach sporządzanych raportów;
- bezpośrednio do Wójta Gminy Kotuń w ramach indywidualnych spotkań w Urzędzie Gminy oraz na spotkaniach z mieszkańcami organizowanymi w poszczególnych sołectwach;
- za pośrednictwem Radnych i Sołtysów, którzy są bezpośrednimi przedstawicielami mieszkańców Gminy, w tym przede wszystkim mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Powyższe działania mają na celu włączenie wszystkich zainteresowanych i możliwość uczestnictwa w podejmowaniu decyzji dotyczących rewitalizacji, a co za tym idzie, stworzenie przez władze korzystnego klimatu skłaniającego do aktywnego, społecznego udziału wszystkich interesariuszy w procesie rewitalizacji.

Niniejszy dokument dla efektywnej realizacji zapisanych w nim celów i założeń został oparty m.in. na systemie wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Gmina planuje pozyskiwać wsparcie na inwestycje, wykorzystując możliwość otrzymania dofinansowania na określone projekty unijne. W związku z tym, zobowiązuje się przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych.

HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI

Harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń, obejmuje okres od 2017 roku do 2023 roku. W latach 2016-2017 roku zostały rozpoczęte prace nad przedmiotowym dokumentem: dokonano diagnozy i wyznaczenia obszaru rewitalizacji, opracowano

dokument oraz przyjęto go Uchwałą Rady Gminy Kotuń. Uruchomienie Programu nastąpi pod koniec 2017 roku - przedsięwzięcia będą realizowane w latach 2018-2023. Sprawna realizacja przedsięwzięć zależała będzie w dużej mierze od sukcesów w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych przez wnioskodawców.

Harmonogram realizacji przedsięwzięć, przeprowadzanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28. Harmonogram realizacji przedsięwzięć ujętych w ramach *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023*

Numer projektu rewitalizacyjnego	Termin realizacji							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Projekty główne								
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
Projekty uzupełniające								
1								

Źródło Opracowanie własne

14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu

Monitorowanie to proces polegający na systematycznym zbieraniu, analizowaniu, raportowaniu ilościowych i jakościowych danych, opisujących postępy i efekty realizowanych zadań, określonych w Programie. Sprawny system monitoringu jest niezbędny dla oceny skuteczności i prawidłowości przeprowadzanych działań.

W zależności od charakteru dostępnych danych przeprowadzony zostanie monitoring:

- monitoring rzeczowy – dostarczy informacji na temat efektów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na podstawie wskaźników produktu i rezultatu;
- monitoring finansowy – dostarczy informacji na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, które będą podstawą do oceny efektywności i racjonalności wydatkowania potencjalnych środków.

Monitoring prowadzić będą pracownicy Urzędu Gminy w Kotuniu, a zwłaszcza Referatu Rozwoju Gminy. Do ich zadań należeć będzie:

- pozyskiwanie i analizę danych potrzebnych do wyznaczenia wskaźników,
- sporządzanie raportów z realizacji dokumentu i przedstawienia ich do zatwierdzania Radzie Gminy,
- publikacja wyników sprawozdawczości na stronie BIP Gminy.

W przypadku stwierdzenia że Program Rewitalizacji wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniającą wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji.

Raport dotyczący oceny skuteczności działań wynikający z przeprowadzonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych sporządzany będzie co najmniej raz na 2 lata. Zakres przedmiotowych raportów powinien obejmować następujące informacje, dotyczące:

- postępów finansowych, źródeł finansowanych zadań,
- postępów rzeczowych, zgodności z przyjętym harmonogramem,
- przebiegu wdrażania poszczególnych projektów,
- sposobu komunikacji ze wspólnota lokalna w zakresie wdrażania programu.

Tabela 29. Główne wskaźniki monitorowania postępów rewitalizacji

Założenie PR	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa dla obszaru rewitalizacji	Wartość docelowa dla obszaru rewitalizacji
Cele rewitalizacji – Podobszar 1 – sołectwo Cisie-Zagrudzie					
Wskaźniki produktu					
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	Listy obecności; Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	20
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy; Raport z realizacji projektu	0	10
	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Liczba zorganizowanych spotkań aktywizujących dla mieszkańców	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	6
Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej	Liczba stworzonych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.	Protokół zdawczo-odbiorczy, raport z realizacji projektu	0	3
	Liczba budynków poddanych działaniom termomodernizacyjnym	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy	0	1

	Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy; Raport z realizacji projektu	0	50
Wskaźniki rezultatu					
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	Listy obecności; Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	20
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy; Raport z realizacji projektu	0	10
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy; Raport z realizacji projektu	0	5
	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy; Raport z realizacji projektu	3,2%	2,5%
	Frekwencja w wyborach prezydenckich	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	49,0%	55,0%
	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	16,7%	15,0%
Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej	Liczba osób korzystająca ze wspartej infrastruktury	osoby	Protokół zdawczo-odbiorczy, raport z realizacji projektu	0	20
	Zmniejszenie zużycia energii w stosunku do stanu aktualnego	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy	0	20%

	Liczba osób korzystających z nowej infrastruktury	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy; Raport z realizacji projektu	0	150
Cele rewitalizacji – Podobszar 2 – sołectwo Koszewnica					
Wskaźniki produktu					
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	Listy obecności; Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	20
	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Liczba zorganizowanych spotkań aktywizujących dla mieszkańców	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	5
Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej	Liczba stworzonych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.	Protokół zdawczo-odbiorczy, raport z realizacji projektu	0	3
	Liczba budynków poddanych działaniom termomodernizacyjnym	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy	0	1
	Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy; Raport z realizacji projektu	0	50
Wskaźniki rezultatu					
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	Listy obecności; Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	20
	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15

	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Frekwencja w wyborach prezydenckich	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	48,9%	53%
	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	15,3%	14,0%
Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej	Liczba osób korzystająca ze wspartej infrastruktury	osoby	Protokół zdawczo-odbiorczy, raport z realizacji projektu	0	20
	Zmniejszenie zużycia energii w stosunku do stanu aktualnego	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy	0	20%
	Liczba osób korzystających z nowej infrastruktury	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy; Raport z realizacji projektu	0	150
Cele rewitalizacji – Podobszar 3 – sołectwo Żeliszew Podkościelny					
Wskaźniki produktu					
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy; Raport z realizacji projektu	0	10
	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Liczba zorganizowanych spotkań aktywizujących dla mieszkańców	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	5
Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej	Liczba stworzonych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.	Protokół zdawczo-odbiorczy, raport z realizacji projektu	0	2
	Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno-sportowej	szt.	Protokół zdawczo-odbiorczy, raport z realizacji projektu	0	1

	Liczba budynków poddanych działaniom termomodernizacyjnym	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy	0	1
	Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy; Raport z realizacji projektu	0	50
Wskaźniki rezultatu					
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy; Raport z realizacji projektu	0	10
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy; Raport z realizacji projektu	0	5
	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	0	15
	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Dane/rejestry z Powiatowego Urzędu Pracy; Raport z realizacji projektu	3,97%	2,90%
	Frekwencja w wyborach prezydenckich	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Raport z realizacji projektu	47,0%	50,0%
Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej	Liczba osób korzystająca ze wspartej infrastruktury	osoby	Protokół zdawczo-odbiorczy, raport z realizacji projektu	0	20
	Zmniejszenie zużycia energii w stosunku do stanu aktualnego	%	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy	0	20%
	Liczba osób korzystających z nowej infrastruktury	szt.	Dane/rejestry z Urzędu Gminy w Kotuniu; Protokół zdawczo-odbiorczy; Raport z realizacji projektu	0	150

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Gminy w Kotuniu

Istotnym elementem jest aktualizacja dokumentu, która musi nastąpić w przypadku wystąpienia podczas jego realizacji zmian zachodzących w obszarze rewitalizacji lub na terenie pozostającym z nim w zależności i wywierającym na niego wpływ. W przypadku takiej sytuacji istnieje konieczność dokonania odpowiednich zmian i uchwalenie aktualizacji dokumentu. Mieszkańcy, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe będą mogli brać czynny udział w przygotowaniu, wdrażaniu i monitoringu PR w ramach sporządzanej przez Wójta Gminy aktualizacji. Sporządzona ocena będzie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Podanie oceny stopnia realizacja Programu do publicznej wiadomości umożliwi mieszkańcom zapoznanie się z nią i zgłoszenie ewentualnych uwag. Najważniejszym zadaniem Gminy jest stworzenie warunków zaspokajania potrzeb jej mieszkańców. W związku z tym, w ramach niniejszej procedury mieszkańcy obszarów rewitalizacji będą mogli również proponować nowe zadania do ujęcia w PR, co będzie miało znaczący wpływ na przebieg rewitalizacji w kolejnych latach. Zgłoszone wnioski zostaną uwzględnione podczas aktualizacji PR. W związku z powyższym, przedmiotowy projekt będzie podlegał kontroli obywatelskiej, która dotyczy nadzoru nad funkcjonowaniem instytucji i wypełnianiem założeń Programu Rewitalizacji. Ponadto, ocena wszystkich projektów będzie dokonywana przy współudziale wszystkich interesariuszy Programu Rewitalizacji. Ponadto, aby zapewnić skuteczną metodę komunikacji społecznej zapewniony zostanie dostęp wszystkim zainteresowanym na temat przeprowadzanych przedsięwzięć i skuteczności ich realizacji. W tym celu udostępnione zostaną odpowiednie materiały w Urzędzie Gminy w Kotuniu, na stronie internetowej Gminy, lokalnych mediach i na spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych z interesariuszami. Reasumując, efektywne wdrażanie założeń *PR* wymaga stałego monitorowania efektów rzeczowych i finansowych poszczególnych projektów. W celu uwidocznienia zmian zachodzących w obszarze prowadzonych działań rewitalizacyjnych, niezbędne jest porównywanie wskaźników wg stanu na początku okresu z tymi samymi wskaźnikami osiąganymi w późniejszych etapach realizacji *PR.*

15. Spis tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015 19
Tabela 2. Ludność Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w latach 2010-2015 21
Tabela 3. Kształtowanie się przyrostu naturalnego dla Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015 22
Tabela 4. Saldo migracji na terenie Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego, województwa mazowieckiego w latach 2010-2015 22
Tabela 5. Sytuacja demograficzna Gminy Kotuń 23
Tabela 6. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Kotuń na tle powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015 27
Tabela 7. Charakterystyka problemu bezrobocia na terenie Gminy Kotuń 30

Tabela 8. Udział w życiu publicznym mieszkańców Gminy Kotuń na podstawie frekwencji w wyborach prezydenckich w 2015 r. ... 33
Tabela 9. Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Kotuń oraz powiatu siedleckiego w latach 2010-2015 ... 36
Tabela 10. Stan powietrza atmosferycznego Gminy Kotuń ... 38
Tabela 11. Liczba zbiorników bezodpływowych (szamb) na terenie Gminy Kotuń ... 40
Tabela 12. Struktura użytkowania gruntów na terenie Gminy Kotuń i powiatu siedleckiego w 2014 roku ... 43
Tabela 13. Powierzchnia poszczególnych sołectw Gminy Kotuń w 2015 roku ... 44
Tabela 14. Identyfikacja barier oraz potencjałów rozwojowych Gminy Kotuń oraz wzajemne się ich przenikanie ... 47
Tabela 15. Wskaźniki degradacji dla Gminy Kotuń ... 56
Tabela 16. Zbiorcza charakterystyka występowania zjawisk kryzysowych na terenie Gminy Kotuń ... 57
Tabela 17. Obszar rewitalizacji Gminy Kotuń ... 61
Tabela 18. Wskaźniki charakteryzujące sołectwo Cisie-Zagrudzie ... 63
Tabela 19. Wskaźniki charakteryzujące sołectwo Koszewnica ... 69
Tabela 20. Wskaźniki charakteryzujące sołectwo Żeliszew Podkościelny ... 73
Tabela 21. Cele rewitalizacji i kierunki działań ... 80
Tabela 22. Projekty rewitalizacyjne główne zaplanowane do realizacji na terenie Gminy Kotuń ... 82
Tabela 23. Projekty rewitalizacyjne uzupełniające zaplanowane do realizacji na terenie Gminy Kotuń ... 96
Tabela 24. Projekty komplementarne zrealizowane w perspektywie finansowej 2007-2013 ... 102
Tabela 25. Szacunkowe ramy finansowe głównych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych ... 110
Tabela 26. Sytuacja finansowa Gminy Kotuń w latach 2011-2015 [zł] ... 112
Tabela 27. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Kotuń ... 113
Tabela 28. Harmonogram realizacji przedsięwzięć ujętych w ramach *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023* ... 119
Tabela 29. Główne wskaźniki monitorowania postępów rewitalizacji ... 121

16. Spis rysunków

Rysunek 1. Struktura celów rozwojowych województwa mazowieckiego ... 11
Rysunek 2. Obszar zdegradowany Gminy Kotuń ... 59
Rysunek 3. Obszary rewitalizacji Gminy Kotuń ... 62
Rysunek 4. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy w Kotuniu ... 116

17. Spis wykresów

Wykres 1. Prognoza liczby ludności na terenie Gminy Kotuń ... 20
Wykres 2. Wskaźnik WS1 – Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%) ... 25
Wykres 3. Wskaźnik WS2 – Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%) ... 32
Wykres 4. WS3 – Frekwencja w wyborach prezydenckich (%) ... 35
Wykres 5. WSR - Wykorzystanie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamba) w szt./ha ... 42
Wykres 6. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Cisie-Zagrudzie ... 64
Wykres 7. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie 65
Wykres 8. Frekwencja wyborcza w sołectwie Cisie-Zagrudzie ... 66
Wykres 9. Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) w szt./ha na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie ... 67
Wykres 10. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Koszewnica ... 69
Wykres 11. Frekwencja wyborcza w sołectwie Koszewnica ... 70
Wykres 12. Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) w szt./ha na terenie sołectwa Koszewnica ... 71

Wykres 13. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Żeliszew Podkościelny.....74
Wykres 14. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny 75
Wykres 15. Frekwencja wyborcza w sołectwie Żeliszew Podkościelny.....75
Wykres 16. Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych (szamb) w szt./ha na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny.....76

PRZEWODNICZĄCY RADY
mgr Teresa B. Bruśniak